శ్రీరస్తు

బంగన్ బకావలి

అను

భువనమోహిని

(అయిదంకముల నాటకము)

ఇది

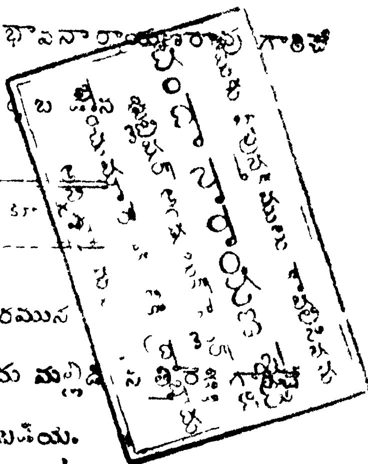
శ్రీయుత అయినాపురపు సుందరరామయ్య గారిచే

రచియింపఁబడి

శ్రీయుత గెలకంటి వేంకట భావనారాయణరావు గారిచే

ప్రకటింపఁబడినది.

మొదటికూర్పు

రామవరమున

శ్రీ మేరీముద్రాలయమునందు మల్లాడి సత్తిరెడ్డి గారిచే

ముద్రింపఁబడియె.

1925

వెల రు 1-0-0

—: ఇందలి పాత్రలు :—

రాణా ఆనంద దేవుఁడు—బంగాళా చక్రవర్తి

రాణా అమీరు—మంత్రి

రాణా సదానంద దేవుఁడు—కథానాయకుఁడు - ఆనంద దేవునికుమారుఁడు

పండిత మదనమోహన్—జ్యోసి

జేపాలుఁడు—మంత్రగాడు

రాణా జగదేక దేవుఁడు—నాగపుర ప్రభువు—మోహిని తండ్రి

దేవీ పాదుషా—బన్న హాపల్లెన వాలు—బకావలి తండ్రి

ఇంద్రుఁడు—స్వర్గాధిపతి

—: స్త్రీలు :—

రాణి జగన్మోహిని—కథానాయకుని భార్య

నంద, సునంద, నందిని—జగన్మోహిని చెలికత్తెలు

వినోదవలి—సదానందుని వేడుక దాసి

మాయామోహిని—జేపాలుని కూఁతురు—కట్టు పోతుది

మహిళ—మాయామోహిని చెలికత్తె

కృత్రిమ బకావలి—

మోహిని—జగదేక దేవుని కూఁతురు

బకావలి—కథానాయిక

1, 2, 3, 4 చెలికత్తెలు ప్రవేశము

శ్రీరస్తు

శుభమస్తు — అవిఘ్నమస్తు

బంగన్ బకావలి

నాంది — ప్రస్తావన

మ. శ్రోతలు మీరి తేరియులు కూలెను మాతిప, కౌఁగిలింపనా
జోలికిరాకు మద్దికవ ♦ సోతె ధరాస్థలి, గోటు చెమ్మటన్
జీలమువెగ హిరణ్యకశి ♦ పే భయమయ్యె నటంచు వాడు రా
ధాలపనంబు ముగ్గురకు ♦ తత్పరతన్ జుబుకంబునంటు గో
పాలుఁడు ? కృపాలుఁడు కృ ♦ పామతి సభ్యులకిచ్చు గౌటుకల్

[నాంద్యంతమున నటి సూత్రధారులు ప్రవేశింతురు]

నటి — ఆర్యా! మీ రిప్పుడు ప్రదర్శింపఁబోవు నాటకమేది?

సూత్ర — అది బంగన్ బకావలీ యను నాటకరాజము

నటి — (ఆశ్చర్యముతో) ఆర్యపుత్రా! "గుల్బకావలి హసన్ బకావలి" గాక "బంగన్ బకావలి" యను నాటకరాజ మొకటి వెలువడినదా?

సూత్ర — అవును. ఏమీ? ఆశ్చర్యపడుచుంటివి?

నటి — ఆశ్చర్యమా? మరియాశ్చర్యమా?

సూత్ర — ఎందులకీ యాశ్చర్యము?

నటి — ఎందులకంటిరా!

ఉ. ఆరయ గుల్బసంపదను బ ♦ కావలినాటకముల్ రచించి శృం
గారరసంబుగుప్పి కళఁ ♦ గట్టఁగఁజేసి యశంబునొందె యం
చోరచనేక ప్రాసిరిగ ♦ సుందరరామయపైకిఁ బోటిగం
చారహియిట్టు బంగనబ ♦ కావలియంచును వ్రాయఁబడ్డెడున్

సూత్ర — ఏమీ! ఇతరకవులు మాత్ర మంత శృంగారరసమును జొరబెట్టలేరా? శృంగార కవనక వారికే పుట్టినదా!

చెలి—ప్రియా! కాకేమి?

ఉ. సారముగైన కావ్యదాలు ♦ చక్కని శబ్దద, లార్ద్రతీక్ష లా
యార్ధరము లైన గీతములు ♦ యూరె యానందము వర్ధమా యాలం
కారము లొల్లలాకృతము ♦ గా నానంది రచింపబడు శృం
గారపు కావ్యకన్యకను ♦ కన్నెను పుట్టి నాంగ గాలచే

నాపలుకులు యథార్థ మగునా తెలివా? యమృతహాసోయని చెప్పిన మాకు కాళ్ళకావలి, పసందు కావలి, మున్నేర్ప రంగ రూపశ్రీ సంభాషణములు, రంభాశుకుల సంవాదము, ప్రతిజ్ఞాపాలన మున్న గ భాష్యమునకు సల్లాపము, ప్రతిజ్ఞాయాదివమున సాంబ లతీనాన మైత్రి, వాసంతికయందు శ్రీవారి వాసంతికల నర్మభాషణములు, శ్రీకృష్ణ విలాసమున కృష్ణుండు దుష్టమహిషులతో నాడు సల్లాపములు గర్వభంగమున సత్యా కృష్ణుల పరియాచకము లాయా యూటపట్టులు చదివిన యదుపతివను మతిభ్రమించి శరకు శృంగార నియమ్మురై రతీవల్లభుని శరతతి కాహుతి లగుదురు. ప్రియా! వ్రాయు పలుకవచ్చిన శృంగార మాటలుడె వ్రాయవల.

సఖ—చెలీ! నీవాడు వచనముల రచన యథార్థము. నాకును నా కవి రొక్క నాటకముల పరిచయముకలుగు నయక నాతని శృంగార రసప్రవాహమున నేను కూడ నోలలాడినవాడనే. అతని కొక్క శృంగారరసము మాత్రమే పట్టుబడియుండె శక్తి కలదు గాని యీ బంగస్ బకావలి వ్రాసిన కవిసత్తమునకు నవరసంబులు మాపట్టుబడియుండు శక్తి కలదు. అందులకు నిదర్శనము వినుము.

సీ. నీలపుటద్దములోన ♦ తిలకించి యాంపరాణి, పొందుకోనుటకు పియ ♦ ద్వితరంబు
బంగస్బకావలీ ♦ శృంగారరూపంబు, గణుతింపనొప్పు శృం ♦ గారరసము
కట్టుపోతుది మంత్రి ♦ కట్టుచేగప్పించి, సకలమాయలు భయా ♦ నకరసంబు
నాగపురాంగన ♦ వసుపుకత్తెతులు స, దానందుకొనుకరించి ♦ హాస్యరసము
జగదేక దిశ ప్రప ♦ శృంబలపమునుసదా, వందునకిడ కరు ♦ ణారసంబు
అగ్ని కోటనుగాల్చి ♦ భగ్నంబుగ్గటవిని, పజీ వెడపట్టు భీ ♦ బత్సరసము

తే. గీ. వెడగు జేపాలుడనిజూప ♦ వీరరసము
రుద్రుడై వానిజంపంగ ♦ రౌద్రరసము
సతిబకావలి వేడ్కోలు ♦ శాంతరసము
నవరసంబులు కల్గిగ యీ ♦ నాటకంబు
చదువతలమది కానందు ♦ మొప్పజేయు

నటి—లేదా! ఇది మా తాతగారో కవులు కొందరో వ్రాసిన పద్యము గాని మఱియొకటి కాదు.

సూత్ర—నీయభిప్రాయము మీ వర్ణనలు లేవనియా?

నటి—(నిరసనగా) ఏమో?

సూత్ర—నీయభిప్రాయ మేమిటి?

నటి—ఈనాటకము కళకట్టింపలేక రసాభాసాలంకారములోనికి మార్చెదనని నా యభిప్రాయము

సూత్ర—ఎందుచేత?

నటి—కావ్యకన్యకకు ప్రధానమైన శృంగార రసపోషణ కొఱవడుట యొకటి, అంకవిభజన, రంగఘటితి, పాత్రౌచిత్యము, ఉచితసంభాషణముల పొందిక యుండకుండుట యిట్టి కారణములచే నీనాటకము పాడగునని నా యభిప్రాయము.

సూత్ర—ఈ కట్టుబాట్లన్నియును సుందరరామయ్యగారి దృశ్యప్రబంధముల యందున్నవా?

నటి—ఓహో! నన్నడుగవలెనా? నిత్య మా నాటకములు పఠించుచును గలవారై యుండియు మీ రెఱుంగరా?

సూత్ర—(కలవరించి) నిశ్చయమే. అయిన నేను చెప్పవలెనా?

నటి—ఈ సన్నివేశముల కొక్క ప్రహసనముఁ జేసి యావలకు వెడలుట మంచిదనియెదను.

సూత్ర—ఎందుచేత?

నటి—అట్టి కట్టుబాట్లులేని నాటకమును నాడి కళకట్టించుట సాధ్యమగునా? అట్టి నాటక మాడి సభ్యులచే చీవాట్లు తినుటకంటె రంగస్థలమే యావలకుఁ బోవుట మంచిది.

(అని వెడలఁ బోవును)

సూత్ర—(అడ్డగించి) ఆహా! ఏమిది? స్త్రీ స్వభావము చూపించుచుంటివి కాన.

తే. గీ. సరస శృంగారరస కథా ♦ సరళియందు
విరసభావంబు బుట్టిన ♦ పరుని మనసు
నిక రసాభాసలంకార ♦ మనకుఁ జెప్పి
స్త్రీస్వభావంబు చూపట్టి ♦ తీవు క్రియకు

ఇప్పుడు నీవు వెడలిన నీసభ్యులమన మెంత చింతగానుండునో యోచింపుము. అదిగాక నీ నాటకమే కాన్వశక్యమని యోచించుచుంటివా? నాందిపద్యమును స్మరణకుఁ దెచ్చుకొనుము.

నటి — (పాలొంగనైన తెరయు పఠించి) ఆహా! ఎంత మనోహరముగానున్నది! శ్రీ వేణుగోపాలుని చేత వ్రాయబడిన నాంది పద్యమే యీ మహానాటకము నాటకమని స్పష్టముగా నది. (సంతోషముతో) దేవా! ఈ ప్రయోగప్రదర్శనమును వీక్షకులమాత్రము సాధ్యమగు కుంటెరా? స్త్రీ:—

తే. గీ. దేవ్యశరీరసంభావ్య, యుంచి ♦ సృష్టిపడద
టుంగ, శృంగారరసము, ♦ యుటులనావర్త
దరసభావనాని గేయని ♦ సుమతులుగూర
కొనక కార్యసాఫల్యము ♦ కోవగ కొనక

ఏ నంతో పట్టుమని నాటకమును క్రియను కార్యసాఫల్యమును గాంచు మహా మించి నన్ను సంతోష పెట్టితిరి. కావున రండు. నాటకపాత్రములను రంగస్థలముపై ప్రవేశపెట్టి సభ్యులను నానందపరచుదము.

సూత్ర — మంచిది.

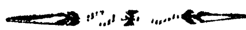
(ఇద్దరు నిష్క్రమింతురు)

(తెరవాలును)

శ్రీరస్తు

బంగన్ బకావలి

అను

భువనమోహిని

ప్రథమాంకము

ప్రథమరంగము — ఆనందదేవుని సభ

[ఆనందదేవుఁడు, అమీరు గను మంత్రిశేఖరుఁడు, పండితోత్తముఁడు
మోహాన్ అను వ్యక్తితో నున్నతాసనముల పై ప్రవేశింతురు.]

ఆనం — పండిత పుంగవా, మంత్రివర్యా! మత్పుత్రుఁడగు సదానందదేవున కిప్పుడు పదునెన్మిదవ యేఁడు గతించినది. ఇఁక రాజ్య భారము నాతని భుజాభాగమున మోపి నాకు విశ్రాంతి నొందవలె నని తాత్పర్యమున్నది. అందుల కాతని జాతకము తాము పరిశీలించి రాజ్యభారమును పూనుటకుఁ దగిన లగ్న మేర్పాటు చేయుఁ గోరెదను.

పండి — చిత్తము. అటుల విశ్రాంతిఁ జెందుట శాస్త్రధర్మమే కదా.

అమీ — పండితవర్యా! శాస్త్రధర్మమనుచుంటిరే. అటులనుటకుఁ గారణమేమి?

పండి — అమాత్యవరా! పుట్టినది మొదలు గిట్టువరకు సంసారసాగరంబున బడి దరిగానక మితిలేని పాపమార్జించెడి జీవికి విశ్రాంతి యెప్పుడు? ముందు పరసౌఖ్యమనుభవింపదగిన భగవంతుని యాంతరంగిక చింత యెప్పుడు? అవి లేకుండిన తిరుగ మంచి జన్మము కలుగుటెట్లు? అన్యాది విచారించి శాస్త్రజ్ఞులు జీవిత మీక్రింది తీరుగా విభజించిరి.

కం. మనుజునకు బ్రహ్మచర్యం, బని గార్హాపత్యమనియును ♦ వానప్రస్థం
బని సన్యాసంబనియూ, యనువుగ విభజించె వారలు ♦ నాశ్రమములుగాన్

బ్రహ్మచారియై బ్రహ్మచర్యాశ్రమము గొనినయప్పుడు విద్యాగరిష్ఠుండై స్నాన సంధ్యాదిక్రియ లాచరించుచు గ్రిందబరుండుచు స్త్రీసంపర్కమనునది లేక మెలంగవలెను. రెండవది గార్హాపత్యము. అనఁగా గృహస్థాశ్రమము. ఇందులో ధర్మార్థ కామ తృప్తుండు కావలె. తప్పనిగా ధనమార్జించుట, అతిథి నభ్యాగతుల నాదరించుట, తనభార్యయందు మన్మథక్రీడలచే గామభోగ్య పరితృప్తుండగుట. మూఁడవది వానప్రస్థము. అరణ్యనివసించ

త్వరములు పడును చెల్లినపిమ్మట సంసారబాధ్యతనంతయు దనపుత్రులకు నొప్పగించి తాను వనంబులకేగి శరీరమును కందమూలములయందు పోషించుచు దపమ్ము దదేకనిష్ఠతో భగవంతునిగూర్చి తపించుట. నాల్గవది సన్న్యాసము. దేశాటన మొనర్చుచు నిలచిన యూరను నిలువకుండగా వేళకొక గృహస్థుని యింటికేగి యచట కొంత గంగామృతము గొని వెడలిపోవుట. ఇందు నొకటిఁ మూఁడు నాలుగాశ్రమములవల్ల బాగుగా పుణ్య మార్జించి ముక్తిమార్గము నొందవగు. వివేకియైనవాఁ గృహస్థాశ్రమమందు కూడ వానప్రస్థుఁడై సంచరించిన నందును బుణ్యమును బడయువగును.

అమా—చిత్రము. ఇప్పుడు మా యువరాజుగారికి భార్య గాపురమునకువచ్చి యుండుటచే గృహస్థాశ్రమము మా రాజుగారు వృద్ధులగుటచే సన్న్యాసాశ్రమము సైతా నవెంచిరి. ఇదిగో జాతకము. (అని యొక కాగితము నొసంగి) గ్రహస్ఫుటము చేసి రాజ్యాభిషేకమునకు మంచి ముహూర్తము తెగినంత త్వరలోఁ గుదుర్చుఁడు.

పండి—(కాగితమును చూచి) ఆహా జాతకమయినచో అఖండ సామ్రాజ్యలక్ష్మీ విభవ మనుభవించెడి జాతకమే. (పెదవులు విఱచుచు) ఇప్పుడేమి లాభము.

అవం—అది యేమి మహాత్మా! పెదవులు విఱచుచు మాటచెప్పుటకు సంకోచిం చుచుంటిరే, ఆయుర్భాగ్యము కలదా లేదా?

పండి—ఆయుష్యు యూంగులకు సందియము లేదు, కలియుగప్రమాణము ప్రకారము సహస్రమాసజీవియే.

అమా—రాజ్యాప్తి లేదా యేమి?

పండి—అందులకంతకంటె సందియము లేదు. దేవలోక బంగాళమునకే యధిపతులు కాని యీతఁడు మూఁడురాష్ట్రములకు ప్రభువు.

అవం—అయినచోఁ దామందులకుఁ బెదవి విఱచిరి.

పండి—ఒకసంవత్సరము లోగా నీతనికి రాజ్యాధిపత్యము లేదు.

అమా—ఎందువలన?

పండి—ఈ జాతకునకు లగ్నమందు చంద్రుఁడు కలడు. గురువుపదింట కలడు. గురాంతర్దశలో నీతనికిఁ బరిణయమైనది. పాపుడగుశని గురునకు శత్రుస్థానమందు నిలిచియుండుటచే నీతఁడు రేపటెల్లుండిలో నిలువెడలి దేశాటనము ప్రారంభించును. గురుఁడు శుభగ్రహమగుటచే నీవిపత్తు రానివయుండఁ గాపాడి శుభములనుప్రసాదించును.

చ. ఇతఁడొక జీవి మాట విని ♦ యేర్పడిపోవి వనంబుఁ జొచ్చి పె
న్వెతలను బొంది వెక్కరతె ♦ నె తిరుగాడఁగఁ గట్టుఁబోతుఁడౌ
యతివకుఁ జిక్కి–యేర్పడి మ ♦ హాత్ముఁడనుగ్రహశక్తిచేత వి
ద్యాధులకు కలదా యెదను ♦ గొన్నలరుప్పలఁ బెండ్లియాడుగా

ఈతని కిప్పటిభార్యతోఁ గలసి ముప్పదుభార్యలు లభించునట్లుగానే మీరాజ్యముతోఁ గలసి మూఁడురాజ్యములు లభించును. అతఁడుపొందుకష్టములు వర్ణనాతీతములు. ఇది యీతని జాతకఫలము. అంతవఱకు మీరలోపిక పట్టవలెనే గాని యీలోగా రాజ్యాభిషిక్తుని చేయఁదలంచినను లాభము లేదు. అందులకై పెదవివిఱచితిని.

అనం—సరే. ఇదియు నొకవిధమైనసంతోషమే. ఎన్ని గష్టము లొందిన నేమి క్రియను బూర్ణాయుష్మంతుఁడై రాజ్యభాగము పూనునుగదా.

అమా—ఆదుర్భాగ్యముఁగల జాతకున కాపద లష్టవు. ఎట్లంటిరా?

శా. తోయంబందున నెట్ట నీనగముపై ♦ దొర్లింప నీవ్యాఘ్రముల్
పాయంజాలక జంపఁబోటుఁబడ నీ ♦ జ్వాలాగ్నిలోమాఁడ నీ
ప్రాయగ్రంబుగనివ్వనీవిషము స ♦ ర్పంబుల్ మెయింజుట్టనీ
ఆదుర్భాగ్యము కల్గుజాతకున కా ♦ హా యంటునే మిత్తియున్

కావున పూర్ణాయుష్మంతుఁ డగుఁ దమపుత్రుని యిక్కట్టులకు విచారింపకుఁడు. ఇంతియును వాతఁ డొందు ఇబ్బంది యొక వత్సరము.

పండి—అంతియే

అనం—అయినచో నిప్పుడు యత్నించవలదందురా?

పండి—ఏమిలాభము.

అనం—అమాత్యపుంగవా! వీరిని సత్కరించి పంపివేయుము.

అమా—చిత్తము. (యవనికజారును)

ద్వితీయరంగము

రాణి జగన్మోహిని మందిరము

[ప్రవేశము జగన్మోహిని యభ్యంగన మాచరించుకొనినపిదప నిలువుటద్దమున కెదురుగా ముత్యాలకుర్చిపై నగలను ధరించుకొనుచు కూర్చుండును. ప్రక్కను నంద, నందిని, సునందనలు నిలువంబడి యుందురు.]

జగ—(పూర్తిగ మస్తీబయి) చెలికత్తియలారా! చూచితిరే నాయందము నా డెందమునే యాకర్షింపఁ జేయుచున్నది.

ఉ. ముంగురు లుంగరాల్ నొసట ♦ ముద్దుగ వాడ, వళుల్ కురుల్ నిరం
బాంగముపై నటింప, నతి ♦ పల్చన చెక్కులకాంతి పొమ్మనన్

రంగుగ వాల్గ్యమూన వనా ♦ గంబులకాయుక నీలిరంగు గో
అంగము సరదముగ్ గొలిచె ♦ యౌవనమున్ గన నాకె వింతయా

నంది—చెలి! నిశ్చయమే. ఆమూలాగ్రమై నిరంతరము నీసన్న మెలంగుచు నీతో ముచ్చటించుచుండు నాయట్టి మగువకే నీ సొగసు గగుర్పాటు గలిగించుచుండె. ఎట్లంటివా?

ఉ. బంగరునీర్నలామ తను ♦ వందును గోజములందొవచ్చిన
ట్లంగురగ నొప్పారిమెయి కు ♦ చాంగములందపుజగ్గుసిగ్గులు
పొంగుచుకల్వమండి యిగ ♦ పొంగి కనుల్ మెఱుమిల్లుసొప్ప చే
వంగవనర్వు క్రింగగుబ ♦ కాలిని పూనుషురేమి లెక్కలో

సునం—చెలీ! జగన్మోహిని! నిశ్చయముగా నీపేరు సార్థక నామధేయమే. రూప మా త్రిజగన్మోహనాకారము. దానికిం దగినట్లు చెయిదములా మోహాభ్రాంతిని గొల్పును. ఎట్లంటివా?

ఉ. చక్కదనంబుతోడు నెఱి ♦ జాణతనంబును పల్కు లందుకున్
జక్కగం దగ్గెకుక్క నవ ♦ చాంద ముందుపుందోడు చూపుల
మ్మక్కరో మూయుకూపు లస ♦ యిందులనూ పురుసాళినొంప మే
ల్వక్క విలాసవిభ్రమము ♦ శిన్నెలం సిడగునామ్మె యంగనా!

నందిని—చెలా! యువరాణీ! సునంద మాటలు నిశ్చయముతే. చక్కదనము కలదానికిం జమత్కారపు పలుకు లుండవు. ఒకవేళ నవియున్నను నొయార మను జడత యుండదు. అది యున్నదనుకొందము చూపుల యందముండదు. ఇవి యున్నయును పొంకబాటున దైవము సమకూర్చ గనాకొంచము. వీటికన్నిటికిని ముఖ్యముగా నందమును దిద్దు శరీర సౌష్ఠవ మసలే యుండదు. కాని నీయం దట్లుకాదు.

ఉ. ఎత్తగు మీను సౌష్ఠవ, మొ ♦ కత్తుకయుందులవంపమంద, ము
ద్వృత్తకుచాదినోయెవను ♦ పిం, పౌకయెత్తగు కన్నుదోయి వాల్
చిత్తరమైనమూపు గహి, ♦ చిత్తర మొందగనల్పి పూనుషుల్
చిత్రము తత్తరిమగతి ♦ చేయుగదే జగదేకసుందరీ!

జగ—నెచ్చెలులారా! నాను నేపాగడుకొనుట నగుబాటే యగుగాక. వియ త్పుర మచ్చరకాంతలు మా గ్రామ రూపమున నాకంటె హెచ్చుగా నుందురాయేమి?

చ. కనులకు రెప్పపాటొకటి ♦ కల్గకయుండినపక్షమందు, న
ద్భుతపుకు భూవినై పదము ♦ లూనక యుండినపక్షమందు నా

తనముఖ సురవరాంగనలకు ♦ నాకును న్యాయమా? మిమి! నారికే
వనుపమ రూపవిభ్రమ [illegible] ♦ సార విలాసములందు నందనే

నంద—సఖీ! నిశ్చయమే. దేవతాస్త్రీలు మాత్రము మానసమునయందే యూహించి బడిరాయేమి? నీవెంత యందకత్తెవు గాకున్న మన్మథునికంటె చక్కనివాఁడును, నలకూబరునకంటె సుందరాకారుఁడగు నీభర్త సదానందుఁడు నిన్ను కోరుగునదే మాడి పై మోహించి యుండునా? దాంపత్య మనిన మీ యిరువురిదే దాంపత్యము. నల దమయంతులగతి, రతీ మన్మథుల రీతిఁ గున, సీతారాముల మాదిరిగ మీ జంట కుదిరినది.

మనం—నిక్కము. స్త్రీలలో నీవు, పురుషులలో నీభర్తయుందఱ గాంచ నని చెప్పవలెను.

నంది—చెలీ! నీ సౌందర్యమునకుఁ దగిన ముక్తి యుతిరో బహువిశ్రుతగా నుండును.

సే. గీ. [illegible] ♦ [illegible]
[illegible] ♦ [illegible]
[illegible] ♦ [illegible]
[illegible] ♦ [illegible]

నంద—చెలియా! మోహినీ! నే నొకపాట కట్టితిని నీయందొక విధము వినుము. అది యేదియంటివా?

చ. [illegible] ♦ [illegible]
[illegible] ♦ [illegible]
అలరిన పక్షిసీమ ప్రుడు ♦ పాటికి మన్మథరాజ్యలక్ష్మి గా
దొలగించుచున్న నీపయుట ♦ తోచుఁ గదే భువనైక మోహినీ!

మనం—నిశ్చయమే సఖీ! నంది! ఇంతను నీ చెలువమును దిద్దియు చెలువలు యందుకేని యద్భుత మొక్క టున్నయది. అది యెట్టిదో?

ఉ. కాలున గజ్జెలందియలు ♦ కంఠమునందలి రత్నహారముల్
కేలనుకంకణాల్ నడుమ ♦ కిన్నెర గజ్జెల మొద్దులంచుచే
లీలజనించె నాదము ♦ స్త్రీపురుషావళికిన్ విరాళి గూ
ర్చ్యాలలి మాయఁ జేర్చిన గు ♦ దారవమట్టులమందు వచ్చెలీ!

నేయేలా? మనమోహినిని మన్మథబాణమని చెప్పుట యతిశయోక్తి కాదు.

జగ—మీరలు నారూపమును మెచ్చుకొని స్తుతించుట కాదు. అదిగో! వినోదవల్లి యొప్పుకొని నారూపమును పొగడిన నేను మిగుల నందకత్తెననియు చెప్పవలెను. అమె! యింద్రుని ప్రియురాలి, అది తరువ దేవతాకాంతలతో మెలంగుటయు యక్ష గరుడ గంధర్వ పన్నగాది యన్నుల మిన్నలను కనుమగా వీక్షించియుంటను

కలదు. దానికి తెలియని యందము లేదు. అందుచే నది కొమ్ముకొనిన నాకేకాదు భూలోకమునకు కూడా నాయందు మానందము.

[ప్రవేశము—వినోదవల్లి]

వినో—నంద! సునంద! నందిని! ఏమిటి? మీ చెలిమికత్తెను భట్రాజులవలె స్తుతిపాఠ మొనర్చుచుంటిరి.

నంద—మోహినీ! సౌందర్యాతిశయమున నామెకు సాటిగా మేమే గర్వించు చుంటిమి.

సునం—ఏమీ? అది తప్పా!

నంది—అందరికన్నా శక్తి యున్నదా?

వినో—(మూతి ముడుచుకొని ప్రక్కకు త్రిప్పుకొనును)

జగ—ఏమే? వినోదవల్లీ! మూతి ముడుచుకొనెదవేమి? నా యంత సౌందర్యవతియగు కాంతను భూలోకంబున దిగంతములవరకు గల యింటులలో నెవ్వతెనైనా గంటివా? పోనిమ్ము భూలోక కలువకంటులు నాయందు దీటుదున్నవారైనా బదికి రారనుకొమ్ము. నాకపుర నారీమణులు నా కాలిగోటికి పోలుదురా? పన్నగాంగనలు మన్నదవంబున నన్ను మించెదరా? దానికేమి? యక్షమృగాక్షులు నాకటాక్షవీక్షణములకు గతిగా నిలుతురా? నిజముగా జెప్పుము. విద్యాధరకాంతలు విద్యాబుద్ధుల యందు నన్ను జయింతురా? మాటాడవేమి?

వినో—(స్వగతమున) నిజముగదా? యింత నా నిజ వెర్రిపుట్టుకకు దగిన సమయము దొరికినది. దీనికి దీనిభర్తకు నీరోజున నే యుద్దపాటు కలుగుట నిశ్చయము. (ప్రకాశముగా) ఏమమ్మా! యీ పిచ్చిసంభాషణము

సునం—ఏమే! చమత్కారపుగొమ్మ. ఏదో కల్లబొల్లి కథలుచెప్పి యువరాజు గారికి గాలము వేయుచున్నావు. నిజముగా నీమె యందము నాయువతిపరీక్ష లెవరైనా సరిస్తురా?

వినో—నీకుగూడ నామె పిచ్చియే పట్టినదా?

నంద—వినోదవల్లీ! మోహినికంటె నవమోహనాంగిని వేరొకతెను వచింప లేకున్న నామెతో సమానమైనదానినైనను వచింపరాదా! అటుల వచింపజేతగాక మమ్ముల నందరిని పిచ్చివాండ్రనగా నెంచెదవేమిటి?

నంది—వల్లీ! యువరాజుగారు తన జాయ సౌందర్యమున కానంద మొందు చున్నచో తరతరములైన పేళ్లచే గీయుచుంటిరో వినుటలేదా?

సీ. యానమున మరాళము ♦ కయ్యాల యనికేదా,
అంచయానని బిర్ర ♦ బద్దిచాలో

సుమ—— తియ్యనౌ పల్కుల ♦ తేనె గ్రోలు చవికిఁడా,

తియ్యఁదనము నాఁడు ♦ నిలిచినవో

నంద—— చిందు మాటాల ♦ లేచి సంతసించకఁడా,

చందలాటి సుమతి ♦ గాంచినవో

నంది—— శృంగారపు చేత ♦ లంకలు కనికఁడా,

శృంగార యమ కల్ప ♦ చెలఁగినవో

జగ—— తే. గీ. ఇంతయోటికి యిందుకే ♦ కాంతమేమి

అంజలికిఁ జెలియుందను నా ♦ యందనంద

మల జగన్మోహనాకార ♦ మగుటఁ జేసి

వను జగన్మోహినీయన ♦ వనఁగవినవో

వినో——(హాస్యాస్పదముగా) అవునమ్మా! రూప మెట్లున్నను యువరాజు గారికి ప్రియురాలవగుటచే నందమైనదని వచింపక తప్పదు

జగ—— అవఁగా స్వార్థముకాలేదు

వినో—— అర్థమునకేమున్నది?

కం. అర్థిజ్ఞపు యువరాజున, కర్థాంగివి యర్థవగిని ♦ యందువలన రూ

పార్థ మెట్లుండఁగనఁబడిన యు, దార్థముగా నందమున్న ♦ దని చెప్పవలెన్

సునం—— నీ కూడార్థపు వచనంబుల రచన మాకర్థమగుటలేదు

వినో—— ఇందు గూఢార్థమేమున్నది? నే వచించునది యథార్థము. అర్థశబ్దము ధనమునకు జెల్లును. ధనమే యందము. కావున యువరాజునకు జాయ యగుటది యొక విధమగు నందము. మిగుల తెలివియొకటుందిము. రూపమెట్లున్న నిన్నియందముల యందది ప్రశస్తకమానదు కాని యసలందమే యుండదు

నంది—— అసలందమొకటి కొసరందమొకటి యున్నదా యేమి?

వినో—— ఆహా! లేకనేమి? అసలందము పుట్టుకలోనియుందము. కొసరంద మనఁ గాఁ దెచ్చి పెట్టుకొనినయందము

నంద—— అసలందమును కొసరందమును కొంత వర్ణించి చెప్పుము

వినో—— ఈమాత్ర మెఱుంగవా యేమి? విన వినుము;——

సీ. సబ్బుకీటను మోము ♦ శోభనంబొనరించి, ముఖపౌడరేయొక్కింత ♦ పులుముకొనుట

రేగాడు ముంగురుల్ ♦ తూగాడవాల్జడ, నిలువరించుమబొట్టు ♦ వెలయఁకొనుట

గజ్జెలొడ్డాణంబు ♦ కట్టి కాసులకంటె, నగలచేమ స్త్రీలు ♦ పొగడుకొనుట

అంఘుడా కొనునాని ♦ పలుగ నీరోసరించి, జాకుపయ్యెద వేసి ♦ జీకుకొనుట

తే. గీ. చెలువమున నప్సరోయువతులను ♦ వెనుకఁ ద్రోయు
చెల్లెలాయె కవ్వడికిని ♦ యాతనీల
ఘాలుఁడును హలియును దాని ♦ గాచియుండు
నట్టి కోమలిదంతయు, మదిఁ జూడ ♦ నందమగునె!

అపలంకమునుండి పుట్టుకతోడనే యుండును. నగలవలె యెరవు తెచ్చుకొన నవసరము లేదు. ఆ యందము నెట్లుంచితివా?

ఉ. మినుమిసగాము మై యొయిళ్లు ♦ మేల్మిపసిండిరిబోలి, నాగుఁ నన్
జాపకలికుండ కేశములు, ♦ వక్త్రము పూర్ణిమచంద్రుబోలి, సాం
పొసఁగు పుష్టియు కృశతయు ♦ లెవిధమునుండిన సుందరాయటుల్,
బాసఁగిరనదే స్వరూపముగు ♦ బొందికయుందము యందగామినీ!

గా—అయినచో నట్టిది కాదంటివా నాయుందము?

వినో—నన్ను తుగనేల? అదిగో! యద్దమున్నది ముఖమున్నది

జగ—(అద్దములో నాఁగూఁకముగా తనరూపమును జూచుకొని) ఏమే వినోద వల్లీ! నీకెంత పొరింపలేక నన్ను సంశయింపుచుంటివి? ఇది సౌందర్యదేశదోషమా? లేక లోకము చెప్పుకొట్టిన గుణమా? కాక చెట్టు వేము కాలమునకుఁ బుట్టిన దుర్గుణమా? కలుములగా జూచియుంచుటచే నా యందము నీకు పొందికగాలేదా? కనులకు మిలుమిట్లు గొల్పెడు విద్యుద్దీపపుకాంతిని జూడలేని దివాంధములవలె మనుజులు దానిని హాసించి చిన్న దివిటిని కొనియాడునటుల నామేని సొగసులకు నా సొగసుల సిగ్గులకు. కల వధూప్రభు కాంతులు కలలేని దీకన్నులు వెలవెలఁబారు వస్త్రములగల కాంతలను గాంచఁగల్గుటచే వారలను కొనియాడఁజొచ్చితివా? (మరల అద్దములో చూచుకొని) ఇదియేమి పాపమే యిటుల విరసింపుటకు నేవంకరలేని యీ పంకజాక్షిని. (మరల నద్దములో చూచుకొని) చాల్! చాల్! చిచీ! నన్ను నిందింప నీకెటుల బుద్ధిపుట్టినదే? బానిసకూతురా?

ఉ. ముత్తియపంక్తి పల్వరుస ♦ యిన్నియువజ్రపుకాంతి, గోరులా
పాత్తుమ వన్నెగాగ పద ♦ దాకృతిరంగును, నీలమా కురు
లుత్తపుగుబ్బ చామకము ♦ లొప్పును బచ్చలశోభ మేనుపో
పుత్తడిమేలుచాయగద ♦ పోల్పగరత్నయుతంబుచే వెలుం
గత్తిన వైడివోమ్మ గతి ♦ గారిప నన్నిహసింపదెత్రవా

(చటాలున నద్దమునద్దనుండి లేచి) ఏమి? నీయాజ్ఞానావమును పైకి వెడల ద్రెక్కలిపోగాని దేనీ యీవరభూమిదులు నాకులోకృ, కిన్నరకాంతలను జూపుదువో, నన్నగవన్నెలాంద్రకు కనుతలబెపనవో, నిచువ్వరాంగనలనే యచ్చుగా కొనెదవో,

విద్యాధరులనే కావలిగా నుంతువో, గరుడ కామినీ మణులనే నాకు పరిచారికలుగా నొసం గదువో, గంధర్వ సుందరాంగులనే నాకు జాగరూకతవో, పదునాలుగు భువనంబులలోఁ బ్రఖ్యాతిగ మిమ్ము. (తలపంకించి) దాసివానవంటనే నీతాతకుఁ గల యౌవ్వనమును బోగొట్టు కుంటివి కాదు. నేనెవతెను? వంగదేశపు యువరాణిని, నీవో దేవేంద్రునిచే మారాజు వారికి కాలక్షేపార్థము వినోదకథలను జెప్పుటకు బంపఁబడినవాడివి. దాసివగు నీవు నన్ కర్తవు. వన్నా! హాళవ! (కోపముతో గర్జిత్తి)

వేంకటరమణావ్రతము

క్రిందుమీదు గానకుండ ♦ నిందసేయు సంచె నీ
కలుషాంగికన్ - తలఁద్రుంచి వైచెదన్ - నిలువూపెదన్
(అని మీఁద కేఁగఁబోవును)

నంద—అందు జేయు మోము చూప ♦ సందు కోర్వలేకఁదా
మిము నీక్ష చేచికు గాడగా - వణిలోతెగా (అని మోహిని నివారించును)

సువం—సుందరాంగి! జీవతాళి ♦ క్రిందు నీదు మాపుకున్
మదిచెంతనే. కరచూచినన్ - కోదపెమియా

నంది—మందయానవీ రొముకారి ♦ మన్న సీమనీవగా
దనుపోకఁదా - పాలేరుగా - సరిరాయగా
(అని మోహినిని వారించి కూర్చుండఁబెట్టుదురు)

వినో—(నిరసనగా) యువరాణీ! నీయధికారబలము జూపి నన్ను బెదరించె దవు. ఇదిగో వినుము

క. ఆకసము క్రిందిప్రాణుల, కేకరణిని నైనజావ ♦ చెప్పడు నైనా
చేకూరుట నిశ్చయమవ, నీకరవాలంబు నెత్తి ♦ నేమిటి భయమా

(తలగంచుకొని) కానిమ్ము. యువరాణి! నీపని నీవు గానిమ్ము. చెలికత్తె యలారా యడ్డఁగలదు

జగ—నాయందమును గూర్చి చెప్పుకొనవా?

వినో—అసత్యమునకు నామనస్సెట్లొప్పంబడును?

జగ—(లేచి) నీకు మృత్యువే ప్రాప్తియైనది.

వినో—అది నాకు లేదుగాని మీకు మాత్రము భర్తవియోగము ప్రాప్తమైనది

జగ—(ఖడ్గము నెత్తి) ఏమిటీ! దాసివకూఁతురా! ఇప్పుడు ప్రేలిన ప్రలాపన మరల ప్రేలుము! నీతల దిక్కున ద్రుంచి పారవేయుదును. తరువాత నిన్ను గూర్చి మా యువ రాజు విచారించవలెను.

[ప్రవేశము — సదానందుఁడు]

సదా — చెలీ! తొందరసెందకుము

జగ — దేవా! నన్ను వారింపకుము

వినో — మహాత్మా! మీజాయ నడ్డకుఁడు

కంప, సునం, నంది — (స్వగతముగ) మనమిట నిల్వరాదు (నిష్క్రమింతురు)

సదా — హేచ్చెలీ! జగన్మోహినీ! కారణము వచింపుము

జగ — కారణమా! నీదకాంతకు దాము చనువిచ్చుటయే

సదా — నిక్కమైన నవమానించినదాయేమి?

జగ — నాయుద్దేశము ననుసరించి జవా బివ్వక పోవడమే యవమానించుట

చాను — మహాత్మా! జన్మించినదాది నేటి కిరువది వత్సరములు ఎటు కన్నులఁ బెట్టిరో యెఱుంగను. నేడు మీసంస్థానము జేరి నేర్చుకొనవలసి యున్నది

సదా — నీయుద్దేశమేమిటి? నీకన్యథా చరించినదేమి?

జగ — నాకంటె యీపదునాల్గు భువనంబులయందున నందకత్తెం లేరని

సదా — ఏమే? వినోదవల్లీ! నీయభిప్రాయము?

వినో — దేవా!

కం. సకలచరాచరకోటిని, యకలంకముగా సృజించె ♦ డాదిత్యుండా
యొక భగవానుండు వినా, యొకరొకరు మించుటకల ♦ దొయ్యారములోన్

సదా — నిశ్చయమే. చెలీ! మోహినీ! నీవును నందులకుఁ గట్టుబడ వలసినదే. ఏమంటివా? పరబ్రహ్మమూర్తికి యాకారమేమిటని? అతఁ డన్ని యాకారములయందును నిమిడియున్నవాఁడు. అనఁగా నేయాకారమును పొందవలెనన్న నాయాకార మొందఁ గలఁడు. అతఁ డుండని వస్తువేలేదు. కాఁబట్టి యమ్మహాత్ముఁడు తక్క వానిని సతి యగు మహాలక్ష్మి తక్క మీయువరాణికంటె సొగసైన మగువలను వచింపఁగలవా?

జగ — వినోదవల్లీ! వచింపకున్న నీశిరము నీశరీరమునుండి తెగి క్రింద బడిన దనుకొమ్ము.

వినో — అమ్మా! నాకది మహానందపదవియే. ఎందులకంటివా? యువరాజా! నే నా యువతియుండినతావలం భేటిగించి నామె సౌందర్యమును గూర్చి వర్ణించి నహోఁ జిలుకయు గోరువంకలాగున నన్యోన్యమైత్రితో మెలంగు మీ యాలుమొగల మధ్య నెడఁబాటు కలిగించినదాన నగుదును. అట్టి ఘోరపాపమున కొడిగట్టుటకంటె నాకుత్తుకదెగి భూమిపైఁ బడినఁ బడుఁగాక. ఇంక నా ప్రశంస నన్నడుగవలదు. నే నెఱవలము. మీకు వేయివందనములు

జగ—అబ్బో! యీతప్పెట్టులకేమి?

సదా—మాట బహు చక్కగా టంకపుపాడిలాగున అతికినది.

జగ—దానిపేరే వినోదవల్లి, కాలక్షేపార్థము దానిని యింద్రుఁడు మీకొసఁగి యున్నవాఁడు. కల్లబొల్లి కథలతో గాలము పుచ్చుచున్నయది. అంతియేకాని నిజమేమిటియో దానికేకాదు దానిఁ బంపిన స్వర్గనాయకునకుఁ గూడా తెలియదు. వినోదవల్లీ! నిజమాడుదానవే యైన నాకంటె యందకత్తెలను నీత్రిలోకములలోను బదిమందిని జేర్కొనుము పోనిమ్ము పదిమంది కాకున్న నైదుగురు. పోనీముగ్వురు. అది కాదంటివా యొక్కతెను దెల్పుము.

వినో—నేను దైవముఖము జూచి సందేహించుచుంటిని. నీవు ముందువెనుక లెంచక నన్ను నిందించిన నిందింతువుగాక. యదార్థము వచించిన ముందు నీభర్త నిన్ను విడనాడుట పిమ్మట యటవీస్థలి చోరంబడుట కలుగును.

సదా—వేట నిమిత్త మటవులు సంచరించు మాకా యటవిభయము?

జగ—ఏమీ? యీవగలమాటలు. నీవేదియో యొకానొక బోటిని నీటుకత్తె యని వర్ణించినంత మాత్రమున ప్రాణపదమైన నన్నును నతి గారాముగా పెంచిన తల్లిదండ్రులను, స్వర్గతుల్యమగు రాజ్యము త్యజించి వెఱ్ఱివానివలె ఘోరాటవుల ద్రిమ్మరు ననుకొంటివా?

వినో—(తలపంకించి) ఏమీ? నీభర్త యంత మనసు కట్టుబాటుకలవాఁడా యేమి? ఆకన్యను సృజించిన సృష్టికర్తకూడా యొకానొకప్పుడు నేనా యావాల్గంటిని సృజించితిని యని తన నాశికముపై వ్రేలిడుకొనుచుండును.

సదా—ఏమీ? యూరించి యుబ్బించి చంపుచుంటివి. సవిస్తరముగా నాయువతి యెవ్వతియో యెక్కడనున్నదో దాని చారిత్రమంతయుఁ బూసగ్రుచ్చిన పగిదిఁ దెల్పెదవా? లేక మాజగన్మోహిని చేయఁదలంచిన యకృత్యమే నొనర్చవా?

వినో—మహాత్మా! ఇందు నాతప్పులేదు. అమ్మా? యువరాణి! యిఁక నన్ను పాపమంటదు. యువరాజా! నయభయములచే నన్ను బెదిరించుచుంటివి. ఈనిమిషము మొదలు మీమనస్సు మహాగందరగోళ మను సాగరమున మునింగినది యనుకొందు. నేనేమిచేయుదును.

తే. గీ. వినుఁ డదృష్టమవెంఁడి చోకా ♦ చినిఁగివేని
యిలను నాలోచన మదెంచి ♦ చెలఁగుసూది
తప్పుతీయఁగ జాలదు ♦ రాజవర్య
యెన్నివత్సరములకైన ♦ నేమనందు

సదా—దైవనిర్ణీతమును దాఁటుట మన తరమా? ఏదీ త్వరగా వచింపుము.

జగ—(స్వగతమున) ఆహా! భర్తయొక్క ముఖవర్చస్సును వీక్షింప కామాంధకారములో నాతని హృదిచొఱఁబడినట్లులు తోఁచుచున్నయది.

వినో—(స్వగతమున) మన మెందులకు దాచవలెను? ఇంద్రుఁడు నన్నెందుల కీసుందరాంగుని కడకుబంపినది. సమయము వచ్చినప్పుడు బన్గన్ బకావలీకథ యేకరువు పెట్ట వలయుఁగదా? ఇఁక నాలోచన యేమిటి? (ప్రకాశముగా) దేవా వినుండు:—

చ. కలదిల దత్తమండలము ♦ కర్నులసీమ ప్రదేశమంతరున్
గలితపు రాజధాని బన ♦ గానపడి బన్గనపల్లె బంగి నం
బలరఁడి నామముల్ కలిగి ♦ యాకసమంటుచు హర్మ్యరాజిచే
జెలఁగుచు సుందరాంగులకు ♦ స్త్రీపురుషావళి కాస్పదంబయా.

కడప, కర్నూలు, బళ్లారి. యనంతపురం బను నాలుగు జిల్లాలకు దత్తమండల మని నామము కలదు. అందులో కర్నూలను జిల్లాకు బన్గనా, బన్గనాపల్లె బంగిన్ అను నామములతో వెలసిన రాజధాని యున్నది. దానిని పాలించు మహమ్మదీయ ప్రభువునకు బన్గన్ అను "దేవీపాదుషానవాబు" అని పేరు. అతని పాలన చమత్కారమేమియో యందలి యేప్రాణికిని విచార మనునదిలేదు ఆ ప్రభువుయొక్క కాంతి నుండియే సూర్యచంద్రులు కొంద్దిప్రకాశమును సంపాదించుకొని దానివలన ప్రపంచమునకు నఖండతేజ మొసఁగుచు ప్రజల కానందమును గూర్చుచుఁ దమకంటె తేజోవంతులు లేరనే భాస్కర, ప్రభాకర భాస్వంత యను నామములచే సూర్యుఁడును శుభ్రాంశువు, కళానిధి యను పేర్లచేఁ జంద్రుఁడును బరగుచున్నవారు. ఆనవాబు గోలకొండ నవాబు తెలుంగున హిందూమతమునం దతిభక్తిఁగలవాఁడు. ఈశ్వరభక్తుఁడు. బ్రాహ్మణులచేత నిత్యము సహస్రలింగార్చన జేయించుటలో శివునకుఁ బ్రీతియగు బకపుష్పములచే నారాధనచేయించి యాతీర్థము స్వీకరించినపిదప తాను భుజించుటయు సదాచారమున రాజకీయవ్యవహారము లొనర్చుటయుఁ గలదు. అతనిభక్తికి మెచ్చి "బకావలి" యనుకుమార్తె నొసంగెను. అనఁగా బకః + ఆవలీతి బకః నాగలింగంధవసౌ, పరిమళించునటువంటి, ఆవలి=సమూహము కలది అనగా మిక్కిలి సువాసనల దేహముకలదని యర్థము "బకోవసుః" అని యనుకము. ఈబకపుష్పమునకే వసుపుష్పమని పేరు. వసుః=అనగా బంగారము. బంగారమువంటి శరీరఛాయ గలిగి మిగులపరిమళించు ముద్దతో నిర్మింపఁ బడినదని భావము. అనగా పరిమళయుతమైన బంగారు బొమ్మయనుకొనుండు. ఆమె "బన్గన్" నవాబు కూఁతురుగాన బన్గన్ బకావలి యని పిలుతురు. అందరిని మోహింప

దగినంత రూపలావణ్యములు కలదియగుటచే "భువనమోహిని" యని నామాంతరము గలదు. దానిని వర్ణించుటకు వేయిజిహ్వలుగల నాగేంద్రునకుఁ గూడ తరముకాదు. బృహస్పతివంటి దేవగురునికైనను పాండిత్యము చాలదు. కాని చెప్పవలసివచ్చినది గాన నాయల్ప పాండిత్యముచే వర్ణించుచుంటిని. కాని నావర్ణనకు వేయిరెట్లధికముగా మీరా యువతి సుందరం బెంచుకొనుండు.

ఉ. అప్పుడు వెండిపై బులుగ ♦ గాచిన బంగరుసేయుతీరు వ
న్నెన్పగు మేనికాంతి, సుమ ♦ మాలిని ముట్టు ప్రకాశమిచ్చెగా,
స్వచ్ఛముగా గనంబడును ♦ పావనమౌనట్లుగ గంతమందు నం
దచ్చుగ నీరుగ్రోల, యిఁక ♦ నాచిలుకేడగ హాయిసనందురో

ఓ దేవా! మరియును.

ఉ. వన్నెనయేని బల్లరిస ♦ నాటపు కాంతి, నిగారిన్ని
మవ్వపుచెక్కులందోయి జిగి, ♦ మాటుగ కంచెంచింపు కెవ్వలం
జన్నెనదూఁకె పట్టుల కే ♦ వంబను చామలరిగ్గ, వల్లనుం
డివ్వెలగుల్ ప్రకాశమిడె ♦ డింపగులో దొడలు న్నగ్గు, లి
ల్లెన్వభిమాద్యతుల్ దనర ♦ గన్పడు దద్యుతిఁ దీపమాలలన్

ఇత్యాది మేని సౌందర్యము. ఇఁక నామె ముస్తీబంటిరా వినుండు.

సీ. నవరత్నయుతములై ♦ హవణిల్లు మేల్పుగా, శిరముపై వేవేళ ♦ వరలుచుండు
రత్నస్థగితమగు ♦ రహింక బైనంకీలు, భుజకీర్తులట్టీల ♦ పొరయుచుండు
తవకంటొయారిచే ♦ దనుగతి గానిన, పతకముల్ గళమున ♦ ప్రబలుచుండు
దానకంకణములు ♦ దాల్చిన గతిచేత, బచ్చెంకటకణాల్ ♦ బరగుచుండు

తే. గీ. నేలఁజీరాడు విధమున ♦ మేలిపట్టు
సన్నని తెల్లపులంగాగ ♦ జక్కఁబూని
నీరువంటి కండువపైట ♦ నెరిగఁదాల్చి
మబ్బురంగగు జాకెట్టు ♦ మమతఁబూను

ఆయమ నవాబు గారాబుపుత్రికయగుటచేఁ గ్రిందివడచి యెఱుంగదు. మెత్తని తివాసీలపై నడచును. నడచునప్పు డామె లంగా పాదములను గప్పి నేలపై రెండు మూఁడు గజములవఱకు బొడవుండుటచే నాలంగాను బట్టుకొని యామెతోడ నడచు దాసీజనంబుల సంగతి వినుండు.

చ. ఇలజలపోఁత పోసినటు ♦ లింపగు మేఁగలతోత్తు లేడువం
దలు, పటకాలు జత్తురవి ♦ తాళిచినద్యుమ్రము, కేలకంకణా
ఘులుఘుల్ మ్రోవ, గజ్జియలు ♦ కాళ్లధ్వనింప బకావళీదరిన్
నిలచెద రెప్పుడేమి పని ♦ నేర్చునొ సల్ప తయూరుచిత్తునై

చ. చెప్పఁగనేల నావరపు ♦ చేడియ యుందరి మోయారవహాసహేల్
తప్పినవాసనన్ మెయి ము ♦ ఖాబ్జవికాసము గాంచి నేని నే
నొప్పఁగ నందకత్తైనని ♦ యుట్టిటులాఁగెడి నీదుభార్యతా
జప్పునసిగ్గుచే మునిఁగి ♦ జచ్చును దోసెడు నీటియందునన్

జగ—(స్వగతమున) ఓహో! నాగర్వము నన్నే యణచివైచినది. భర్తయొక్క ముఖవైఖరి విలోకింపఁగా బకావళిపైకి మనస్సు పోయినట్టు గన్పట్టుచున్నయది. (ప్రకాశముగా) ప్రాణేశా! మాటలపాటవముఁగల నాబోటు నన్నవలకేమి రండు శయ్యాగృహమునకు విశ్రాంతికై వెడలుదము. వినోదవల్లీ! ఇంకాప్రశంస గట్టిపెట్టుము.

వినో—అంతయు నీచిత్తమే నా?

సదా—(విసుగుదలతో) సఖీ! నీకు విసుగుగానుండిన నీవు వెడలుము. నేను శాంతముగా వినివచ్చెద.

జగ—(సిగ్గుచేఁ దలవంచుకొని వెడలును)

వినో—దేవా! త్రిలోక సుందరాంగులని పేరువడసిన రంభ, యూర్వశి, మేనక ఘృతాచి, తిలోత్తమాది యప్సర మత్తకాశినులను నిత్యము గాంచుచు నింద్రుఁ డా చంద్రానన సౌందర్యమునకు చిత్తవిభ్రమము నొంది యామె ఛాయాపటమును దేవశిల్పి యగు విశ్వకర్మచే వ్రాయించి యుంచినవాఁడు. సెలవైనచో మీ యేకాంతమందిరంబున గుప్తపఱచి యుంచితిని నచట కేతెంతురేని దానినిఁ జూపఁగలెద.

సదా—అటులైన మరిమంచిది. నేత్రోత్సవముగాఁ జూచి జన్మము సార్థకపఱచుకొనియెద. రమ్ము.

వినో—మంచిది.

(నిష్క్రమింతురు)

(తెఱ వాలును)

—:0:—

తృతీయరంగము

రాజా సదానందదేవుని యేకాంతమందిరము

[బకావళీ చిత్రఫలకమున కెదురుగా నొకకుర్చీపై సదానందదేవుఁడు కూర్చొని యుండును]

సదా — అబ్బా! యీబకావళీ చిత్రఫలక మెంత సోయగముగా నున్నయది.

శా. వాలుంగన్నులతోడ దృష్టినిలిపా ◆ పైదల్గడాతీరు డా
కేలంజేరచి యూదలందు పదముల్ ◆ కీలించుమన్నేలపై
నాలోఁజించుచుఁ గూరుచుండెగఁద నే ◆ ఫాలంబు చన్దోయితో
ఫాలంబందున కస్తురిస్మేరయ సో ◆ ఫాకుర్చీపై హాసుగా

ఆహా! యిది నిజముగా భువనమోహినియే గాయుండనోపు.

మ. కురులొక్కింతగ్రవేల వీఁపున ధరన్ ◆ గుచ్ఛెల్లుజీరాడ, సొం
పారయన్ లేనవు మోమునందు, మెరయన్ ◆ బొంగారి సింగారమౌ
యూరువక్షోజయుగంబు పయ్యెదను నో ◆ హాయుంచు వగ్గింపనౌ
పరువంబారగ, గూరుచుండెగఁద సో ◆ ఫాకుర్చీపై ఠీవిగా

నిశ్చయముగా నీనెలంత మోము చంద్రబింబమని జెప్పవచ్చు నేమనఁ

చ. ఖళిఖళి బింబమాకృతిగ ◆ వక్త్రముడవంబు, కళల్ తెలింగునన్
బెలువగు శోభయుంగలిగి ◆ చెక్కులు సన్నగ చంద్రఖండమై
వెలయుచు వాతెఱన్ సుధస్ర ◆ వించుచు నెన్నుదు రర్ధచంద్రమై
యలరుచునుంట నీచెలి ము ◆ ఖాకృతిగాంచ సుధాంశుబింబమౌ

పఠికించిచూడగా నీచిత్రపటమునం దొక వైచిత్ర్యము గాన్పించుచున్నయది. అయ్యాది యతి స్వభావసిద్ధముగా నున్నయది. ఏమన?

ఉ. ఓరసిలెన్ బయింటగుచ ◆ యుగ్మమొకించుకఁగానుపింప, బం
గారుస్వరూపమైన మన ◆ కంబె ప్రకాశమునొందె వీనిశృం
గారమటంచు లజ్జవడి ◆ కక్కసతీర్చుకొనెండి యూహతో
బోరగమీఁదపడ్డగతి ◆ భూవలు కుప్పలు క్రిందకప్పెగా

కూపస్థ మండూకము క్రియ నీప్రపంచపుగోల రయుంగని నేను నాభార్యయే జగన్మోహన విగ్రహమని తలంచుచుంటిని కాని యీభువనమోహిని యగు నాబకావళి నెంత కాయింతి యొకటి సౌందర్యకర్త్రే.

[ప్రవేశము జగన్మోహిని]

జగ — ఆహా! నన్ను స్వర్గమునకన్న మోక్షమునకొని పట్టిష్ఠుడియులు నా చెంత నిలుచుటకు వారించుచు నేను ఒకానొకప్పుడు మహాభ్రాంతుడై యున్నవాడను. అహాహా! సిగ్గుగా పడం దైవముల త్రిప్పగలుగుదును. అన్నన్నా!

సీ. లిఖియించపకలెవన్న ♦ లేఖిని యుంచిచ్చి, అంపనునిలువుండి ♦ యొండెపలసె
మైనగాచెపెడు ♦ సమదాన యొమిపులు, గొనినచ్చి తొడిగెంచి ♦ ...
స్నానంబునకు నీరు ♦ సరిగాగొనియిచ్చి, తడిముత్తి తీకంబు ♦ ...
ఉడిపిపోవకయున్న ♦ ... వగుమనక్యంముచు ♦ ...

తే. గీ. అటుల నాయుపచారము ♦ లందకుండ
గాడిదఘుడియుకు నావిధము ♦ గాంచకుండ
నందునాథ నన్నటి ♦ నంచి నన్ను
కనదు పట్టుడు మహాత్ముర్వ ♦ కర్మకరిణి

అదియటులుండగా బకావలీ నిమిత్తము ... ముదలి తోట్లను వెంటబెట్టుకొని ఘోరాటవిఁ బ్రవేశించుచునటు. అకృత్య మకృత్యమని బోధించి చూచెదగాక (సమీపించి) మహాత్మా! నమస్కారము!

సదా — ఏమీ? యెందులకిటు వేతెంచితివి?

జగ — తమ సేవనిమిత్తము.

సదా — ఇప్పుడు నాకుఁ జేయవలసిన సేవ యేమున్నది?

జగ — భార్యకు భర్తసేవ యొనర్చుటకు వేళయొకటి యున్నదా?

సదా — వేళయు పాళియు లేదా!

జగ — అవును వేళయేమిటి? భగవన్నామస్మరణకుఁ నిర్ణీతమగు గాలముండని గతిగా ప్రాణేశుని సేవకు సాధ్వీమణికి నిర్ణీతమగు గాలముండునా? ఈశ్వరుని సేవించు మానవులు తమ కోర్కెలను బడయుగతిగా జీవితేశుని సేవించు పతివ్రతాంగనలు కూడా తమతమ కోర్కెల నందఁగలరు. జ్ఞానులకు దైవభక్తి యెట్టిదో కులాంగనలకు ప్రాణదైవము భక్తి యట్టిది.

సీ. స్వర్గంబునకుఁ జేర్ప ♦ సరిగ సోపానపంక్తి, ప్రియునిపదసేవయే ♦ విమలచరిత!
వలయుకోర్కెలుతీర్ప ♦ తెల్గ్రమాను సతులకు, పతిపదసేవయే ♦ భవ్యరూప!
అలమూళికాంతివ ♦ గొలుప విద్యుత్దీప, మాత్మేశు సేవయే ♦ యనుపమాంగ!
తనునిమానముగప్ప ♦ ధరబనారసుచీర, ధవుపాదసేవయే ♦ కువలయేశ!

తే. గీ కనక చేలంబు మెయి కలం ♦ కార మరియు
కాంతుని పరిసేవయే యలం ♦ కార మనఘ
ఇట్టి శుభకార్యరతి చాట ♦ పట్టు గాగ
సలుప వేలేమి పతిసేవ ♦ సతుల కెన్న

సదా—సతీహితసేవయందే భర్త మునిగియున్నచో నితర రాజకీయ వ్యవహారముల గతి యేమికావలెను?

జగ—ఇప్పుడు తా మే రాచకార్యమున మునిగియుంటిరి?

సదా—ఇంకా నేను విప్పి చెప్పవలెనా? ఎదుటనుండిన పటమును చూడుడు. తరువాత నాయవస్థ విలోకింపుము. అయ్యదియే బక్కనావకాలుకూడు నను బకావళి. దాని సోయగము వీక్షింపుము.

చ. మిలమిలలాడు చేపిసల ♦ మీలను నేల కనుల్, ధరిత్రికిన్
జలజలలాడు తుమ్మెదల ♦ చాడ్పుగు దీర్ఘ కురుల్, మరిన్ సదా
కలకలలాడె దొనవ్వుము ♦ గంబు, కనన్ మిఱుమిట్లు గొల్పెడా
తళతళలాడు మైమెఱుపు ♦ తెన్వి! యనుంగుని బాధ గొల్పెడున్

అయ్యయో! బకావళీ! నీమోహనవిగ్రహదర్శనమాత్రమున రాజకీయ వ్యవహారములే కాక ప్రపంచవ్యక్తిత్వమునే మఱచితిని. అట్టివానిపై నీకేల దయగాదు? ఒక్కసారి నాదెస విలోకింపవేమి? ఎంతని నిన్ను నర్థింతును? అహా! ఎదుటనున్న నేను నీకు పథ్యము కాదా?

ఉ. కూర్పొని కుర్చిపై నెవని ♦ కోసరమై మదినుందు వింతగా
జప్పయొనర్చుచుంటివి? కృ ♦ శాంగిని వైతి యిది న్యాయమా? నిమం
గూర్చి తపింప నన్నిక ♦ కుట్మలమా చనుబోయితోడ నీ
వర్చనజేసి చేర్చుకొన ♦ కండమజాచుట న్యాయమా చెలీ!

(అని వ్యామోహము నభినయించును)

జగ—అయ్యయ్యో! యిదియేమి వెఱ్ఱితనము? నీకు భాగ్యము కలుగునని చెప్పి నంతనె యాప్పారిగాడి తెల్విలేని మనుజానిగతి యెవటనో గంపంబులో నొక ప్రతిమాకారి యున్నదని యూయదుపఱిబడుదు, కొంచలు గాల్చేదిగొని, వచించి నంతనే దానికై పరితపించుట యెంత విచారకరము! ఎంత మోసము! మహాత్మా! మీ యట్టి బుద్ధిమంతులను నాయట్టి యానవేకియా నీతులుగూర్చుట. అయినను నాకెట్టిని జాపుగొనుటకై కొంత నాకిదె తెమింపుదు.

ఉ. ఓహొ జనింప దేహనికి ♦ నొప్పగ నెట్టి జనించు, నాకలిన్
దాహముఁ గొప్ప నిద్రయు ♦ తప్పక దేహము పాలిపోవు, సం
దేహములేదు చేదగును ♦ తీపగు ప్రాణము, బుద్ధి దూరమౌ
మోహపిశాచ వీరగతిగ ♦ మూర్ధము నెక్కి కలంతపెట్టుగా.

మ॰ యూ నో దేవా! పరాదునొందక చిత్తగింపఁ బ్రార్థించుచుంటిని.

సీ. మతి చలింపఁగఁ జేయు ♦ మతిహీనునిగఁ జేయు, ధృతి పరిష్టావరించు ♦ నటవిఁ ద్రిప్పు
నగములఁ ద్రాకించు ♦ నగుబాటు తెప్పించు, వలువుమర్యాదలు ♦ పాడుఁ దోలు
దినము వ్యర్థముగ రా ♦ త్రినిచుక్కలఁ గణించు, వసుధను పొర్లించు ♦ పటము విడిచి
నాతికిఁ బలికించు ♦ నోరిమ ద్రోయించు, నేద్వాల బొబ్బల ♦ నెసఁగఁ జేయు

తే. గీ మోహమనెడి పిశాచంబు ♦ మూర్ధమెక్కి
ఇట్టి చెడుకార్యములను జే ♦ యించి తుదకు
గుండెలను దిని రక్తంబు ♦ గ్రోలివైచి
కట్ట ప్రాణంబు దీయు ని ♦ క్కంబుగాను

కావున నగవారికైనను మోహపిశాచ మావహింపఁగూడదని నాయభిప్రాయము.

సదా—చెలీ! నీ యుపన్యాసధోరణి నాతలకెక్కుట లేదు. నా హృదయఫలక మందు బకావలి రూపము చిత్రింపఁబడియున్నది. నా కన్నెదుట యిప్పుడా యొప్పులాడి నిల్చినయట్లు లున్నయది. ఏవిధముగా మరలించుకొనఁద మన్నను నాడెందమా యిందీవరాక్షి దెసకే లాగుకొని పోవుచున్నయది. ఇంద్రియ లోలుఁడ నగుటచే స్వతంత్ర హీనుఁడ నైతిని.

తే. గీ తరుణి! మోహ యంత్రంబనే ♦ తంత్రమందు
కట్టువడి స్వతంత్రముచెడి ♦ కదలలేక
ఆడ్డి యాడించిన తెఱంగు ♦ నాడుచుంటి
బొమ్మలాటకాండ్ర చెయిఁ దో ♦ ల్బొమ్మవగది

జగ—మహాత్మా! మిమ్ముఁ మోహమనే ఖడ్గము గాయపఱచుచుండ నా యొక్క మంచిమాటలనియెడి పలాస్త్రిని యుపయోగించిన నేమి ప్రయోజనము.

సదా—సఖీ! నేనేమిచేయఁగలను. మోహాగ్నిలోఁబడి పొఱలుచుంటిని. కట్టు బాటనే తెఱచీఱ నాయొనుటనుండి క్రిందికి జారిపోయినది. శక్యమను వస్తువు నాపైన విశ్వాసమును జూపుట లేదు. నాబుద్ధి చపలత్వమును బొంది నాస్వాధీనమునుండి తొలఁగిపోయినది. (అని ఏడ్చి)

వేంకటరమణ వృత్తము.

సారసాక్షి నన్ను గూర్చి ♦ సారసారె కాదటే
వినుదెందమా—పతియందమా—పయినొందదా

జగ— భూరికార్య ధైర్యసూర్య ♦ దూరమేల రమించవో
వనజాక్షికిన్—కన మీపయిన్—మనసుండదో

సదా— నారి! నిక్కమా మిటారి ♦ గారవింపకున్నచో
చెలి! ప్రాణముల్—త్యజియించెదన్—నిజ మచ్చటన్

జగ— మారకేళి ఘోరకార్య ♦ మూరకే యున్నచోన్
కలిదండ్రికిన్—ఇంక చెల్లదన్—గతి యేమిరా.

(అని యేకృవ పాదముల పైఁబడి మూర్ఛవోవును)

సదా—(స్వగతమున) ఇదివఱలో నేనొనరించిన సలహా ప్రకారము వినోదవల్లి హయములతో వరుదెంచిన నీసమయములో బాగుండును.

[ప్రవేశము వినోదవల్లి]

వినో—దేవా! బకావలీ యుండు బస్తానావ ప్లెకరుదెంచుటకు మంచి పసందయిన మావులను ఠీవిగ నలంకరించి జీనులతో కోటద్వారమువద్ద నిలిపితిని. రండు త్వరితముగా వెడలుదము.

సదా—నేను నదియే యోచించుచుంటిని. మంచిసమయమునకే యోచించితివి. ఇది మొల్కాంచిన కార్యభంగమగును. పద పద.

(నిష్క్రమింతురు)

(తెఱ తీరపడును)

శ్రీరస్తు

బంగన్ బకావలి

అను

భువనమోహిని

ద్వితీయాంకము

ప్రథమరంగము—ఘోరారణ్యము

[సదానందదేవుఁడు వినోదవల్లి యను దానితోఁ గల్గియుండఁ
ప్రవేశించును]

సదా—(సంతోషముతో) వినోదవల్లీ! మాయింద్రుని నందనవన మీగతిగా నుండునా? ఆహా! యేమి దీనిసోయగము.

ఉ. మించిన పచ్చరంగుల, న ♦ మేయపు పుష్పవనంబుతోడ, రా
యంచలతోడఁ గూడిన త ♦ టాకముతోడ, విహారముప్పుగా
మించియొనర్చ, దగ్గఱి ♦ మేలగు వీలగు రావఁబాటలో
క్కించుక విశ్రమింపఁదగు ♦ కెంజిగురాకుల చెట్లతోడ నీ
యంచితమైన తోటయల ♦ నాకకనుల్ మిఱుమిట్లుగొల్పుచున్

కానీ వినోదవల్లీ! యీవనాధిపతి సకలచరాచర సృష్టికర్త యగు భగవంతుఁడై యుండవలెను.

వినో—(స్వగతమున) ఈమాయావనము జేపాలుని కూఁతురగు "మాయామోహిని" యను కట్టుబోటు దానిదియై యున్నది. ఇందలి నేనూటంకమును తెలియఁగఁజేసినచో మనకార్యము జయప్రదముగా నగు నని నాయభిప్రాయము. (ప్రకాశముగా) రాజకుమార! ఈవనమై చిత్ర్యములను మీరంతగా విలోకింపవద్దు. మనము చేర వలసిన ప్రదేశమునుగూర్చియే యోచింపుఁడు.

సదా—వల్లీ! అప్పుడే మన ప్రయాణ మెంత పూర్తియైనదియో యెఱుంగుదువా? మనరాజధాని యగు బంగాళమును దాటి రాజపుత్రస్థానము మొక్క యెడారి తుదకేతెంచితిమి.

వినో—దేవా! యీయుద్యానమును గమనించిన యెడల సూక్ష్మతగా గమ్యస్థానమును జేరవచ్చునటులే.

సదా—ఏమటుల భయపడుచుంటివి.

వినో—ఈప్రదేశముయొక్క మహిమ యట్టిది.

[అద్భుతమైన రెండు లేళ్లు నృత్యముతోఁ బ్రవేశించును]

సదా—(సంతోషముతో) చెల్లీ! ఆ కురంగముల నటనము వాటి శృంగారాభినయమును వీక్షించుము.

తే. గీ. కుందనపు బంగరుసొమ్ము ◆ కొమ్ములందు
తొడఁగబడి జరీబుర్ఖాలు ◆ నొసలు కెల్ల
మెడను శ్రీలాడు పతకము ◆ మిలమిలనుచు
పసిడి నెమలులగతి చెర ◆ లాడుచుండె

ఇవి తెగఁబలసి చక్కఁదనముండెడి దృష్టి యొక్కుడుండుట వలన మిగుల నందముగా గనంబడుటయు పిడుగులవలె నున్న యవి.

వినో—(స్వగతమున) వీటి యాగమనము కొంప నష్టేటఁగట్టునటులే (ప్రకాశముగా) పుణ్యాత్ముఁడా! వీనికై భ్రమనొందక మన కార్యసాఫల్యమునకై ముందంజ వేయుము.

సదా—(వినిపించుకొనకుండా) ఏమి? యీజింకలపొందము నాకెంత కష్టము సంభవించినను సరే పట్టుకొనక మానను.

మత్త. ప్రాణముల్ గొనకుండ నిట్టులఁ ◆ బట్టుకోఁదగు యత్నముల్
మానుగా నొనరింతు నయ్యది ◆ మద్భ్రమదిన్ పారయించెఁగా

వినో—
మాన మానుఁడు బాల్యచేష్టలు ◆ మాయజింకలు సుమ్ము, అ
వ్వానివల్లను కార్యభంగము ◆ పైగదుఃఖము వాటిలున్

సదా—(ఉద్వేగలూను టభినయించి) ఆహా! వినోదవల్లీ!

మత్త. ముందుకార్యము మాటమాత్రము ◆ ముందుజింకలఁబట్టగా
నందమయ్యెను దుఃఖమబ్బిన ◆ నబ్బుగాక త్యజించనే
ముందుకంజను వేయఁజాలను ◆ పోవనిచ్చెద నాహయం
బెందుఁజొచ్చిన వానివెన్కని ◆ యేగి కేల్తొక లిప్తలోన్

అంతవఱకిచ్చటనే మసలుము. ఇదే పోయెద. చెల్ చెలో.

(అని గుఱ్ఱముతో నిష్క్రమించును)

వినో—అయ్యయ్యో! యిఁకేమిపాపము.

(తనగుఱ్ఱమును గూడ పఱుగెత్తించును)

మ. స్ర. వన్నెచిన్నె సదేంద్రపుత్రిక ♦ వన్నెముద్దు కుమారకా
ఇద్దరకీ మును తెచ్చితైనను ♦ నిట్టి జింకలగంటి వీ
రుద్దిరో నిను మోసగింపగ ♦ నేర్పుగా రగిలించె నా
పద్దుపట్టగ రామభద్రుని ♦ పాటుమీరు లభింపుగా

(అని వినోదవల్లి నిష్క్రమింప తెలివాలును)

ద్వితీయరంగము

మఱియొక యరణ్యము—అందొక కాసారము

[ప్రవేశము సదానందుఁడు హయముమీఁదుఁగా కాసారపుటొడ్డున]

సదా—(విచారముతో) అహా! హరిణములా మాయమైపోయినవి. వినోదవల్లిని విడచి వచ్చితిని. అయ్యారే! బుద్ధిమాంద్య మెంతగతి తెచ్చినది?

తే. గీ. అకట! నాకేమిసల్పె గ్ర ♦ హంబుచెలువు
పసుచుదన మనేవా యి ♦ క్క దరుదెచ్చె
అనిలమా! నిన్ను విడవాడి ♦ చనినవాని
కటవిమార్గంబుఁ దెల్పవా ♦ కైవలేర
యంముజాదితోపె ద ♦ చింతరాదె

అహా! ముందేమిగతి? ఇదిమంచి యిదిచెడ్డ యిదికష్ట మిదిసుఖ మని దెల్పవాఁ డైవను లేఁడు. కాని కీడులో మేలనుగతి నెపొందినవారు కీకాలంబు కన్పడు టొక శుభమే. ఈఘోటకము నీ మహీరుహానువకుఁ గట్టి కడుపుకట్టినన్ని జలంబులం గ్రావి తరువాత ముందుగతిని గూర్చి యోచించెదను. (అనితన వాజిని దిగి యొక చెట్టునకుఁ గట్టి కొలనుగట్టున నిలచి) ఈకాసార మెంత శృంగారముగా నున్నయది.

తే. గీ. చదరమైమెట్టు సోపాన ♦ సమితిచేత
పాలగచ్చునఁ చని, వలు ♦ మూలలందు
జాఱఁబడి కూరుచుంటకు ♦ తీరువైన
చలువరాతిన్నె లొడ్డున ♦ వెలయుచుండె

ఆహా! యీనీరము లెంత హాయిగా నున్నయవి?

తే. గీ. కాంతి యుదయించి నిర్మల ♦ స్వాంతులగుచుఁ
జెలఁగు తాపసవర్యుల ♦ చిత్తములుల
చలనమునఁ బదిలేక ని ♦ శ్చలములోయి
నిలచియున్నది యీచెర్వు ♦ నీరమకటా!

ఈనిశ్చల మగు జలంబును గ్రోలి నిశ్చలస్వాంతుఁడ నయ్యెద. (అని గ్రాగుచు నభినయించి) వహ్వా! ఏమీ నీరుచి. మంచులోఁ జక్కెఱ కలపి గడ్డపారించిన పాల వంటి తీయని రుచి కలిగి మిగుల చల్లగా నున్నయవి. (దీర్ఘశ్వాసము విడచి) అమ్మయ్యా! ప్రాణము లేచివచ్చినట్లున్నయది. (ఆకసమువంక జూచి చేతులుజోడించుకొని) ఓహో! దైవమా! దీనరక్షకా! ఆపద్బాంధవా! అనాథబంధూ!

ఉ. ఆతపబాధచేఁ మిగుల ♦ నార్తముఁ జెంది, విదాహ మొంద, సం
ప్రీతిగ నీకొలంకు గను ♦ పింపఁగఁ జేసి శ్రమంబు వాపి, న
ట్లాతతమౌ స్మరాగ్ని బడి ♦ యందుఁ గృశించెడు నన్ను దైవమా
నాతి బకావళీ మణిని ♦ నర్మిలిఁ జూపి శ్రమంబు బాపవే

(అంతఁ గొలనులో నీటిమట్టుపయికి బకావళివంటి యొక స్త్రీ) లేచి తనయూర్ధ్వ కాయమును జూపుచు)

ఉ. ఓ సుకుమార! ప్రేమయసఁ ♦ డొప్పఁగ వర్ధిని యున్న నే నశే
భాసురమైన మూర్త్యమును ♦ బైకొని గైకొనఁడౌ తలంపుతో
నీసమయంబునం దిటకు ♦ నిన్నిదినాలకు దైవమంపె చే
బాసు! బలారె! రమ్ము పొలం ♦ పారఁగ నిందె వసింతుమింటిగా

(అని తటాలున మునిఁగి పోవును)

సదా—ఆహా! దైవమిప్పుడే నాయెడల ప్రసన్నుడైనవాఁడు.

ఉ. ఉబ్బినచాచిదోయి పదు ♦ పొప్పెద మబ్రమగాఁగ, దేనియల్
జొబ్బిల మోవియుండి, సొగ ♦ సొల్కు ముఖంబున, వాలుఁజూపుతో
నిబ్బరకించి, రమ్మని ధ్వ ♦ నింపగ గాజులు కేలఁ బిల్వ, న
బ్బబ్బ! యిటులనిల్చుటిటు ♦ వచ్చెదమ నీకయిగా బకావళీ!

(అని గుభాలున నీటను మునుఁగును)

(యవనిక జాఱును)

—:0:—

తృతీయ రంగము

ప్రదేశము—మాయామోహిని యుద్యానవనము—అందొక మహలు

[మాయామోహిని సోఫాకుర్చీపైఁ గూర్చొనియుండ నెదురుగా మహిళ యను చెలికత్తియ నిలంబడియుండును]

మాయ—ఓసీ! మహిళ! సదానందదేవుఁడు పదకొలనులో దాహమును గొనుచుండ "బకావళీ రూపమును ధరించి" నేనా నీటిపట్టున వంకను జేరి "ఓయీ! ప్రేమయను సముద్రములో నున్న నీవ నేమంది ముత్తియమును గొనుటకు సమయమునకే యేతెంచితివి" అని కేక వేసి మునుఁగ మునుఁగ నా వెన్వెంటనే యాతఁడు కూడ మునింగి యున్నవాఁడు. కాని యింకను నిచటికి రాలేదేమి?

మహి—చెలీ! అతఁ డెచ్చటనైనా దారి తెలియక మసలుచున్నవాఁడేమో?

మాయ—దారితప్పవలసిన యగత్యమేమి? ఉపదేశించినట్లు లా కొలనునుండి యీ మహలునకు మార్గము నిదానముగా నున్నయదే.

మహి—అయిననో గడి యరగడియలో రాఁగలఁడు.

[ప్రవేశము సదానందదేవుఁడు కొంతదూరములో]

సదా—ఆహా! యిదేమి యద్భుతము! ఆశ్చర్యము! అక్కజము!

ఉ. ఓరి! యిదేమి యబ్బురము ♦ హా! కననొక్క సరోవరంబులో
దీమగఁగ్రుంకి యీవనిఁ ♦ దేలితి, నెమ్మొయి గాని, మేనినం
బారఁగఁ దాల్చినట్టి వలు ♦ వంబులు గాని యొకింత నానలే
దారయ చిత్రమిట్టిది భ ♦ యప్రదమై మదికొల్లసిల్లెడిన్

నిశ్చయముగా నెంచిన యిక్కడిసరోవరము? ఎక్కడి యుద్యానవనము?

మాయ—నెచ్చలీ! అతఁడే రాజపుత్రుఁడు

మహి—(చూపు టభినయించి) నిశ్చయమే. నీకోర్కి పూవు, కాయ, యవస్థమారి పండుగా బరిణమించినదనుకొమ్ము.

మాయ—ఎట్లు? క్రియకట్టవలెనుగఁదా?

మహి—మన మాయలను దాటి యిక్కడికి బోఁగలఁడు. వంటయింటి కుందేలనుకొమ్ము.

సదా—(వనమునంతయు తెప్పగా బరికించి) ఈవనము నవులదై యుండునా? కిన్నరులదై యుండునా? ఈవృక్షవైశల్య మెంత మాత్రిగా నున్నయదే. ఆహా!

ఉ. చొక్కపుటక్కళుల్ పక్షితతి ♦ లీలను పాదపమూలలొప్పె, పెం
పెక్కిన పుష్పముల్ ఫలము ♦ లింపుగ నొండొరులొక్కవానితో
నొక్కటిమాటలాడుకొను ♦ చుండెను, పత్రచయంబు గాంచగా
జక్కని రత్నసమ్మిళిత ♦ జాళువరేకుల గాయనొప్పెగా

ఇయ్యది భూతిలవనము కాదుకదా. (ఇటునటుం జూచి) అదిగో యిద్దఱు ముద్దియలు ముచ్చటలాడుకొనుచున్నవారు. వారలపై యీ యారామ ముండనోపు. వారల సంగతి విలోకించిన నయముగా నుండెను. ఈవనవైచిత్ర్యము విలోకింప భయముగా నున్నయది. వారలను సమీపించి కనుంగొనియెద. (అని సమీపించుచు)

మహీ—అయ్యా! మీరెవ్వరో నిరాటంకముగా నిందులకు రావగునా?

సదా—బ్రహ్మణ్యుపై వాకిలేనివారికిం బ్రవేశించుటకుం దగినది తగనిది యను స్థల వివక్షత యుండునా? (అని మాయామోహిని ప్రక్కను గూర్చుండును)

మాయ—మహీశా! యిదేమిచమత్కారము? పాతబంధువువలె నాప్రక్కను గూర్చున్నవాఁడు.

మహీ—పాత బంధువువలెనె యగుపడుచు మీతోఁ బురాతనమున నుండి చెలిమి గలవాని గతిఁ జెంత నొకింతైన వ్యత్యాసము లేకుండఁ గూర్చొని యున్నవాఁడు ఏది యెట్లున్నను వీరియుపన్యాసకము బాగుగా నున్నయది. మిమ్ముల నెఱుంగని వారలు మీరిద్దఱును మేనత్త మేనమామల బిడ్డలనియో లేక నాలుమగలనియో తలంచక మానరు.

మాయ—ఏది యెటులున్నను? మన యింటికి వారతిథులు, కావున మనము ముందుగ మాటాడి యతిథిసత్కార మొనరించవలెను. (సదానందునితో) ఆర్యపుత్రా! ఎచ్చటనుండి తమరాకడ?

సదా—నన్నడుగ నేటికి నాపేరు నీకే తెలియును కాని మేము పరాయులము.

మహీ—మీరు పరాయులైన మాగృహంబునకేల యేతెంచెదరు?

మాయా—దేవా! మేమని బహువచనము పల్కుచుంటిరే. ఇందు మీతోఁ బాటు నేనుకూడా పరాయిదాననా యేమి?

మహీ—అమ్మా! ఈమహనీయుని వచనంబులయందు అనృతము లేదు. ఏమంటిరా? ఈవనము భవజ్జనకుండగు జేపాలునిది అది వారికి పట్టినట్లిప్పటికైన నెరవే కాని స్వంతము కాదుకదా? అది గ్రహించియే నాగటుల పల్కెరి

సదా—(స్వగతము) ఈపడోజానవయే నాకాసరోవరమునందు కాన్పించినదియై యుండనోపు. ఇది నాకార్య విఘాతమునకు కనిపెట్టెగాపరించుటయే కాక పైగా నాతో నిచ్చకము లాడుచున్నయది. (ప్రకాశముగా) ఎందులకీ ప్రస్తావన.

మాయా—మహిళా! ఆఁకలితో నున్నవారిని పరిహాసమాడిన కోపము రాఁగలదు. కావున నిగు ఫలహారవస్తువులను గొనివచ్చుటకు పనికత్తెలను నియమించుము.

మహి—మంచిది (అని లోనికరిగి పదిమంది స్త్రీలతో వెండిగిన్నెలతో సారాయి బంగారు పళ్ళెములతో మాంసమును గొని ప్రవేశించి) అమ్మా! యిదిగో గొనివచ్చితిని. (అని సదానందదేవుని ముంగల నుంచును)

మాయ—మహాత్మా! దానిని స్వీకరింపుఁడు.

(అంత పళ్ళెరమునుండి ధ్వని)

సదా—(భయము నభినయించి) మహిళా! యీసారాయి మాట్లాడుచున్నయదే. ఏమీ? యీ యాశ్చర్యము.

మహి—మహాత్మా! యేమని?

సదా—

మత్త. మీరు మమ్ములఁ ద్రావిచేసియు ♦ మేము పట్టిన భంగి మీ
కాఁగుండిన దుఃఖసాగరి ♦ యీలు నాలును కావునన్
వీరుఁ డీనుకు నోటిచెంతను ♦ చింతవాసి ముదంబుతో
నారగింపుము పోయియా సుఖ ♦ మబ్బు ప్రబ్బుగ దేవరా!

మాయ—దేవా! అందులకే యక్కజపడుచుంటిరా? చూడుఁడు! నా మంత్ర ప్రభావము! మీరలు కోరినఫలము వృక్షము నుండి పక్షిరూపముగా మీ చెంతకేతెంచి నృత్యమొనర్చుచు మీ నోటివద్దకు వచ్చునటట తానే తినుఁడు తినుఁడని యేకసెంచును. మీరలెంత భుజించినను దానికిఁ దరుగులేక మీరలు తృప్తిపొందిన పిమ్మట నా ఫలము మరల పక్షిరూపము ధరించి చెట్టున కెగిరి తన స్థానమును చేరి మరల ఫలరూపమును బొందును.

సదా—(స్వగతమున) ఇదియొక మహామంత్రకత్తెవలె నున్నయది. నామనో దుఃఖము బాపి యీచిత్ర మొకింత చూచెదగాక (ప్రకాశముగా) మోహినీ! అంల ము గానిమ్ము. (అని యొక ఫలమును జూపును)

మోహి—చిత్తము. (అని యేకో యొక మంత్రమును జదివి బెత్తముతో నా పండుపైఁ గొట్ట సదానందుని నోటికడకు నృత్యముతోఁ బక్షిరూపముగా వచ్చి నిలుచుండి తినుఁడు తినుండనును)

సదా—(భయము నభినయించి) మోహినీ! నాకు దీనిని గాంచ వెఱపు జనించుచున్నయది మరల పాదపశాఖను నంటుకొనునట్లొనరింపుము.

మాయ—చిత్తము ఓ ఫలరాజమా? మరల నెప్పటివలె నలంకరింపుము. (అని బెత్తముతో నాఫలమును గొట్ట నది పక్షిరూపముగా నెగిరి ఫలమై వృక్షము నంటికొనును)

మహి—దేవా! అవ్వైచిత్ర్యములు లుండనిందు. ఈనాట్యమందలి సొగసాయి తెలుపుదు. (అని సాయకులను గిన్న నొసంగును)

సదా—(పూర్ణముగాని త్రాగు నట్లినటించి) ఏమి చిత్రము? నేనెంత త్రాగి తినో మరల వంతయు పూర్తిగా నిన్ను పుష్పటియాటుల నింపుగానే యున్నయది.

మాయ—ఆర్యా! మా మంత్ర సామర్థ్యము నిప్పుడైనను గ్రహించితిరా?

సదా—(స్వగతముగ) ఈమాయలాడి తన మంత్రాభిశయముచే నన్ను భయపెట్టి లోగొనదలంచినది (ప్రకాశముగా) ఓహో! నీ మంత్రసామర్థ్య మిప్పుడేమి నీవా కాలములో ఒకానొకరూపమును ధరించి నన్ను మోసగించినప్పుడే గ్రహించితిని.

మాయ—(తలపంకించి) దేవరకయ్యది స్మృతి యున్నదికదా?

మహి—పెచ్చెలీ! మనమీ యతిథిని మూడు భాగములుగా సత్కరించవలె అందు మొదటిది భోజనసత్కారమైనది. రెండవది మనోల్లాసము గూర్చు పాటలు. వాటినే సత్కరించెద. మూడవ సత్కారమునకు నీవుంటివి యాతడు స్నానము సెలవైనవో వారనారీమణులను ప్రవేశింపఁ జెప్పెద.

మాయ—మంచిది. త్వరితముగా రప్పింపుము.

మహి—చిత్తము. (అని కనుసైగ చేయుగాఁ గొందఱు కాంతలు ప్రవేశించి సదానందుని యెదురుగా నిలచి అభినయములతోఁ బాడుదురు)

పాట—ఝంపె

మహారాజ! మహి కాధారా! మరిపించిన చెలినిన్నె
గోరెద—ప్రియమునన్—గూర్పవే—గొసరెద (వేగ) ॥మహా॥
నీదగురహికే—మేదిని తెవరును
సాటువరారా—మేటిసుధరా
తేకమే—బాగుగా—కయిరొనన్—నీహృదిన్—దలపుము ॥మహా॥
మాదగునిన్నట—చలిసులకును
వాధరముగనిడి—అదటభక్తిన్—గొనుమాకరా ॥మహా॥

(అని అడ్డదిడ్డముగా నృత్యము సేయుదురు)

సదా—(వినుకులతో) చాలీ నృత్యము.

మాయ—కాంతలార! మీనివాసములకు పొండు. మారాజుగారికి బడలికగా నున్నయది. నిద్రకు వేళయూడా నైనది.

చెలియలు—మంచిది (నిష్క్రమింతురు)

మహి—చెచ్చెలీ! మనము రాజుగారికి సొవర్పదగిన యుపకృతి రేయున్నది.

మాయ—మరము చేయువలసిన యోపకతి లేదు. ఇంక నాచేయ వలసినదియే యున్నది. మహాత్మా! అంతేనా?

కం. ఉగ్రపతి యాతనలన్ మా నగమునందై కొనకే ♦ నా కున్నూతే
హితవుగ సంతసపడిరి ము, క్రతి ... సగా ... ♦ గాపింపుసఖా!

సదా—అహో! ఇది యేమి సాహసము! నేనే మాన్గ్ఫ్యము. ఒకవస్తువు యొక్క యుక్త్యమునకు విరుగ్గుడు నన్ను గతి ... తల్లి అప్పనలేక గాను భృత్యులను తెల్చుకుని నానిడచి చరించు ప్రియబాంధవులను స్వర్గసుఖదాయకంబైన రాజ్యలక్ష్మిని త్యజించి యున్నాను. నాయుడాటు బొందినను సంతోష మనునదియే లేని యుక్తుడు నిను నీ కెటుల సంతోషపెట్టుప జాలుదును. అసంగతి యటుండనిమ్ము. నేనిద్దాని కోసరమై సర్వమును త్యజించి ఘోరకాంతారములను బట్టితినో అద్దాని యొక్క రూపమును ధరించి వచ్చు మోసగించిన వేసకత్తెవు దానివలన నా చెలియగు బకావలి కొరుదాలవు. ప్రపంచమున మనుజానకు ముగ్గురు శత్రువు లేవంటివా?

తరల. ఒకయెడ వో బహిరంగ శాత్రవుఁ ♦ డొక్కఁడుండఁ గ స్నేహితుండ్
ప్రకట శాత్రవుఁ డొక్క శాత్రవ ♦ బంధువుం గల దోటిన్
నికమువీరల ముఖ్యమౌదుర ♦ స్నేహితుల్ పగవారు మా
తుకులుగాఁపున వారికిన్ దగు ♦ దూరముందు వసింపరా.

కావున నేను మీకు దూరముగా నుండెదను. (అని దూరముగా నిలు చుండును)

మహి—మావిందు బాగుగా శరీరమునకు బలమైన మందము మనకుపాలు కల్గింప చున్నయది.

మాయ—(కోపముతో) దేవా! సదానందా! నన్నింతగా నెంచి చులకనగా మాటాడుచుంటివి. నా సంగతి నీ వెరుంగ వలెవలెనో. లోకప్రసిద్ధి వహించిన దేవా లెందరు కట్టుబోవువాని యనుగు యెఱుగుదువు. కట్టుపోవువిద్యయందు నావుండినయస మాన సౌందర్యమును నీవేమాని యుంటివి. సూర్యచంద్రాది గ్రహసంచార మేమనుచుని యిల నాపగలను. దికలను మార్పఁగలను. కొంచెపుటిలో నాకస మంతయు మబ్బులు క్రమ్మించి యురుములు మెఱుపులు పిడుగులను బుట్టించి మరల మాయమును గావింపఁగలను. నాతోఁ జెల్మికి నీవిష్టపడకున్నచో యిటమంచి యొక్కఘడియ లో ఒక్కనాపట్టెద నాకు సమాగ్గము మీయందుగా నుండ లాగ. (శాంతముతో) దేవా! ఇట్టిదానను నన్నిల నిరసించదవు. నీకిరా మోహాలాడ్డువాయంచుదునా? వినుము.

కం. ఎన్నఁడు వత్తువో యనుచు ♦ కన్నులు కాచుకొని కూర్తునో యటం
చెన్నఁగ రాని మోహమున ♦ నెంతగ వేచితి యుగ్రక్తముస్
బన్నుగ గ్రోలమంటివి కు ♦ భాంగ! యనుచు దయచేసి దేవి
నన్నదొ కోర్కె కాక యుటు ♦ యూన్నవి యున్నియు పొందు మిచ్చటన్

సదా.—దేవీ! నాకు వలయునది లేకపోయిన పిమ్మట నివి యన్నియు నెందు లకు? నెవ్వ రైనఁ గ్రాలుకొనరా! నీవింత పవ్వంబులెల్ల యేలేందిరిని?

ఉ. భాగ్యము కోరుచు యుంటకు ♦ వచ్చినవాఁడను గాను రాజ్యసం
పత్పథ్యము నెంచువాఁడను ♦ మానుము ముఖ్యము నేఁడు దైవమీ
భాగ్యము గాంచ నాకొఱఁగ ♦ వానిని చేత్యజియించినావ సౌ
భాగ్యవతీ బకావళి కు ♦ భాంగ మసౌఖ్యము గొంచుమంటు దేన్

మహి.—రాజా! మీకు మామోహిని యూనవరాజ్యసౌభాగ్యశ్రీ లావయం దక్షిణా తీరా?

సదా.—(నిరాకరణముతో) అవు నిలువుండుము! "వలసివచ్చిన వానిగా దను" నిత కక్కైమటి నన్న నన్న నిరసించి నట్టిపువ్వులయుం దుండిన యొక దుష్టరాల ను, గోపురంపాలమని పూయును, హింసామతి వైరిను నగు బుణపక్రవాని పట్టినిపట్టిం పట్టుట యు వట్టిపడి యుర్వులు గాంచుట యెంత హాస్యాస్పదమో యెఱుంగలేనుంటివిగా? (కోపముతో చెన్ను దెబ్బ తీసి) మాకు మప్పడు నాచుమత్కారము. నాయొక్క మంత్రవహినాశ్రయము చేసి నీవు ప్రేమించిన బకావళిని, నీవు త్రిలోక సుందరి యని యెంచిన బకావళిని, నీవు మహాసౌఖ్యము బొందదలఁచిన బకావళిని నీయెదు టనే కాల్చివైచెద. తయారింతి నిన్నైనన్న మోహమును మరలింపుకొనియెద. హుం జాగరత! జాగర! (పికళ్ళను చేతఁగొని) మాయ విమా మంత్రపుకళ్ళవే నాబకావలిని రప్పించెద. (అని యొక మంత్రమును ఒదపి కళ్ళను పైకెగరవేయుగా బకావలివంటి యొక వాగ్దంటి మంటిని నిలచి యుండును)

మహి.—రాజా! అల్లదె మంటిదెస విలోకింపుము నీవు ప్రేమించిన నీవు కామిం చిన నీవు తలంచిన నెలంత యగు బకావలీ దర్శనము గాఁగలదు.

సదా.—(వీక్షించి ఆశ్చర్యములో) ఓహో! బకావలీ!

చ. తపతపలాడు ముంగురులు ♦ తేఁగి మొగంబున, వెన్క కేశముల్
తపతపలాడఁ, బయ్యెద యు ♦ దస్ తిప్పతిప్పఁగ, నాఁ జల్లవన్
బ్రకుదములుంటఁ గుచ్చెలు ♦ పాలన లింపు ధ్వనింప మించు నీ
తరుణి తళ్కుతళ్కుముని ♦ వైదలి! యూఁదున నీదులాడెనో

అత్యంత లేమలు వియత్పురమున కెరుపట్టున సీయట్టులనే యుందురు. (మాయా మోహినితో) మోహినీ! నీతోఁ బోరాటము నాకు మహోపకారమే. ఎంతమారమో యెన్నిదినములకో అగునో కాదో యను సందేహ మక్కఱ లేకయే నెఱుకయే యనాయాసముగా నానవజనేత్ర యను బకావళి సంప్రాప్తమైనది. (తోటను వంకఁ జూచి) అంతియుగాదు బకావళీ! ఏమే మాటాడవు?

మాయా—రాజా! నాయాపతి నేంచి యేమి మాటాడు కలదు. ఎక్కడ నియువ మోగుచు మాటాడించుట. ఓసీ! మహిళా! వెలుఁగుచున్న కొలంకము నెముఁదిన్ను నైకి విసరిపైచి బకావళిని భస్మావశిని గా చేయుచు.

మహి—మంచిది (వెడలి వెలుఁగుచున్న కొలంకముతోఁ (బ్రవేశించి) దేవీ! యిదిగో కొనివచ్చితిని. కొమ్ము. (అని యిచ్చును)

మాయా—మంచిది. (అని దీనికొని చేతఁ బూన్చుము) బకావళీ! నామంత్రప్రభావమున నీకొలివిచే నీశరీరము దహింపఁజేసెదను. అయిదునిమిషంబులు గడువిచ్చితిని. నీకేమైనను చెప్పకొనవలెంచిన నీప్రియునికిఁ జెప్పకొనుము.

కృ. బ—(భూమ్యాకసముల మధ్య నిలచి) ఓ దేవా! బంగారుప్రభూ!

త. తెలియక మోహిని మహిమ ♦ దేవర! నన్ను వరించఁగో, మీ
కలిగెను నన్ను మంత్రమహి ♦ మాతికయుంచున నాగ్నివైచినన్
ఫలమది యేమి? నేత్రబలిక ♦ బాలకుమండిన నిప్పునాక ముం
గలనొప్పుచేసిన నాయెడ కు ♦ గంగను మీరలు నొందనోను గా

కావున నోమహాత్మా! నాస్నేహమే మీకు కలయు నెడల, నామోహినీపతిని బతిమాలుఁడు. ప్రార్థించుఁడు. అక్కరయుఁడు.

మహి—రాజా! అయినదా! యొగుగుపాటు.

మాయా—ప్రియా! యిప్పుడు గ్రహింపుము. నేఁ జవించినది యుపకారమో యపకారమో!

కృ. బ—(వెంబడిట నేర్చినరించి) మహాత్మా! మాటాడవేమి?

వేంకటరమణ వృత్తము.

భగవర! మొగవిని సుం ♦ దరి దశకేశుఁడి నే
వనమదయా—కరుణను నా—దరసతినిన్
వరగున కొనను సఖా ♦ విరవిర నాటుట నై
అవనరమా—కోరయక న—త్వరమున నే

మా. మా.— ఎనుపయి తనుగఁ జేయ ♦ బ్రతుకుపయుండు వవే
తెలుపవ తో—రయ సముతో—తెలుప నిక్కెన్
మహి— గరువపు పలుకులె యీ ♦ తిరునామునం దేటుఁగన్
బెనుగునె యా—తనుణిపయిన్—మసలాడిపెన్

పదా—(మిన్నవంకఁ జూచుచుండును)

మాయా—ఏమె బకావలీ! నీవెఱుఁగుదు. నిను పాలింపఁజాలినవాఁడు. నీ వేన్న ముకు త్యజించి యరణ్యమున కేతెంచిన వగకాఁదు. నీకుర్తి కాఁదు. నీటు కాఁదు. పోగను కాఁదు. ఏన్నికాఁదు. హామము కాఁదు. మాటాడ దేమిటి పలుకఁ దేమి? ఈరొలవిన నీపై విసరమనియెదవా? లేక వన్నర్థించ మనియెదవా? (అని బెదిరించును)

కృ. బ—అయ్యయ్యో! దేవా! యిదేమి పాపము! యిదేమి ప్రారబ్ధము! నీలు తప్పి వచ్చినప్పుడా తమ జెట్టుసరి. మహాత్మా!

చ. నిజముగ నాపయిన్ దమకు ♦ నెమ్మి కొకు కల్గినచో మంచు నా
గరిభి మధ్యనిన్ గొనరి ♦ కావుము నన్నటు గావకున్నచో
నిజముగ మన్మథీరియము ♦ విప్పన కన్నుఁ జేసి మిమ్ములన్
గాండిరచేసి లోఁగొనుము ♦ కానిదె నాగతి గల్గిదెయుగా.

పదా—(స్వగతము) ఓహో! యీమాటలాడిని సార్థించక దప్పదని కాదు కదా? ఇప్పటిలో కింకము మన కన్నిబిధముల బాలింక మే తలఁకింపక నాపుట్టి నేర వదించిన తీరున మోసము రాఁగలదు. మలినమును మలినముచేతనే శుద్ధిపఱుప వలెనను సామెతగా నీమాయలాడిని మాయచేతనే వంచింపవలెను. అందుచే నా హృదియం బెంత కలఁగుచున్నను నీహృదయము నా మనగిజ గావను బలిమాలక తీరదు. (ప్రకాశముగా) మోహినీసఖీ! నేనంత బిఁకమును జూపకున్న నీసామర్థ్యము నా కెట్లు తెలియును? అది యటుండనిమ్ము. బకావలిని వీక్షింపకమున్నె నాలోక స్త్రీ రూపు తో శృంగారపు ముద్ద, జగన్మోహనావతార విగ్రహమని భ్రమజెందిన రాజ్యలక్ష్మిని లక్ష్యపెట్టక నందరిని దిగనాడి యేకాకినై యీకాననముఁ జేరితిని. కాని యింతవఱకు నే నదృష్టవంతుఁడనే, భగవంతుఁడు నాయెడల ప్రసన్నుఁడై కన్నుపనే సముద్రమును దాఁటింప దలంపుతో నీవనే యొక దేవతను ప్రత్యక్షము వనర్చెను. అందువలననే ముందు బాధనొందవలసిన యగత్యము లేకుండగనే బకావలీ సందర్శనముఁ గావించితిని. దానితో నాకు కనులు తెరిచినవి. ఎందులకని ప్రశ్నింపవేమి? దాని యపూర్వాకారమునే శృంగారము నాగర్భముకు జొచ్చి వికారములకుఁగూర్చి యాలింత పుట్టించి దానిపై నీరసమును కలుగఁజేయుచున్నది. (వినుకఁగా) చాలు బకావలీ వద్దు బకావలీ వద్దు.

అది నీకంటె యౌవనమునందు నాశించినది. నీశక్తి సామర్థ్యము మందిరముల కతి పరిమితమ్ము.

ఉ. గాఢపిశాచరూపులను గోలఁ ◆ గాచినవారలు నిష్క్రమించి యీ
ధారుణికీర్తి, భాగ్యమున ◆ తోడని నొక్కరికింతఁ జెప్పినన్
బోరున బ్రమ్మచారిణులు ◆ తెల్పెదరీవు కరాగ్ర వీణ శ్రీం
గారము చేయు నంతట ◆ నాకల పుష్పల చిల్లు దోయమున్.

కావున దానిని ప్రాణముతో విడిచిపెట్టుము. (అని బతిమాలును)

మాయా—(తప్పించుకొని) అహో! యీ పలుకులేమి? యింతమాత్రమునకే తల్లిబ్బుపడి చక్కనయిన యీ దివ్యకవచిని నిన్ను వదులుదుననుకొంటివా?

సదా—సఖీ! నేనెట్లయినను నీకు జెప్పవలెనని, దానిని విడిచిపెట్టుమనుచుంటిని.

మహి—రాజా! బకావళియైన ప్రేమలేనట్లు మాట్లాడెద వేటికి? మరల దానిని విడిపింపుమని ప్రార్థించెద వేటికి?

సదా—ఆరోగ్యా! స్త్రీమాత్ర మహాశక్తిని కావా? చెలీ! మోహినీ! జగన్మోహినీ! భువనైకమోహినీ! త్రిభువనమోహినీ! నీవిప్పుడు నాకు నిశ్చయముగా పలవ లేదని యెట్లు వచింపగలను?

ఉ. హాహాస ముప్పుగా సురస ◆ ంగర రంగమునన్ సురాసురుల్
వ్యూహముపన్ని పోరుటకు ◆ నుద్యతితో నడె నిశ్చయంపుఁ ద
న్మాహామెరింగి విష్ణునది ◆ వట్టిబల్మికి నలపొందు సల్పుగా
మోహిని జేయుమానెనను ◆ పోలిమి నిదగు వేషమున్ స్వగా.

కావున మోహినీ యను పేరు నీకు సార్థకము. ఆనాడు విష్ణువుయొక్క మోహినీరూపమును వీక్షించి సురాసురులు ధన్యులైరి. ఈనాడు నీజగన్మోహనాకారమును గాంచి నేను కృతార్థుడనైతిని. ఇంక నొక్కసంగతి కలదు.

చ. అమృతముఁ గ్రోలి మోహిని కు ◆ భాంగి కృపా మహిమంబునల్ల నా
యమరులు మృత్యుదేవతను ◆ హాయిగ గెల్చి యమర్త్యులైనటుల్
యమృతముఁ గ్రోలి మోహిని కు ◆ లాంగన కౌగిలి సంచరించి నే
క్రమముగ కామదేవత ప్ర ◆ కామముఁ గెల్చి యకామి నయ్యెదన్

కావున మహావిష్ణువు సురల కమృతమిచ్చి ప్రసన్నుడైన విధముగ నీవు అధరామృతము నాకొసంగ ప్రసన్నురాలవగుము.

మహీ—అమ్మా! మోహినీ! ఇఁక ప్రసన్నవదనవై మఁ యెదనున్న తెగిన మేని నీవిట్టి గారవింపుము. అతఁడు నన పెట్టెను నొవ్వొకని లొంగుబాటునకు వచ్చినవాఁడు.

మాయా—ఎంత ప్రయోగి నకలవిన మంత్ర మచట ప్రయోగించిన లొంగు బాటునకు రాకేమిచేయును. అతఁడు వచ్చునా? అతనిని బట్టిన పిశాచములన్నా వచ్చునా?

సదా—చెలీ! నిశ్చయము. ఏమంటివా?

ఉ. మంత్రమహాత్మ్యశక్తి క్రమంబునఁ భూతము లబ్బునన్న నా
తంత్ర ప్రవీణతకు ♦ హాస్యముగొంపు, విలాసమా వడల్
జంత్రపు బొమ్మ సోయగము ♦ వాద్యగుహూపము లొంది దున్న నీ
యంత్ర మహాప్రభావముల ♦ కల్వడ లబ్బమె మన్మథాలంగనా!

మహీ—సఖీ! యీతఁడు నీయాటకుఁ దగిన యోటు మద్దెల.

మాయా—రాజా! నీవెంతో మహారసికుండవని యెంచితిని. అందినకొఖియుంద మున్న పాదములకు ఒట్టునాఁడవని గొఱుంగకపోతిని. వహ్వా!

వేంకటరమణ వృత్తము.

సరస తెలిసెను చాల్ ♦ సరసపు గాలిక పో
మంచిది వే—అరుగుట వే—పరుగిడు వే
సదా— సరసిజముఖి విను నీ ♦ సరసమెఱుంగక నే
విరసమునఁ—అరుగుటనఁ—తలఁచితిముఁ
మాయా— సరసు యిపుడయినా ♦ సరస మెఱింగితి వే
అరిలిని వే—మరగాజ వే—తిరిగిదవే
సదా— తరుణిరో బలిఁబదిగా ♦ మరినురి చెప్పగ చేల్
మతియొక టే—తెలివొక టే—మతికలదే.

మాయా—మునుమ్మాటికి నను నమ్మెదవా?

సదా—చెలీ! యమ్మాగవలెనా? చేయిమునమ్మరులకు నమ్మెదిని.

మాయా—చేతిలో చేయుకవే యుంచు (అని తనహస్తమును చాచును)

సదా—చేతిలో చేయిగాదు కాళ్లపై తలపెట్టియున్నను వేసెదను. అయినా మాటిని నమ్మితిని. (అని చేతిలోఁ జెయివైచును)

మాయా—బకాఖలిని విడువవచ్చునా.

సదా—విడుచుటయేకాదు. నా కంటబడకుండా గావింపవలెను.

మాయా—మహిళా! యీకోతిని పావల పాలు చేయుము.

మహి—మంచిది. (అని కోతితో నిష్క్రమించును)

మాయా—బకావలీ! దయార్ద్రహృదయనై విడిచిపెట్టితి. ఇంక నీవింక భూకాంతుని భ్రాంతి నిశ్శంకగా త్యజించి నీయింటికి వెడలుము.

(అని మంత్రించును)

కృం బ—దేవా! సెలవు. అక్కా! మోహినీ! నమస్కారము. సెలవు.

(మాయమైపోవును)

సదా—(ఆశ్చర్యము నభినయించి) చెలీ! బకావలి యేమైనది?

మాయా—ఏలాగున వచ్చినదో అలాగునే పోయినది. నాప్రభావము మీకు తెలిసినదా? రండు శయనాగారమునకు వెడలుదము.

సదా—(స్వగతమున) ఇప్పుడెట్లు తప్పించుకొనుట.

(అంగట తెరలో)

అమ్మా! మాయామోహినీ! మీతండ్రిగారు తక్షణమే నిలువున్నటుల రావలసి నదని పిలిపించినవారు. కావున జాగుసేయక రావలెనని ప్రార్థించుచున్నాము.

మాయా—దేవా! మంచి శృంగార భూయిష్టమగు నీయంకములోనే యీటంక ముగువాస్త పిల్లలి దుగువలె నున్నయది.

సదా—(స్వగతమున) భగవంతుఁడు మనయెడల కరుణాళుండు కావుననే యీయవాంతరము గల్పించినవాఁడు. (ప్రకాశముగా) చెలీ! యిప్పుడే వెళ్ళితీర వలెనా యేమి?

మాయా—ఆర్యపుత్రా! అతనికూడల విగ్రత్యభావము జాపుటకులను పడదు అతఁడు నాకంటె వేయింతలు మంత్రతంత్రము లెఱింగినవాఁడు. వెడలకున్న నన్ను భస్మరాశిగా నొనరించఁగలఁడు.

సదా—(దీనదుఃఖముతో) అయ్యో! సర్వము నీవే యని తలంచియున్న నన్ను విడనాడి వెడలుటకు నీకు మనస్సెట్లొప్పుచున్నదియో నాకు దెలియకున్నది.

మాయా—ప్రియా! ఏమిచేయఁగలను. జనకునియాజ్ఞ నుల్లంఘించుట శ్రేయము కాదుకదా! రెండవది యాతఁ డలిగిన నవను ముప్పు తప్పక వాటిల్లిన దనకొంతు అంతకు వెడలక తీరదు. పది నిముసంబులలో వచ్చెదను సెలవిండు.

సదా—అట్లు నదియు నిశ్చయమే. తొందర యెందుకు బనికిరాదు. అందులో నాహార విహారముల కసలే పనికిరాదు. ఏమంటివా?

క. తొందర యాహారంబది, యెందున బా రోగముల ♦ యుత్పత్తులగున్
 తొందర విహార మాగతి, యెందున నాపోవు వైగ ♦ సోయయుగుణముగా

కావున భవజ్జనకుని యాజ్ఞ చెల్లించి యిచటున్నటుగా రావలెను.

మాయా—మీ కేమియు భయము లేదు. అప్పపాటులోఁ దిరుగ వచ్చెదను. సెలవు. (అని నిష్క్రమించును)

సదా—అమ్మయ్యా! యిప్పటి కీగండము గడచినది. ముందు దీనిని వంచించి యీకావువనుండి వెడలిపోవుట యెట్లు? ఇది మాయలమారిగంప. దీనితో స్నేహమంగీకరింపకున్న దీని మంత్రతంత్రములు మనవు నేర్పదు. అట్లుల గాకున్న దీనిని వంచించుట చాలా దుష్కరము. (తలపంకించుచు నాకసమువంక కొంతసేపు చూచి నిలిచి) బళే! బహు చమత్కారమైన యుపాయము తోచినది. అదివచ్చు సమయంబున నా యూహ వెల్లడించెద. (అని యిటునటుఁ జూచి) ఆ! అదిగో వచ్చుచున్నయది. మిగుల చమత్కారముగా నిప్పుడు కంగా దానిని వంచించుట. (మోహినివచ్చెడి వాక కొండవైపునకు జూచి) చీ! పరుగిడెదవేలా? ఆగు మాగుము. మామోహిని రాలేదులే. పోకు పోకు. మోహినికంటె నీయందనురాగము కుదిరినది. రారమ్మ. (అని కంగారు నభినయించును)

[ప్రవేశము మోహిని]

మాయా—దేవా! ఏమిటుల కంగారు చెందుచుంటిరి. ఎవరిని పోవద్దనుచుంటిరి!

సదా—చో! వచ్చితివా? మంచి సమయమున కేతెంచితివి. (ఆయాసము నభినయించి) అమ్మయ్యా! బ్రతికితిని. (అని కూర్చుండును)

మాయా—ప్రియా! ఏమిటుల నాయాసము కల్గినది?

సదా—చెలీ! (విచారముతో) నాకిక్కడ భయమగుచున్నయది. (కన్నీటిని గోటను చిందునట్లభినయించి) యిదేమిపాపము! యీస్థలమంతయు రాకాసియూకతో నిండియున్నదో లేక నామనస్సును పరీక్షించ నీవు పంపించిన రంభలాఁడియో నాకు తెలియదు. నీవటు లేఁగఁగానే నాయంద కొక యంచయాన యేతెంచి నన్ను వచించ రాని మర్యాదలాడి నాగడ్డము పట్టుకొని ముద్దుగొని యోయీ! యువకుఁడా!

ఉ. మోహినికంటె నాకు వెయి ♦ మోస్తరులైనటి మంత్రముల్ గల
గ్రాహకురాల నేను నిను ♦ కన్గని యూనుకు దీయునంతలో
సాహసమొప్ప నెత్తుకొని ♦ చయ్యన నాకళ్యమార్గమునందె నా
గేహము నందు డించెద నని ♦ కేమి యొనర్చునో చూతు మోహినిన్

అని నాకడ్డమ్ముఁబడుచు నాహస్తద్వయంబు జోఁపి పైవనెత్తుటకు యత్నించునంతలో నీరాక యారాకాసి గ్రహించినది కాఁబోలు. అట్లాలున పారిపోయినది. ఏమిచేయుదును? నావద్ద మంత్రసామగ్రియు లేదు. తంత్రసాంగత్యము యసలే లేదు యంత్రసాధనము యెఱుంగను.

మాయా—నాకంటె మంత్రవేత్తయే నైన నన్నుం గని బెదరెడినేల?

సదా—దానియూహ యిదిగో వినుండుము. నీతో రక్షాబంధమేమిటికి? నీవు లేని సమయమున సునాయాసముగా గొనిపోవచ్చునని తలంచియుండును.

మాయా—(తల పంకించి) అవును. అట్లయుండిన నుండవచ్చును.

సదా—సఖీ! మోహినీ! ఇంక నీవు నను విడచి వెడలిన యెడల మరల నీకు దక్కుట యబద్ధము. ఆమాయలాఁడి యెప్పుడో గ్రద్ద కోడిపిల్లను తన్నుకొని పోవు విధంబున నన్ను తన్నుకొనిపోవుటకై యొడుచేసుకొని యున్నది. తరువాత నీచిత్తము.

కం. చేతులు కాలినపిమ్మట, నాతతముగ నాకులకు ప్ర ♦ యత్నించిన చా
ద్వాతతి నను గొని జనుత, ర్వాతను వాక్రైకడంగ ♦ యదిలాభమొకో

కావున ముందుగా నందులకుఁ దగిన జాగ్రత యవస్థలో నుంచుట మంచిది. నాయందు నీకు నిక్కముగు ప్రేమయే యున్నపక్షమున నన్నెటుల గాచుకొందువో గాచుకొమ్ము. (అని దీనాలాపము సూచించును)

మాయా—(నవ్వి) ప్రియా! ఎంతపిరికివాఁడవు?

సదా—కావుననే నీకు జిక్కితిని.

మాయా—ఓహో! అంత మితిమీరిన వ్యవహారమే వచ్చిన దానికిఁ దగిన రక్షాబంధము నావద్ద కలదు

సదా—అట్టి రక్షాబంధమే యుండిన నీవును నేనును ధన్యులమే. కాని దానిని ప్రసాదింపకుండ నీవలిగిన నీకు సిగ్గే నాకు చేటే.

మాయా—ఎంతమాట? నిన్ను మరియొక యెమ్మెలాఁడి కొసంగి జీవింపగలనా? నామనసొప్పునా? నాకను లోర్చునా?

సదా—ఆమాటల చమత్కారమే కాని క్రియాచమత్కారము లేదు.

(అని పెదమోము పెట్టును)

మాయా—ఓహో! దేవరకు కోపమువచ్చినదా యేమి? పెదమోము పెట్టితిరి, నావద్ద "సులేమానవరప్రసాది" గారిచే నొసంగఁబడిన "నకుసులేమాని" యను తాయెతు కలదు. దాని ప్రభావము వినుండు. అదియెట్లయుండెననో:—

కం. చిల్లరిగ్రహబాధుండను, కల్లరిదయ్యముల భయము ♦ కనుపింపదుగా
తెల్లెఁవల ట్టుబోతుల, వల్లకు వెఱవన్నమాట ♦ పనుపడదసలే.

అది మీకొసంగెద. దానిని మీదండకు ధరింపుఁడు. ఇంక మీదండకే వెదకివచ్చిన కాని రాఁజాలదు. ఒక్కసంగతి మీరొనర్పవలె. నేను మీచెంత కరుదెంచినప్పుడా తావీజును దూరముగానుంచవలెను.

సదా—(చిఱునవ్వుతో) ఓహో! యెంతమాట! రక్షించువారలనా భక్షించుట.

మాయా—అదిగో! ఆ వటవృక్షము యొక్క తోఁటలో "నక్షసులేమాని" తాయెత్తుకలదు. దానిని గ్రహించి దండమున ధరింపుఁడు. (అని మఱ్ఱిచెట్టును జూపును)

సదా—మంచిది చెలీ! (అని చెట్టుచెంతకు వెడలి తాయెతును దీసి) ఇదిగో నా "నక్షసులేమాని" తాయెతు, బలే నా వెఱపు మాన్పితివి. (కనులకద్దుకొని) పెండెముఁ దాల్పవచ్చునా?

మాయా—దేవా! తొందరపడకలరు. దాని నొకసారి యవతలుంచి నాకొక కన్నుగీటి ముద్దునొసంగుఁడు.

సదా—సరే! సుముఖిన్నమాయేమి? మంచిది. నీకోరికప్రకారమే కావించెద.

(అని దూరముగా నుంచును)

మాయా—(సదానందుని హస్తమును బట్టుకొని) ప్రియా! నాయందు దయ పూర్తిగా నుంచవలెనుసుమా! నాకు నీపై నెంతమమకారము లేకుండిన ప్రాణసమానమైన తాయెత్తు నొసంగఁగలను. వినుము;—

ఉ. మోహము లేర్పడఁగ నీ ◆ మోహమునంబునుఁగా మెలంగ వ్యా
మోహమునన్ బ్రపంచితిఁ ◆ మోహిని తప్పక నాయుతంబ నే
స్నేహము నంది నేనుగ ◆ చెంతను నుంపకఁ విమ్మటన్ ధరిం
పోనాట ముంచకన్ మరల ◆ నోటమి సేయుగ నుండుగాన్

సదా—సఖీ! ఎంతయుఁ జెప్పెదవు? అనకానిగఁ జపు జంటగాని నాకొంతుల కానము.

(అంత మాయ)

అయ్యో! మోహినీ! మీజనకుఁడు మీజాడకై వెదకుచున్నాఁడు. రండు.

మాయా—దేవా! అకటబలికిన మన చెలిమికి భంగము రాఁగలదు. కావున త్వరితముగా పోయి తిరుగ పది నిముసంబులలో వచ్చి మీతో సరస సల్లాపములచేఁ బ్రొద్దుపుచ్చెద. నాకు సెలవిండు.

సదా—(విచారమును సూచించుచు) సఖీ! మంచిది. అతి త్వరలో పని కొందరగా నతి శీఘ్రముగా చేరెంచవలె. నాకిక్కడ తోఁచదు.

మాయా—ఓహో! ఎంతసేపు. కనుమూసి తెఱచునంతలో మీవద్ద నుండెదను. కాంచుడు. ఇదే పోయివచ్చెద. సెలవు. (నిష్క్రమించును)

సదా—సరే నేను తలంచిన గతిగా నీభూతిపూనకుఁ దగినదాంత. చేసితిని. ఈ రక్షాబంధము దానికి ననుబంధమే. ఇది విప్పి యిందు యేమున్నది చూచెదను. (అని తాయెతును విప్పు టభినయించి) ఓహో! యిందులో బీజాక్షర సంబంధమగు దండకము కలదు. (మరలపరికించి) యింకేమిలోలు? యిం దనేకములైన మంత్రము ఉన్నవి. ఒకటి యితరులవారి ప్రయోగము తాకకుండుట. రెండు దుఃఖములు రాకుండుట మూఁడెటులైనను బోవలె నన్న బోవదగును. నాలుగు తియ్యగ మనము కూడా యితరులపైఁ బ్రయోగములు ప్రయోగింప వచ్చునట. కంఠోక్తిగా నీమంత్రములన్నియు పఠించెద. (అని చదువుట నభినయించి) ఇఁక కంఠోపాఠమైనది. మరల నెప్పటి తెలంగున దండకు ధరించెద. (అని ధరించి మౌనముగాఁ గూర్చుండును)

[ప్రవేశము మాయామోహిని]

మాయా—(దూరముగనుండి) దేవా! మాటాడక కేమిటి జపించుచుంటిరి.

సదా—(తేఱిచూచి) ఏమున్నది? తాయెత్తునందలి బీజాక్షర సౌంజ్ఞను పఠించుచుంటిని.

మాయా—ఆ తాయెత్తును దూరముగా నుంచెదరా?

సదా—ఎందులకు?

మాయా—మీ చెంతను గూర్చుండుటకు. మీతో ముచ్చటించుటకు. మిమ్ముల నాలింగన మొనర్చుటకు.

సదా—(కోపముతో) ఏమేమి? మాయలమారిగంపా! నీవెవతెవు? నాతో ముచ్చటించి నన్నాలింగన మొనర్చుకొనుటకు. (తలపంకించి) హాం జాగ్రత! ఇదివఱకు సదానందుఁడు గాఁ డితండు. నీ కాక్రందనము గూర్చువాఁడని గమించుము. అట్లు:-

ఉ. ఎన్నలకేమి? నీవనను ♦ నేఁడి యొకర్తిన మాయకింక నా
యొత్తనంటే కాదు నిలు ♦ వెల్లను బంగరుపూఁతిఁ గూడ నా
యొత్తును దూరమం దునప ♦ నెత్తుగడన్ వరిమాను మించి దోం
గెత్తలు సాగిరావు, పెద ♦ వెత్తిన నెత్తుగు చేయినెత్తిన్

(అని హస్తమెత్తి చూపును)

మాయా—దేవా! నన్నేగతాళి చేయుచుంటిరా?

సదా—నిన్నేగతాళి చేయుటకు నామనువవా యేమి?

మాయా—అయ్యో! యిదేమిపాపము! నేనెవతెను?

సదా—నీవా? మాయలాడివి.

మాయా—ప్రియా! మాయలాడి శబ్దము టక్కులాడి యని కలదు. కాబట్టి—

ఉ. టక్కులు టెక్కులున్ మఱియు ♦ ధాకయు వీఁకయు మప్పి గుండె పి
ఱక్కుటయట్టి నీదుకడఁ ♦ గప్పడఁజేయుక మన్న, వేని పో
ప్రక్కను జూపు, దట్టు కన ♦ పగ్గెక నాకు మనంబు నొప్పు నే
యొక్కడయొప్ప, వానికి ♦ నొప్పని యొప్పిన మీకు నొప్పునే

సదా— నాకెందుల కొప్పదు. నీగళమునకు నే సూత్రమును గట్టితినా? నీవు గంగలోదిగినను నాకు నిమిత్తము లేదు. ఇదే నేపోయెద. (అని నడచును)

మాయా— (అడ్డుగానిలచి) మీరలు సూత్రము గట్టకపోయినను మాయుఁడు మనల కిద్దఱకు వలపనె సూత్రముచే గట్టిపెట్టియున్నవాఁడు.

సదా— నీవాసూత్రమును నిప్పుడే త్రెంచుకొమ్ము. నీకు దూరముగా నుందును. నీవు గట్టిగా మాటాడిన వాక్పంధన మొపర్చెదను.

మాయా— సాము నేర్పిన గురునిపై దనసామును బ్రయోగించినటుల నా యంత్ర సామర్థ్యముచే నన్నే బాధింపఁదలఁచితివిగా (కోపముతో) సరే. కానుకొమ్ము. ఇదే నారికేళీఫలము (అని యొక కొబ్బరికాయను జూపి) దీని మంత్రించి నేలపైఁ గొట్టి వేనవేలు కొండచిలువలను జనింపఁజేసెద. వాటిని హరింపఁజేయుదేని నీవు నన్ను జయించినవాఁడ వేయగుదువు. లేకున్న నీపని యీనాఁటితోనే ముగింపబడినదనుకొమ్ము.
(అని కొబ్బరికాయను చేతితోఁ బైకెత్తిపట్టి)

దండకము. ఓ కాళి! భద్రకాళి! కాత్యాయనీ! గౌరి! దాక్షాయణీ! శర్వరీ! శంకరీ! శాంభవీ! పార్వతీ! అంబికా! చండికా! దుర్గ! నిత్యంబు నీపాదముల్ నేను సత్యాత్మనై గొల్తు నే నీదయాదృష్టి నాకష్టమాలించి యీదుష్టునిం గూల్చ నీ భ్రష్టునిం గాల్ప నీ నారికేళీఫలంబందునం దుండి వేవేలు, ఘోరాసయముల్ మోకోపం గానతిమ్మా ప్రియంబార మాయమ్మ నీకే నమ్మి యీధాత్రిపైఁ గొట్టెదిద్దాని నిష్టే నమస్తే నమస్తే నమః. (అని భూమిపైఁ గొట్టగా నే వేనవేలు కొండచిలువ లుదయించి సదానందుని చుట్టునిలచి యాడును)

సదా— ఓసీ! మాయలమారి! మందులమారి! యీ కొలకొలంది యుద్భవించిన కొండచిలువలు నన్నేమిచేయఁగలవు? అల్లంతదూరమున నుండవలసినదే కాని నాచెంత కావంతయైనను రాఁజాలవు. ఒక్క త్రుటిలో వీటిని నీటడగించెద చూడుము నామంత్ర మహిమాతిశయంబు. (నేలనుండి కొద్దిగా బూడిదనెత్తి పైకిఁజూపును)

దండకము. భూతేశ! యీశా! మహేశా! గిరీశా! శివా హ్రం పినాకీ! కపర్దీ! మహాదేవ! క్లీం రాం విరూపాక్ష! మృత్యుంజయా! హ్రీం హరా! భర్గ! భర్గప్రియా! హ్రాం భవా! భీమ! గంగాధరా! సర్వ!, జాం జాం మృడా! రుద్ర!

భద్రముగా పాపము రాల్చి యశస్సంబుగా నన్ను జన్మంబులోదించి యీపన్నతంగూర్చ కిన్నెచ్చెం గన్నగాండ్ర నీపన్నగశ్రేణి నీథప్కయుం జేల భస్మీకృతం బొప్పగాం జేయు వే భా త్రిశ్రా నమస్తే నమస్తేన్నమః.

(అని బూడ్దిజల్లగా నవియున్నయూను మండిపోవును)

మా గు:—అహో! జీవా! యింతపనిచేసితివి? నాప్రేమచేతనే నాకన్ను పొడచి నట్లు నామంత్రతారకములచేతనే నన్ను మోసగించితివా? (స్వగతమున) ఈతనిని భయముచే లొంగదీయలేము. గానప్రార్థనచే లోగొనుటకు యత్నించెద. (ప్రకాశముగా)

కళ్యా. దయగ దయను నేలుమా

పదా— దయ యనునది లేదుగా

మాయా— ప్రియుండ యిదియె న్యాయమా

పదా— ప్రియుండెవడింక నీకు పో.

(నడుచుటకు ప్రారంభించును)

మాయా— వ్రజ. తగునె ధర్మవంత నేనే
మగువ నేలుకొనంగ రారా

పదా— మగువ యిట్టులనకు ఛీ ఛీ
మొగము చూడదగదు పోపో

(అని వెడలిపోవును)

మాయా—ఆ. ఆ. ఆ. సదానందా! అనందా! అమితానందా! సర్వము నీవే యని స్వర్గము మోక్షము నీవేయని నాపరిందియున్న మందగామినిని విడనాడి పోవుట దొరతన పెన్నిధానము కాలదన్నుకొనిపోవుటయే. అటులొనరించుట ముందు కార్యమునకు జయము కాదు. రావేమి? కౌగిలీయవేమి? రక్షింపవేమి? హా దిక్కు- ర్వాయు. ఇదే నీకై ప్రాణము త్యజించుచుంటిని. స్త్రీహత్యా పాపము కట్టికుడువక మానదు. (అని క్రిందబడిపోవును)

ప్రవేశము—మహీశ

మహీ—ఛీ! యేల షేలదై యేడ్చెదవు? చెయిగొట్టి చేతికిచ్చితివి. లేసన్న వాడేమిటి నిన్నతిక్రమించి పోవుట యేమిటి? సింగము ముందా కురంగముయొక్క పరాక్రమము? ఏల నీవా రతువాని కొసంగవలె?

కం. రక్షాబంధన మది విను, సాక్షాద్దైవమయి వాని • సాకెదు నీకుక్
రక్షయి చేసెనొసర్చి మవ్వ, గాళ్ళ! పట్టంగ వాని • గమకింత మిరక్

చేసెదము. ఈసంగతిని మిగుల మంత్రవేత్తయును కట్టుబోతువిద్యయందసమాన పాండిత్యమును గల భద్రకునకు కెఱిగింతము. (అని లేచి చూచి) ఏమి విచారించెదవు?

ఉ. మధురపదార్థమిచ్చి బహు ♦ మానముగా ధనరాశు లిచ్చి నే
విధముల బాలించినను ♦ ప్రేమ జనించునె? పోషించినన్
విధిగదిలేని ప్రేమకుట ♦ నీటను కాకికిఁ గోకిలంబికిన్ వా
కిడ్డఁగల నీటిబుగ్గను పా ♦ రించక నిల్చునె మందగామినీ!

పదపద యీకపటనాటకరంగముయొక్క కథవంతయును మహేంద్రునికి విన్నవింతము. (నిష్క్రమింతురు)

తెరవాలును

చతుర్థరంగము

కేపాలుని యాశ్రమము.

(కేపాలుఁడొక వేదికపైఁ గూర్చుని యుండ విచారించుచు మాయామోహిని మహిళతోఁ బ్రవేశించును)

కేపా—(మోమును దిలకించి) అమ్మా! మోహిని! యిదేమిభావము? ఎన్నఁడు నీతీరుగా నిను గాంచియుండలేను

ఉ. కలకలలాడుచుండు నగు మొం ♦ గంబున గర్వదుదీర్ఘ ఖేదురా
వెలవెలఁబోయి పీఁకు వడి ♦ విన్నదనంబును బొంది యీయెడన్
జలజల బాష్పబిందువులు ♦ చక్షులనుండి కపోలపాళిపై
బలబలఁగారఁ జేర్చెదవు ♦ వచ్చిన యాపద నేర్చి పల్కుమా

చెలిమికత్తియలు బలంకరించుటలేదా? పనికత్తియలు వ్యతిరిక్తముగా సంచరించిరా? కారణ మతిరయంబుగా వచింపుము.

మహి—మేము మీకును మీకూఁతునకు నన్యథా సంచరించిన బ్రతుకెక్కడిది?

కేపా—ఎందులకీ విచారము? దొంగిలిన పెన్నిధానమును బోగొట్టికొనిన భాతి, చేఁ జేతికందిన వస్తువును చేఁజేత విడిచిపెట్టిన తెఱంగున, ఎద్దియో పెద్ద బంగారపు కొండను వదల విడిచినగతిగా నంతగా వెక్కివెక్కి యేడువనేల?

మోహి—తండ్రీ! నా చేఁజేతల పోఁగొట్టుకొనిన వస్తువు నీవు వచించినవాటి కంటెను మిగుల ఘనమైనది.

మహి—దేవా! ఆమాట యథార్థమే.

దేపా—నాకేమియు నర్థముగుటలేదు.

మహి—అర్థమునకేమున్నది వినుండు.

ఈ. సుందరుఁ డంబగాను కదు ♦ మోపరి వాగరి పోసు కాఁడు, మీ
సుందర రూపుసంపదల ♦ శోభకు వన్నెటి తుద్దియౌ సదా
నంద ధరామహేశ్వరుఁడు ♦ నమ్మిక నెమ్మదియునర్చ మాయచేఁ
బొందుగ మంత్రి తాయితును ♦ ద్రుచ్చిలి తెచ్చెను పాతిపోయెగా

దేపా—(త్రొందరగా) "పతినుచేమాని" యను తాయెత్తునే యపహరించెగా.

మహి—అదికావున నే విచారము.

దేపా—(విచారముతో) అయ్యాగారూ! కొంపముంచితివే. వాఁడు నీకెక్కడ కంభవించెను. అది వానికేల నొసంగితివి?

మత్త. ఎత్తు లెన్నొ పన్ని ప్రాణము ♦ కెత్తుకొంటెను మింద తా
యెత్తుతెచ్చి యొసంగి తెం దన ♦ నీవు మత్కులజాతి సం
పత్తి రాశివి నన్ను గాంచిన ♦ మాతవం చిడినాడ నా
యెత్తు ద్రవ్యము నిచ్చినన్ మరి ♦ యిత్తునే పెఱవారికిన్

మాయా—జనకా! ఏమిచేయను. వ్యామోహపిశాచము నాశిరమున నిల్చి ప్రపంచపు వ్యక్తత లేకుండగాఁ జేసినది. తండ్రీ! సిగ్గువిడచి వచింపుచుంటిని వినుము.

సీ. ఆనందుఁడు సుమి బ్ర ♦ హ్మానంద మిదునను, మయి కామదేవత ♦ మతిని నిలచె
ఆనందుఁడే పర ♦ మానంద మయమను, రతి మారదేవత ♦ కనులుకప్పె
ఆనందుఁడే హృద ♦ యానందమూర్తను, నెతిస్మరదేవత ♦ నురులుకొల్పె
ఆనందుఁడే త్రిది ♦ వానంద సముఁడను, పతి మోహదేవత ♦ యరుప మెదపె

తే. గీ. సచ్చిదానంద మానంద ♦ సగుణగుణుఁడు
తన్మయానంద మానంద ♦ తేముఁడుఘనుఁడు
త్రిభువ నానంద మానందు ♦ దభిజనుఁడని
యూసదానందుపై వల ♦ పంకురించె

అక్కటవ నాప్రాణరక్షణమే వాని ప్రాణరక్షణముగా నెంచి, యాతఁడే మేటి కిరీటమనుకొని, యాతఁడే లేకున్న యీలోకమే లేదనుకొని, ఆతఁడే నేను నేనే యాతనిగా భావించి యా తాయెత్తు నాకృత్రిమ స్నేహితునికొసంగఁదలచివచ్చెను.

మహి—మహాత్మా! దేపాలా! మీకు దెలియుని సంగతు లేమున్నవి?

ఉ. మానుగ మారదేవతలచే ♦ మస్తరుచెంది యశోధనంబు, స
న్మానధనంబు ప్రాణధన ♦ మాదిధనంబు లొసంగి దానుతై

యౌవన ప్రేమచే బురుషు ♦ లుగ్రులు లొండొరులం జరింప నీ
భావిని యొసంగె తాయితన ♦ పొందగ వ్రతము మెందు కిత్తరిన్

జేపా—ఒడలెఱుంగని నిపము ముప్పుతెచ్చునని యెఱుంగవలె.

మాయా—తండ్రీ! సదానందుండే నాశాశ్వతధనమని యెంచి జ్ఞానధనసూన్యనై ప్రాణధనమైన రక్షాబంధన మొసంగితిని. చేతనుండి జారినదానికి నిందించిన ఫలమేమి?

మహీ—మంత్రమూర్తీ! ప్రేమ యెంతపనిచేసినను చేయఁగలదు.

జేపా—ముందుకర్తవ్యమేమి?

మహీ—ఎట్లయినను వానిని బంధీకృతునిగా నొనరింపుటయే.

జేపా—(లేచి కోపముతో) బంధీకృతునిగాఁ గాదు.

శా. తరుణీ! ముందుగఁ జెల్మిఁజేసి యతి ని ♦ త్యాశక్తితో నున్నటుల్
వరమైత్రిం దగఁగొల్పితాయితు నహా ♦ వంచించి గొన్నట్టి యా
దురితాత్మున్ దుర్వారినిన్ గులువనిన్ ♦ దుర్మార్గునిం బట్టి నా
కరవాలంబున కత్తు ఘుక్తిగను వే ♦ గనొప్పయి నేఁడాత్మజా!

ఇఁక నీవతి సంతోషముగా నుండుము. (అని వెడలఁబోవును)

మాయ—(అడ్డుగా జని చాతని నాపి) తండ్రీ! అంతమాటనవలదు. పుండు గలచోట రక్ష వేసిన కుసుపుమానినగతి;—

కెపిరాం విరాజితము.

అకేఁడు బకావలి ♦ యుండున మిక్కిలి ♦ యర్మిలికల్గి ♦ చటాలున నా
జతవిడనాడగ ♦ సత్వైను మోసమ ♦ సహ్యతచే విడి సాగగరే
దలివ బకావలి ♦ వట్టిణఫంచిన ♦ నాతేఁడు జచ్చిన ♦ యట్టులె నా
జతగలిత్తయి పరి ♦ చారకుఁడై పరి ♦ చర్యలొనర్చు ప ♦ కం వదుఁగై
కావున దానింజంపి వానింబట్టి తెచ్చుటకు యత్నించుము.

జేపా—అమ్మా! నాకుండుకున్న కోపాగ్నిచే వానిని బరిమార్తునంటిసే కాని దాని కెప్పుడయితే యంగరక్ష నొసంగితివో వాఁడప్పుడే యజేయుఁడని యెంచుము. దాని ప్రభావము వినుము. ఆయంగరేకునకు "నక్షసురమానన" యని యసలు పేరు. అనగా సమస్తదేవతలచేత మన్నింపఁదగినదని యర్థము. దానిని క్రమముగా "నక్షసురే మానిని" యనుచుంటిమి. శాస్త్రీయుఁడ నగు నీను;—

కం. కక్షగ తపమొనరించఁగ, చోక్షమునకు మెచ్చి "నృక్ష ♦ సురమానన" ప్ర
త్యక్షంబయి కాళియొసఁగె, రక్షయి పరమంత్రబాధ ♦ రానియదంచున్

అని వచించె. ఎవరైతే మిమ్మును మోసగించి యారక్షనుగొనిపోవుదురో వారి

వలన ఏమా కాపాటము కలుగుననికూడా కాళి వచించి యున్నది. ఇప్పుడామాట జ్ఞప్తికి వచ్చి నాయుల్లము ఝల్లని భయార్తిని చెందుచున్నయది. (అని కూర్చుండును)

మోహి—(స్వగతమున) ఈతఁడిప్పుడు పిఱికిమందుగొని యున్నవాఁడు చులుకు పాలు పుట్టించి యీ బకావలిని మట్టుపఱచి యామిట్టుపడు టెనిని బట్టుకొని వమ్ము లాగున గావింపవలె (ప్రకాశముగా) తంత్రీ! సిగ్గువిడిచి వచింపుచుంటివి. జయాప జయములు దైవాధీనములు. నీవే గెలిచెదవో యీవగపాలుఁడే గెలుపొందునో తెలియదు కదా? నీప్రాణముపోవుట తెలియదు కాని ముందుగా నాప్రాణముపోవుట నిశ్చ యము. ఏమంటివా?

ఉ. ఈగతి భీతిఁజెంది పిఱి ♦ యేగక యుండిన మన్మథాగ్నిలో
నీఁగెద రాకుమారుపయి ♦ హెచ్చిన యిచ్ఛరు నంతమీఁద నీ
వేగదు నాపయింగల మ ♦ మేకముచే నెటులైన నిష్ఠురుఁ
బోఁగుగ మృత్యుదేవతకుఁ ♦ బాల్పడుటేకఁద నిశ్చయంబుగాఁ

కావున మనలోటులేక యత్నించిన దానిపై దైవయత్నముకూడా లభించిన యీనరపాలుఁడు దొరకిన మనమిర్వురము ధన్యులమే. అంతియె కాని ముందుగా చచ్చు మందిన ఫలమేమి?

మహి—(స్వగతమున) మోహిని నిర్మోగమాటముగా జచ్చుతెగవేసి తంత్రి యెదుట వచించి యాతని కొంకింత భూతలనాథునిబట్టు పురిగొల్పినది. ఇఁక నేపూర్తిగాఁ బురికొల్పెద (ప్రకాశముగా) ఓమంత్రిసార్వభౌమా! నాయూఁతున కెన్నియో మంత్ర తంత్ర యంత్రములను నేర్పి వలసినంత ధనమిచ్చితి నీకు నేమిలోటని యెంచుచుంటివి కాబోలు? ఒక్కసంగతి వినుము.

ఉ. సారెలుచీరలుఁ నగలు ♦ చాలినరొక్కము లిచ్చియుండి పెఁ
గూరిమితోడ నాత్మజను ♦ గొప్పగఁజూచిన లాభమేమి? ని
స్సార మదంతయుఁ జెలికి ♦ సఖ్యునిగూర్చి చేయకున్న సం
సారిగ, సిగ్గుపాట్లు, నగ ♦ చాట్లగపాట్లను బొందెదొమనీ.

(మాయామోహినితో) సఖీ! మీతండ్రిగా రిప్పుడే కారణమువనో భీతాంగులై యున్నవారు వారివల్ల నింక ప్రయోజనములేదు. నీయదృష్ట మెటులున్నదో యటుల జరుగును రమ్మా వెడలుదము.

మాయా—మంచి తెస్సగావచించితివి. రా వెడలుదము. (అని పోఁబోవును)

తేపా—(అడ్డుగాజని) అమ్మా! ఆగుమాగుము.

ఉ. బాలకమించవద్దు జరు ♦ పాలుఁడు రేపటినుండివచ్చె డో
గోల భరింపఁజాలఁడుగ ♦ గూఁగుపశుం దగుభర్త గూర్చుటం
దాలము వచ్చెనేని గెలు ♦ పందగ లేవని యెంచి భీతి కే
మూలనొ డాఁగినాఁడనిఁడె ♦ పోటు సుదుల్ పడె కొంతమాత్రము౯

కావున నేనిదే వెడలుచుంటిని. ఇంటివద్ద బహుభద్రము. (అని నిష్క్రమించును)

మాయా—మహిళా! మన మనుకొన్నప్రకారము కుయుక్తులను బన్ని తండ్రిని గోనందుని గొనివచ్చుటకు బంపితిమి. ఇఁకవాఁడు తప్పక జిక్కినవాఁడె

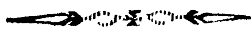
మహి—అయినచో నీకుఁ దక్కినవాఁడె నీకౌఁగిటఁ జిక్కినవాఁడె. నీబాహులతలం దుక్కినవాఁడె నీమదికెక్కినవాఁడె. నీయౌవన జ్యోత్స్నలో స్రుక్కినవాఁడె. రమ్ము, నివాసమునకు వెడలుదము.

మాయా—మంచిది. చిక్కనిమ్ము. ఆపైన యోచింతము. (నిష్క్రమింతురు)

తెఱ వాలును

శ్రీరస్తు

బంగన్ బకావలి

అను

భువనమోహిని

తృతీయాంకము

ప్రథమరంగము—నాగపుర ప్రాంతము

మోహినీ యుద్యానవనము.

[ప్రవేశము సదానందదేవుఁడు కాలినడకను]

సదా—(ఆనందముతో) ఆహా! యీశ్వరవిలాసము పరమాద్భుతము కదా? నేను వినోదవల్లి మాటలను పాటించి బకావలినిమిత్తమై వనంబుల కరుగుటయేమిటి? మధ్యను మాయామోహిని యను కట్టుబోతు మిత్రారి కట్టడిచేయుటయేమిటి? అంతయు నొక విచిత్రమైన స్వప్నావస్థగా నున్నయది ఆహా! భగవానుఁడా నీచైదములు మహాద్భుతములు. నీవిలాసము లతి విచిత్రములు. నీసంకల్పము లమోఘములు కదా! అటులఁ గాకున్న:—

శా. అంతామిథ్యయటంచు చెలింగి నరులు ♦ త్యాశా విమోహాత్ములై
కాంతా కాంచనమందు భ్రాంతి విడరే ♦ కట్ దేహ ముల్లీలగా
నంతంబొందుట కొప్పుకొందురుగ, ని ♦ త్యంబైన మోక్షార్థమా
వంతైనన్ దలపెట్టిరేమి చన, దే ♦ వా భక్తచింతామణీ!

అందుల కుదాహరణ మెవ్వరినో సూచింపనేల? నేనేయైయున్నాఁడను ఏమన?

మ. అవనీరాజ్యము కల్లుమోయుటకు, నెం ♦ తైనన్ ధనం బుండెఁగా
జవరాలంటివ లోకసుందరి యగున్ ♦ సాధ్వీగుణారత్నమా
యిది యీతీరున గల్గియుండి తగునే ♦ యీకావలోఁ జొచ్చుటల్
భవదీయాద్భుత వింత కల్పనగు లే ♦ వా భక్తచింతామణీ!

(తలపంకించి) మహాత్మా! దేవాదిదేవా! నిన్నునమ్మి చెడినవార లీ భువనత్రయంబున నెవ్వరును లేరు. కానిమ్ము భవనంబున నున్నవారిని కనుఁబుంగవుః దిర్చితిని. నా

గలవానికి నాయొయ్యారిని మెఱుఁగాఁ జూపితివి. ఇది యెందుకో? అదియును నాకందులకే మంచిది. (అని యిటునటుఁ జూచి) ఏమీ? యీయుద్యానవనసోయగము?

సీ. వివిధరంగులతోఁట ♦ వికసించుపుష్పముల్, కత్తిరాసులగతి ♦ బ్రబలుచుండె
వింతవింతలగడ్డి ♦ వేరకాల్ తోలకాదు, టదితివాసులవేసి ♦ నటులనుండె
మొలకచాళుల మధ్య ♦ వలనీటి కాల్వలు, కొండచిల్వలు పాఱు ♦ కోపుగుండె
తెరువరుల్ నడకకు ♦ సరియగు రస్తాలు, పఱుపులు పఱచిన ♦ పగిదినుండె
తే. గీ. యంత్రములు నీటి నెగఁజిమ్ము ♦ టన్నివోట్లఁ
గాంచఁగల యంపివల్లిన ♦ గతిగ దనరె
విరులకాంతిని చెడకుండ ♦ వృద్ధిపఱచి
మంచివాసన పోకుండ ♦ మనుచుచుండె

ఆహా! యీ నీటిబిందువులు నాపైఁబడుటచేతను నీవిరుల సువాసన నాఘ్రాణించుటచేతను, చల్లని పిల్లగాలి శరీరమునకు తాఁకుటచేతను, కొంతశ్రమ తగ్గినది. అల్లదే పిల్ల నీటికాలువప్రక్క పచ్చికపట్టున చెట్లగుంపులోఁ గూరుచుండి యీ వన వైచిత్ర్యమును జూచుచు కొంత విశ్రాంతిని జెందెదనుగాక. (అని నాలుగడుగులు వైచి కూర్చుండి) భళిరా! యీ యాకసమంతయు మబ్బుక్రమ్మి కనుల కొకవిధమగు నాటకరంగ సీమగా గనపట్టుచున్నయది అహ్హా! యంచుదరలేని యీవనమును వనధిలోఁ బోల్పవచ్చును. ఎట్లన?

సీ. అలఘు పచ్చికచేత ♦ వలరారెడి నేల, నిర్మలసలిలంబు ♦ నెరిగదనరె
గాలివీచినయప్డు ♦ వాలి పైకినిలేచు, శాఖలెన్న తరంగ ♦ సరణి తనరె
విరియబూసినచెల్లు ♦ వరి, యటుకటునుంట, నోడల తెరచాప ♦ లోజదనరె
వలికి క్రిందికిపైకి ♦ చెలరేఁగుపుష్పముల్, మిలుదన్ను కెగురు ప ♦ క్షులుగదనరె
తే. గీ. అచ్చటచ్చట విరిగుంపు ♦ లలరుచుంట
నురుఁగ తెట్టులగతిఁ దోచె ♦ నరిదిగాను
వంమ దరిలేని యీవన ♦ మద్భుతముగ
వనధివలెతోఁచు చూచెడి ♦ వారికకట

(మింటిదెస విలోకించి) బళే! అప్పుడే చంద్రోదయమైనది. నీలమేఘచ్ఛాయతోఁగూడిన యాకసమం దాచంద్రుఁడు మధ్యమధ్య మేఘములతెఱపిని గన్పడుటయు మరలఁ గప్పఁబడుటయు విలోకింపగాఁ గ్రొత్తగా గాపురమునకేతెంచిన పడుచు తన భర్తనజూచ నభిలాషతోఁ గెంజాయనయనుండి తొంగిచూచుపగిదిగాఁ గనుపట్టు

చుండె. ఈ చల్లగాలికి ప్రాణము లేదివచ్చినటు లుండెకాఁబోలు జంతుసంతానము తమ తమ సంతోషమును వెల్లడించుచుండెననుటకు—

కరిబృంహితవృత్తము.

కోకాకోకని నిల్చి కోమలను ♦ కూఁత కెరలెడు కోకిలల్
పీఁకఁగోని పురివిప్పి నటనము ♦ వింతసలిపెడు కేకులున్
గోఁకలును మొదలెత్తి నకనక ♦ దూఁకు నడరెడి జింకలున్
సోక కొలిచెడుచూడ మానిని ♦ చోద్యమయి కనుపట్టెగా

కాని యిప్పుడు నా చక్కని నా చక్కని బొమ్మ, యా రెక్కల కొమ్మయగు బకావలియే యున్నపక్షమున నీవనము వైకుంఠముగాను, నీచల్లగాలి యమృతోపమానముగాను నుండకుండునా? యెప్పటికో నా కాభాగ్యము లభించుట.

[అంతట ఓంకారధ్వనులతో స్త్రీలతో మోయఁబడు పల్లకి ప్రవేశించును]

సదా—(విలోకించి) ఆహా! యిదియేమి వింత?

తే. గీ. వందలకొలంది సౌందర్య ♦ వగులు స్త్రీలు
నడుమ జల్తారు పటకాల ♦ నానికొలువ
యుంచను లాంద్లోళికంబు నో ♦ హో యటంచు
మోయుచున్నంగ కలనందు ♦ పొలఁతియగును

(కొంచె విటునటు వంగిచూచి) ఆహా! దర్శనమైనది.

తే. గీ. ప్రళయ కాలంబునందలి ♦ భానుపగిది
మించి వెలుఁగొందె శిరముపై ♦ మంచి ముత్తె
ములమకుటంబు తొలకాడ ♦ హస్తమందు
ఖడ్గమునుదాల్చి కూర్చున్న ♦ కలికిమిన్న
గవ పదారేండ్లు వయసుగా ♦ గానుపించె

వినోదవల్లి వచించినతీరుగా నీస్త్రీల ముస్తీబు నెంచ బకావలీ దాసీజనంబులగతిగా నుండిరి. అందుచే నందున్న మందయాన బకావలీయై యుండదుకఁదా? ఆహా నాకంత భాగ్యమా? అదికాదు మున్ను మిన్నుపై బకావలినిచూపి మోసగించిన మాయామోహిని కాదుకఁదా? ఇంకను నాపైఁ బాళింపుజాలక నిట్టివేషముతో నరుదెంచుచున్నయది కాఁబోలు. నేను మంత్రపఠన మొనర్చుచు బహు జాగ్రత్తగా గూర్చుండెద. నన్నేమిచేయఁగలదో చూచెదనుగాక. (అని నిశ్చలముగా గూర్చుండును)

(ఓంకారధ్వనులతోఁ బల్లకి యాతని కెదురుగా దింపఁబడును)

1 చెలి—ఆశ్చర్య మాశ్చర్యము.

మత్త. అయ్యయో! యిదియేమి? వృక్షము ♦ లందుఁ జంద్రుఁడుపుట్టెగా
2 చెలి—(చూచు టభినయించి)
అయ్యదేమిటి? చెట్లలో రవి ♦ హస్తమింపఁగఁ జొచ్చెగా
3 చెలి—(చూచి తలపంకించి చిటికలువైచుచు)
అయ్యరే! యుదయించె శాఖల ♦ నందుచక్కనిచుక్కపో
4 చెలి—(కొంచెము నిదానించి దరిచేరి)
అయ్యొ! మానవులందు భూషణ ♦ మంచు నామది నెంతు నే

కమాచిరాగము—రూపకతాళము

1 చెలి—కనులుపల్లవ బఱచుకొన—గల్గెనెంచితి మేనియున్
2 చెలి—కనులపండువగాను గాంతము—కడకుచేరటు పోయిగా
3 చెలి—అవును మనమటు చేసితేనియు—అవనిపై మనజన్మమిం
4 చెలి—కవుకఁదే యది సార్థకంబగు—అబ్జలోచన! తప్పకన్
(పల్లకిలోనుండియె)

మోహి—చెలియలార! అదేమి మీలో—చెలఁగి పలుకుచునుంటి రే
తెలియఁబల్కక రాద టె యది—యిలనేమిచిత్రమొ వేగమే

1 చెలి—అమ్మా! మనమెప్పుడును వచ్చుచు పోవుచుండెడి మార్గమేకఁదా? యిన్న డిట్టి వింత కనియుండలేదు.
2 చెలి—ఇక్కడొక దివ్యతేజము ప్రకాశించుచున్నయది.
3 చెలి—ఆ దివ్యతేజ మొక బాలసింగ మాకారముగా నున్నయది.
4 చెలి—అమ్మా! మేమేమి వచించినను నతిశయోక్తిగా నుండును.

1 చెలి—సీ. ముఖకళకబ్జారి ♦ సఖమైకళలువాసె
కరమంటఫలమిదు ♦ కల్పకలత
2 చెలి— వెండిపీటనుగూడ ♦ వెక్కిరించెడునొసల్
వెనదపతుమా లక్ష్మి ♦ వీడుపట్టు
3 చెలి— మంచిముత్యపుచిప్ప ♦ లంచెంచనౌకనల్
చూపు లాకసమంటు ♦ తూపులగమి
4 చెలి— దంత కాంతికిముత్య ♦ తతినీరు విడచుగా
వాక్య మమృతతుల్య ♦ పదవియగును

1 చెలి— తే. గీ. వాసెవగా రహిం నివాస ♦ తానమతఁడు

2 చెలి— తరుణులకును నమస్కార ♦ తావకంబు

3 చెలి— అందగాఁ డిందిరానుతుఁ ♦ డనుకొనఁ గాంచ

4 చెలి— మతని, గాంచెద మితని ప్ర ♦ త్యక్షముగను

1 చెలి—అమ్మా! యీతని యఱచేతియందలి సాముద్రికపుగీర లింతుల పాలిట మన్మథబంధినమూ యీతఁడని దైవలిఖితమైన ప్రత్యక్ష ప్రమాణ పత్రపంక్తులవలె నున్నయవి.

2 చెలి—ఈతని కాటుకకన్నుల ప్రభావ మీతఁడు చిత్తినీజాతి పూరుషుండని తెల్పుచున్నయది.

3 చెలి—ఈతని కనుబొమ్మలు విరహులనుబాధించు నిమిత్తము మారుఁడు వంచిన విల్లా యను తెలంగున నున్నయవి.

4 చెలి—నిశ్చయమే. ఈతని బొమ్మల యందలి చెంద్రుకలు మారుఁడు విరహులనేయఁ గొనుటకు తొడిగిన యమ్ములా యను పగిదిగా నొప్పినవి.

మోహి—ఏమేమీ! నెచ్చెలులారా! యీపద్మహస్తయమును నెంచ నామనంబు చంచలత్వము నొందుచున్నయది ఏదీ? నన్ను గూడా నేత్రానందముగా వీక్షింపనిండు. మీర లడ్డగింతురు. (అందరు తప్పుకొనఁగా పల్లకియుండియే మోహిని సదానందుని జూచి స్వగతముగ) అయ్యారే! యేమీ యీయద్భుతము! వేదాంతినైన వనితయ తిరస్కారము గావించిన వాయట్టి మించుబోణికే హృదయము చంచలత్వమునొంద నీమందియానల గతి యేమి?

తే. గీ. రాత్రు లుదయించు కోక ♦ రాకుమారు
గాంచఁ బరలంటి నుదయించె ♦ సంచితముగ
మదనమోహన విగ్రహ ♦ మతఁడె యగుట
ఎంతగుణరాలినైన న ♦ ల్యంతమంచు

ముంచుటయే కాదు. ఇప్పుడు నాయవస్థ నెంచఁగా

తే. గీ. అతని సౌందర్యమనెడి సూ ♦ దంటురాయి
యినుమ కెనయగు నాహృది ♦ నిట్టులాగ
మారుఁడను పిశాచము మూర్ఛ ♦ మందునిలచి
పడుమఁ జేతలఁ జేయింప ♦ నొడఁబుపెంచె

నేటితో నావ్రతము హతమైనది. పురుషుల మోము వీక్షింపరాదనియును, వార లతి కఠినహృదయు లనియును, మాజనకునితో వాదించి వివాహము మానుకొంటిని.

ఇప్పుడా పంక్తియు సాంతముగా చదివిన దనియే చెప్పవలెను. (ప్రకాశముగా) చెలులారా! మనమా బాటసారికడ కేగి వృత్తాంత మరయుదము రండు.

(సవారినుండి దిగి క్రింద నిలువఁబడుదురు)

1—2—3—4—చెలులు—మంచిది.

(అందరు సదానందుని సమీపింతురు)

సదా—(స్వగతమున) ఈ స్త్రీపిశాచములు మనచెంత కరుదెంచుచున్నయవి కానిమ్ము వీరల సంగతి కనుగొందము.

1 చెలి—ఆర్యపుత్రా! మీముఖాకృతిని వీక్షింపఁగా దామెవ్వరినో చెడుతలంపుతో పనుము కొఱకుగాని యిటు వెడలిన వెఱంగున తోఁచుచున్నయది. కసిగంది నాల్గుగ చిందులుకు పాల్పడియున్న పదార్థముల నాలోకింప వాటి క్రింద పెన్నిధియో నగలంత్రలు దలఁగిపోయినట్లు ముందున్న నా వంకనె యున్నట్లు చూడసాగుచున్నయవి. మహాత్మా! మనుటకు పలుయుపాయ తమ వృత్తాంత మంతయు శ్రుతపఱచి మీనులకు విందొనరింపఁ గోరెదము.

2 చెలి—మహాత్మా! మీగతి నుదుమాలు లని చిరుగుటాకుల తనయుయి ప్రాణిగత్తెను రంగుఁ గల తమ కాపరులపుచే తెల్పుచున్నయవి. తామెవ్వని ప్రవేశింపనెల? తమకు తోడెవ్వరు?

సదా—(చిఱునవ్వుతో) నాతో మీరు పట్టలేకము చేసెదరా యేమి? నేనెవ నైనను మీకెందులకు? మీరాదుల కే యటుపని పిశాచముల వలె భ్రమ్మరుచుంటిరి. పనిపాటులు లేవా?

మోహి—అయ్యా! మీకింత కోపమదేందులకు? తగినవారైనచోఁ జాట్టికము మొదర్పినను తప్పులేదు. గృహస్థుధర్మాచార మర్యాద ననుసరించి మీస్థితి నడుగవలసి వచ్చినది. ఇంతకును పనికిమాలిన మోహపిశాచము నన్నావహించి బాధించుటచే మీతోఁ బ్రసంగింపక తప్పినదికాదు.

సదా—నాకనవసర సంభాషణము పనికిరాదు.

3 చెలి—అయ్యా! మాటాడినంతనే లాభమ్ము రావలెనా?

4 చెలి—మీమాటలంత విలువగలైనవా యేమి?

మోహి—ఆర్యపుత్రా! మాటలవల్లనే మూటలు సంపాదింపవలెనన్న వ్యాయవాదివృత్తిని యవలంబించలేకపోతిరా?

సదా—ఎందులకు? బంగారురాష్ట్రియులకు రాయవరాజును. వలసినంత ధనము కలదు. ఎందులకు మాటలు? ఎందులకా యన్యాయమౌ న్యాయవాదివృత్తి.

1 చెలి—దేవా! మా చెలి యగు మోహిని గాన్ధర్వగణములకు ముఖ్యప్రదేశమైన నాగపుర ప్రభుని కూఁతురు. కావున మీయిరువుర జోడు బాగుగా కుదిరినది.

సదా—ఆహా! అలాగునా? నాప్రక్కను మీ చెలి కూర్చుండెనకదా యీడుజోడు సరిపోయినది లేనిది తెలియునట.

2 చెలి—అమ్మా! చూచితివా? అమ్మహానుభావుని చమత్కార ప్రసంగము.

మోహి—ఆయన కంత మక్కువ నాపై నతి సూక్ష్మముగా జనించినప్పుడేల నేనాయన ప్రక్కను గూర్చుండఁ గూడదు. అటులనే కానిచ్చెద.

(అని సదానందుని ప్రక్కను గూర్చుండును)

3 చెలి—ఆర్యా! పాంథవరా! మీ కతెంతకయినను ప్రముఖులే. లేకున్న మా చెలి పూర్వపు పరిచయురాలువలె, రక్తసంబంధ బాంధవ్య మగు మేనయత్త కుతురువలె, వచ్చి మీ చెంత నేలఁ గూర్చుండును?

కం. ఎక్కడ గుఱ్ఱము లేదుగ, నొక్కటి వీ సాయమెవ్వ ♦ రుండక యే య
ట్లక్కా! కుటీరమునుండియు, గ్రక్కున సౌధంబులోని ♦ కలఁగనె యహో!

4 చెలి—చెలీ! మోహినీ! ఈపధికుని నెంచఁగా:—

చ. ఇతఁడొక భూతవైద్యుఁడని ♦ యెంతయు నెన్నఁగ వచ్చు లేనిచోఁ
జటువతగా మిముఁ జరిచె ♦ చక్కఁగ వల్వను గానపల్లిలో
కతులిత సుందరాంగుఁడు మ ♦ హాద్భుత వస్త్రవు సుందరంబు, నా
గ్రతనుఁడి బుట్టఁబెట్టు దన ♦ రాణయునే గనుఁగొని మిమ్ములన్

సదా—నన్ను మీరలు బుట్టఁబెట్టుకున్న మిమ్ములను నే పెట్టినంతఫలము.

మోహి—మీరిదివరలో భంగపడియుంటిరా యేమి?

సదా—ఓహో!!

మోహి—ఎవరివల్లను?

సదా—నీయట్టిదియే. నీకంటె "మాయ" యను రెండక్షరము లా నామమందు కలవు.

మోహి—అమ్మయ్యో! మాయామోహిని యను కట్టుబోతుదానిచేతనా?

1 చెలి—ఓహో! అదియా! అదియముచేతనే కాంబోలు మమ్ములను గూడ పిశాచముల క్రింద పోల్చితిరి.

2 చెలి—అది మహామంత్రవేత్త. మీరెటుల తప్పించుకొని యేతెంచితిరో తెలియదు.

3 చెలి—దానిబారినుండి బయటఁబడుట దిరుగ పునర్జన్మ మెత్తుటయే!

4 చెలి—దానిని జయించుట ముజ్జగములు జయించుటయే.

సదా—అంతికంటె శేయించుటల మంత్రసామగ్ర్యము నాచెంతకలదు. అందులకు సాక్షి యిదిగో నాదండమునఁ గట్టఁబడిన "వశీకరణమాని" యను రక్షాబంధమే.

(అని చూపును)

మోహి—ఆరక్షేత్రమే దానికి దిక్కువేసి తప్పించుకొని వచ్చితిరా!

1 చెలి—మహాత్మా! అరక్షు మా మృగాక్షియెడల వినియోగింపకుఁడు.

2 చెలి—మహాశయా! తమపేరేమి?

సదా—"సదానందశ్రేష్ఠి" అని యందురు.

3 చెలి—రూపమునకుఁ దగినపేరే.

మోహి—మీజన్మస్థానము?

సదా—కాన్పుట్టము లేక కలకట్టు "కల" యనగా లావణ్యము "కట్టు" యన గుంపు. అనఁగా లావణ్యరాశి యని భావము. అందమనే ముగ్గులో మాపట్టణము నిర్మింపఁబడి యున్నది.

4 చెలి—మీపట్టణమే కాదు మిమ్ములను గూడ భగవానుఁడటులనే నిర్మించి యుండెనోపు.

మోహి—మహాభాగా! మీరలు వంగదేశస్థులమని సెలవిచ్చియుంటిరి. సిరిచేతనా తులఁదూఁగుచుంటిరి. మీరలు వివాహవిహీనులని కూడా మీ యజ్ఞోపవీతములే తెల్పుచున్నయవి. సౌందర్యమునకా నిధి. అట్టివార లెందులకై సహాయము లేక నీకర్కశశిలావృతంబగు కాంతారమున కేతెంచితిరి? మీకు కావలసిన దేమి యున్నది?

సదా—అబ్బా! చంపితివే. యీప్రశ్నకేమి సమాధానము చెప్పను. వరునకు తృప్తి యనునది లేకపోవుటచేఁ గలిగిన యరణ్యావాసమని యెంచుము.

తే. గీ. పొలఁతి! ఆయాశమొండొకఁ ◆ బుట్టినాఁడ
లేను! నాయదృష్టము తల ◆ క్రిందుగయ్యె
వాలుగంటి! నామది బాధ ◆ పత్తఁగజొచ్చె
కనుక వేఁడొక ప్రస్తావ ◆ మునకు గడఁగు

అది యటుండనిమ్ము.

ఉ. ఎందున నుంటివో తెలియ ◆ దే, పదిమందిలో నున్న నీజగం
బందున నాకు సౌఖ్యమిడు ◆ వారలు లేరొక రాత్రికైన నే

యుండు? నొకండగాను, నేను ♦ నంటినెను రోగము నుండి బాధనుం
గుందును రెండువన్నెల ♦ నుండగ నెవ్వరు నొప్పలావికో!

1 చెలి—మహానుభావా! మీ దుఃఖమును బాపను సుఖముగా మాన్పగలదీ మా మోహినివద్ద నొక దివ్యౌషధము కలదు. దాని నీ రేయి నామె మమ్ముగా స్వీకరింపుడు. మీకే తెలియగలదు.

2 చెలి—దేవా! మీరు స్వీకరించిన పదముల నాగ్రహమో కాదు సత్యమునందే తలపను సౌఖ్యమునొందగలరు.

మోహి—మహాత్మా! అమాట నిశ్చయమే.

ఉ. ఇంతిని చెందినంబులు గ్రీ ♦ మెంచక రాగల వారలేని మా
చెంకిని యింతగంగనొని ♦ తీవిగ నిచ్చెయు హాయినొందితి, గా
టంకము లేక రేపె జన ♦ నా యతిధుల్ తమ కాతిథేయమే
వంకనునైన నీయదగు ♦ బాధ్యత మాది స్థలంబు మాదిగాన్

సదా—మోహినీ! "అతిథేయమే వంకనునైన నీయదగు బాధ్యత మాది" యని యీ పద్యార్థమున కర్థమేదియో తెలియకున్నయది? వివరింపుము.

మోహి—దేవా! వంకశబ్దమునకా యర్థశంక? వినుండు.

ఉ. వంకలకేమి నేను తమ ♦ ధాతికి కృతి యనంపు గాల, నా
వంకను బట్టి విందొసంగ ♦ నమ్మితి, నీక్షణమెన్న మాకు, యా
వంకను జాతి నేయమిడ ♦ నమ్మిన మిమ్ము తిథిత్వము నొంది, యే
వంకను నేమి యొప్పగొన ♦ నమ్మి దినస్థలముల్ ప్రశస్తములం లేక

3 చెలి—ఆర్యా! మా చెలి చదివిన పద్యముయొక్క తుదిచరణము భావము గ్రహించినచో రసికులైనవారలు విధిగా వశ్యులు కావలసినదే.

సదా—సఖీ! నీ వడిగినది యుక్త వంక లే యర్థ మందుల కొన్ని వంకలు కల్పించితివి. సరే దానికేమి? స్థలాధికారులు మీరలే నా? నేను మాత్రము కానా?

మోహి—మాయాతిథ్యమునకుఁ దామంగీకరించి లోఁబడితిరేని స్థలాధికారులే యగుటఁ గాక మాపై నధికారులు కూడ కాఁగలరు.

సదా—శుభమస్తు. కానిమ్ము. పవిలంబదిగా నీయట్టి యోగ్యురాలు విందునకుఁ బిలువ దలచిన వెడలిపోవుట సరసత్వమా కాదు. ముందు వెడలఁబోవు కార్యమూ కాదు. మీ మనసేల నొప్పించవలె. నొప్పించిన మనసును తిరుగ సరిచేయుట పగిలిన సీసా యతుకుటవంటిది. కాని చేయునాక నొసంగిన గాని నకునఁ జాలను.

మోహి—అంతులను సందేహమేమి? (అని లేచి సదానందుని హస్తమును బట్టుకొని లేవనెత్తును)

1—2—3—4—వేలులు—మోహన చక్రిని దాంపత్యము గ్రంథముగా నల్లినది. గంతు లొందఁగా వేసంబడను. (అని వెలిగిన స్త్రీలు కూడ లేచెదరు)

(యవనిక వాలును)

ద్వితీయరంగము

[ప్రదేశము. మోహినీ సదారామమందలి నివాసమందిరము యొక్క ముందు హాలు. రత్నకంబళముపై నెదురెదురుగా సదానంద మోహినులు గూర్చుందురు]

మోహి—మహాత్మా! ఇదియే నే నెల్లప్పుడు నివసించు మందిరము.

సదా—చెలీ! యీమందిర మొక పుష్పవాటికకు మధ్య నిర్మింపఁబడి యుండుటచేఁ గనులకా యానందము శరీరమునకా విరుల సంబంధమగు సువాసన గాలితగులుటచే హాయి హాయి, మనసునకా ప్రాణములేచి వచ్చినట్లుండును.

[ఒక చెలికత్తె వెండిపళ్ళెరములో గొన్ని భక్ష్యముల నుంచుకొని వెండి బూజాలో సారాయిని గొనివచ్చి ముంగల నుంచును]

మోహి—దేవా! తామీ ఫలహార మారగించి యీసారాయిని త్రావిన మీ కాయాసము తగ్గుటయు వాకలితీరి మనోల్లాసము గలుగుటయు సంభవించును. కావున దయయుంచి స్వీకరింప వేఁడెదను.

సదా—రమణీ! నన్ను బలవంతపెట్టకుము? ఎందులకంటివా? నేనే తెంచిన కార్యమొకటి. జరుగుచున్న పని యొకటి. అందుచే నామనం బతి దుఃఖాబ్ధియందు మునింగియున్నయది. దుఃఖాన్వితున కివి యున్నయును రుచింపవుగదా? దేనిపైనను దృష్టి నిల్వదుగదా?

మోహి—నిశ్చయమే. కాని యాస్థితిదుఃఖ మనుభవించుటకు నైనా తగినంత దేహదార్ఢ్యముండవలదా? అందులకు నైనా స్వీకరింపవేఁడెదను. (విచారముతో) మహానుభావా! సురావందవృత్తములు. ఛల్లిస్రోస్థన మా—రెలమిగా గొనకీ

ఫలహారము నీ—యుల పడినట్లో?

పరిత్రాణముగా—భక్తపోషణ విా
హ భామిని యం—చరివెట్టుకొనుఁడీ
(అని బతిమాలును)

సదా—ఎంతమాట! యెంతమాట!

ఉ. ఓసుకుమారి! రాజ్యాధిప ♦ సింహాసనమ్ము నిచ్చి [illegible]
నీసరసందుజేర్చి యున్ ♦ [illegible] గాపించి, ఆ
యాగముఁ [illegible] మంచి [illegible] ♦ పోగ [illegible] నొసంగఁగ సిద్ధనంగి, స
ద్వ్యాపి [illegible] ♦ [illegible] వివాహమైనఁ జెలీ!

(అని పుష్పహారమునామె మెడఁ గంచి సాగిలఁబడి [illegible])

చెలీ! నిను నే సంతోషపఱచిన యిల్లు నీవు కూడా యాముకొన ఫలహార ముసగించి నన్ను సంతోషపెట్టుము. (అని యొసంగును)

మోహి.—ఈ స్వామిని కూడాను గొన్న మహాప్రసాదము. స్వామీ! నాకింత కంటెఁ గావలసినది యేమున్నది?

చ. ప్రియుఁడు భుజింపఁగా విడిచి ♦ ప్రేమఁ దొరంగినయట్టి మేమిటా
ప్రియము మహాప్రసాదమని ♦ ప్రేయసి యొప్పి భుజింపనెన్ని యే
వయువు సాధ్వి [illegible] ♦ సంగనుగా, నిజ లోకమందు, ప్ర
త్యయము ప్రేలుకొట్టుగుట ♦ దయ్య సెక్కు ఫలంబు మిత్రమా!

(అని తీసుకొని భుజించుట నభినయించి) అమ్మయ్యా! ప్రతిదినము మామూలుగా భుజించెడి వంటకమేదైన యిన్నను నీరోజున నగు యన్నిష్టమగుటచే మిగుల రుచ్యముగా నాకిది రుచ్యమనిపించినది. (పెరటికి తిరుగుతో) చెలీ! యీపళ్ళెరమును కూడాను లోనికిఁ గొనిపొమ్ము.

చెలి—మంచిది. (అని కూజా పళ్ళెములతో లోనికి నిష్క్రమించును)

సదా—చెలీ! నాపై నింత వ్యామోహమేల? నాతోఁ జెలిమి నీకు చింతయేగాని సంతసముకాదు. ఏమంటివా?

ఉ. చొప్పరకాట నా చెలిమి ♦ చొప్పడ దొవ్వగ నొప్పులాడి యే
నిప్పుడు నిక్కడుంటి మరి ♦ యెక్కడ నుందునో రేపు, నాపయిన్
ముప్పిరిగొన్న మోహమున ♦ మాసమున్ గడపుము [illegible] నీ
వప్పుడు ప్రాణముల్ విడుతు ♦ వక్కట నా [illegible] పెట్టుకన్

నేను స్వామిభవముగా నీకీసంగతిని జెప్పుచుంటిని కాని వేఱుకాదు. మోహపిశాచ మమోఘ పిశాచమే. ఎంత వానినైనా భ్రష్టుని ఘనభ్రష్టునిగా నొనరించి పలవంతిలో ముంచివైచును.

మోహి—మహాత్మా! బాగుగా జ్ఞప్తికి వచ్చినది. తాము తమ రాజ్యమును, పూజ్యులగు జనని జనకులను త్యజించి యేవ్యాజమున నిట్లు బయలు వెడలితిరి?

సదా—అదియే చెప్పబోవుచుంటిని.

చ. కలదు బకావళీయనెడి ♦ దివ్యక కన్నులు పూవుపాదిగా
దిలిసిన కాంతికిన్ మెఱుపు ♦ తీగయొ విద్యుత దీపమోయనన్
బోలుపయి, రత్నభూషల వి ♦ భూషితయై యలరారు, టందుచే
వలయును రత్నసంయుత మ ♦ హర్మ్యపు భూమిగ నిగ్రహంబులన్

దానియొక్క యుంగ స్థానము, వివిధ రమణీయ పుష్పముల కిలకిలలును, నగముల సొగసు, పాలుగారు పూవుల మేలువనము లాదిగా గల సంగతులను విన్నవించి పైన పికాశ్యుల్లాసము దానిచే విని దానితో సహా గ్రీష్మయుత శృంగారము బొంగి దక్షిణంపుల కాంతార ప్రాంగణములను కేళీ చేయుచు వెడలితిని.

మోహి—మహాత్మా! ఆవారాశియేమైనది?

సదా—ఏమని వచింతును. కొంత దవ్వు కాంతారములోని కేగెంపు సరికి పిడుగులవంటి రెండు పింకలు నవరత్నములు పొదగబడిన కొమ్ములతోను, బంగారు మలాము చేయబడిన శరీరములతోను కట్టిమిట్టనిలబడినవి. వానిని బట్టవలెనను దలంపుతో నూహాది యెంత నివారించిన వినక తఱుముచు వెంబడింపగా గొంతదూరము మేకులవి కని మాయమై పోయెను. దానినుచే నొక కాసారంబున శిరంబుల ద్రాగుచుండ బకావళీస్వరూపమగు చిన్నదంగు కనుపింప గుభాలున నామెను బట్ట దలంపున నందు మునింగితి.

మోహి—ఎంత సాహస మెంత సాహసము.

సదా—తరువాయి విచిత్రమాకర్ణింపుము. ఆకొలంకు నుండి యాకామమోహిని యను కట్టుబడుచాని దివ్య సుందరమును చేరితిని. అది నన్ను గాంచి నన్ను వెట్టి బాధ లేమని చెప్పుమను శ్రీకరుడు దానిపై నలుపు నాపై తానలల "ఇకసులేమాని" యను తాయెత్తును గ్రహించి దాని ప్రభావమున దానిని వంచింప యీనాల కేతెంచితిని. ఇది నా కథా విధానము.

ఉ. వచ్చితి రాజ్యవైభవము ♦ భార్యను మిత్రుల బుల్లిదంత్రినిన్
త్రచ్చరపాసి మృత్యువగు ♦ కానను జొచ్చితి నెందుకోసమై
వచ్చితి? నేటి కృత్యమని ♦ వార్యముగా మునిగించుగా (క నా
కెచ్చటనిల్వ బుద్ధి జని ♦ యింపదె? యింపవ జేదిగుణ్ణ శౌరీ!

మోహి—(స్వగతమున) ఈమహనీయుని చారిత్రమును విచారింపగా నింతట వెల్లి నవకాశము కనబడదు. కానిమ్ము. (ప్రకాశముగ) దేవా! బాకస్థకూడా

యొక్కింత దినములందులకు ప్రార్థన. నాతండ్రి రాణా జగదేకదేవుఁడు. మధ్యపరగణాల యందున:—

చ. అతఁడు ఏక రాష్ట్రనాయకుఁడు న ♦ పోద్బృత బాహుబలంబుచేత జ్యం
భిత పితురార్జితంబు కన ♦ దేవె ముకొట్టులు స్వార్జితంబు నా
ర్జితు డయి తక్కి భూధిపుల ♦ చేతను గప్పములొందుచుఁ మహో
ద్యతులను నాదరించుచు గృ ♦ హస్థు విధుల్ సెలవేర్చుచుండెఁగా

గృహస్థు విధులనఁగా భాగ్యసమేతుండై ధర్మార్థకామముల నతృప్తము, వేదపాఠము, వైశ్వదేవ హోమము, అతిథిపూజ, భూతబలి యనేఁడి పంచ యజ్ఞాచరణుండై నిరంతరము సలుపుచుండెను.

నగా—చెలీ! చక్కఁగా జరుగు మహారీతులకు గృహస్థాశ్రమమువంటివి తక్కిన యాశ్రమములు కానేకావు.

మోహి.—నిశ్చయమే. అంటేది వ్యత్యయము జరిగినను నది యమూల్యమే మంచి దినుపించును. మజ్జనని నా పదునైదవయేట ధర్మలోకవాసి యైనది. అందుచేత మజ్జనకుండు మిగుల దుఃఖాక్రాంతుఁడై రాజ్య విరాగుఁడై పూజ్యుఁడైన సచివుని భుజాభాగమున రాజ్యభారమును మోపి వానప్రస్థాశ్రమము స్వీకరించి యిచ్చటి కనతిదూరంబున గల యుద్యానవనమున వసించుచున్నవాఁడు. పుత్రికా ప్రేమానుబంధమును త్రెంచలేక యప్పుడప్పుడు నాపురము కరుడెంచి సన్మార్గనయం బన మునియును, నాతని పాలన మానల్లన నిర్మించి హాయిగా భగవన్నామ చింతనామృతపానముచే సుఖించునని సుమారు దొంప బోధించుచుండెడివాఁడు. కాని నేను మాతల్లి గతించిన విచారమున బ్రస్తుత వేదాంతనై నాయుంతిపావున నిట్లు విశ్రాంతి కొంటిని.

శా. కాంతుండెవ్వఁడు కాంతయెవ్వరిలో దుః ♦ ఖాన్వితమో సంసృతిన్
జంగన్నాధుని సేవఁ గ్రాయికి నే ♦ వద్యార్థమై పాపమే
సంతానంతో నవరించి చచ్చుచును ద ♦ ర్పంబంగనేలా? గనం
గంతా మిథ్య యటంచు నెంచి మదిపి ♦ త్రాజ్ఞన్ వడిన్ మీఱితిన్

కాని యిప్పుడా వేదాంత మేమైనదని ప్రశ్నింతు రేమో?

ఉ. ఎంతని చెప్పుదింక పర ♦ మేశ్వరు సాక్షిగ నో సఖా! అయి
హ్యాంతము కాంతముఖ్ దనరు ♦ చాయకు లాఁగి పొందు భంగి మ
త్స్వాంతము మోదలాసము ప్ర ♦ భావము గాంచి పోవఁగ నెంచె వే
దాంతము నిగ్గుమాచయి ది ♦ గంతము లంతరమందుఁ జొచ్చెగా

అందులకుఁ గారణ మేమంటిరా?

ఉ. అంతములేని మోహమను ♦ నద్భుతమైన "పిశాచ" మెన్న మూ
ర్ధాంతమునందు నిల్చి మిగు ♦ లంధములోనికి నీడ్చె జ్ఞానమా
ద్యంతము నున్న జ్యోతి సర ♦ సాంధములోనికి, దానిచేత వే
దాంత మయాంతరంగము స్మ ♦ రాంతకునంబుగ మారె మిత్రమా

దీనికిఁ గారకులు మీరలు. మీకు నే శరణార్థినైతిని. క్షత్రియులకు శరణార్థిని గాపాడుటవశ్యముకదా. మాత్రముగాని నిశితసాధుక పంక్తిచే నంతమునొందనున్న నా జీవములను గాపాడుట మీవంతయి యున్నయది. ఎటుల రక్షించెదరో మీయదియే భారము. ఉత్తమక్షత్రియోత్తములు మస్తకాశని నగు నే నింతకంటె లజ్జ త్యజించి పలికింపవలసిన దేమున్నది? (అని పాదములపైఁ బడును)

సదా—(స్వగతముగ) అహో! పరమేశ్వరా! యిదేమి? నే వచ్చినకార్య మొకఁటి దైవసంకల్ప మొకఁటి యగుచున్నది. మాయామోహినిబారినుండి తప్పించుకొంటిని గాని యీ మోహినీ నిర్బంధమునుండి తప్పించుకొనుట దుస్తరమే. అది యింద్రజాలకుని కూతురు. ఈమె భూపేంద్రుని పుత్రి. అది మాయలమారి. ఈమె న్యాయవర్తన చూపట్టుటకు దారి. అది కురూపి. ఈమె సురూపి. వీరలిద్దరకు మశకమునకు మదగజమునకు గల వ్యత్యాసమో యంత వ్యత్యాసము కలదు. ఇంతయేటికి? ఈమె నాతో సమానమైన మహారాజకుమార్తె. ఈమెతోఁ బెండ్లి నాకెల్లవిధముల కల్గియే. కాని కొంతవఱకు విరక్తిమార్గమును బోధించి చూచెదఁగాక. (ప్రకాశముగ) చెలీ! ఎంత చేలువు? నీయట్టి వారివలననే స్త్రీలకు "చేల గోల" యను శబ్దములు జనింపఁబడినవి. లే లెమ్ము నాచెంగటఁ గూర్చుండి నా హితోపదేశము వీనులందు జొనిపుము (అని లేవఁదీసి దగ్గఱగాఁ గూర్చుండఁ బెట్టుకొని) సఖీ! యిదియేమి వెఱ్ఱితనము?

ఉ. నీమది పాపయుం దవిలి ♦ నిన్నిటు మోహపు వార్ధిలోనికిన్
ద్రేమగ ద్రోసెనో యటులె ♦ ప్రేయసి! నామది యా బకావళీ
ప్రేమమునందు డించి నిను ♦ జేచిన మోహపిశాచమే ననున్
గామకుఁగా దొనర్చె ఘన ♦ కానకుఁ జేర్చుట నీ వెఱుంగవే.

అట్టివాఁడనైన నేను ప్రప్రథమమున నింటలకై సర్వస్వము త్యజించి బయలు వెడలితినో యది సఫలముకానిదే వేరొండు దానికై యత్నింపను. ఒకానొకవేళ నీ బలవంతముచే నంగీకరించితిని నా తలంపావలంబిపై నుండుటచే రేఁపే యిలు వెడలి పోయెదను. అందువలన నేమిప్రయోజనము. ప్రతిమా చెడును సుఖమూ దక్కదు.

ఉ. బాగుగనెంచు నీమదిని ♦ బల్మిని మన్మథకేళికై రయిన్
లాగిన లాభమేమి? ప్రగ ♦ నాశము సర్వసుఖంబు, క్షేపు నే

నేగినవెవ్వఁ బ్రహ్లాదుఁ డ ♦ తీసు దవానలమందు జెల్వ! సం
రోగముక్తిఁ బాపయి వి ♦ యోగము గల్గఁ ధరింపఁ గష్టమా.

అందుచే నాకోఁ జెప్పిన నీకుఁ గలుగఁ గల్గవంటిది.

సూహి— ఓరా! గంగిప్ప గోసంగి సాహసానికి మెచ్చితిని నాయనా [illegible] బున్నది. అయితే నున్నావని. ఏమిచేయుదు? "బుద్ధిః కర్మానుసారిణీ" యను లోకోక్తి యెన్నివిధముల బుద్ధి నాటలించుకొందమన్నను మతిల దేమిచేయుదు.

చ. చదివితి స్వర్గమందుఁ గల ♦ సంగతు లెన్నియొ, నారకంబులో
నొదవెడు సంగతుల్ చదివి ♦ తొప్పుగ నేయిహమందు సంగతుల్
చదివితి నేమిలాభమవి ♦ వ్రాసి లిఖించిన వ్రాత నొష్టపైఁ
జదువఁగ నోల్వకుంటిగదా ♦ చాలిన జ్ఞానము లేక యుంటచేఁ

ఏమిచదివిన నేమిలాభము? నా కన్ని సంగతులు తెలియును. ఇది తెలిసిన వ్రాత నొసటిమీఁద కాని వేలు కాదు. అందుచే దీనిని వారించుట కష్టము. నిద్దురనున్నవారిని లేపనగును కాని మేలుకొనియుండగా నున్నవారిని లేపుట కెవరితరము? మహాత్మా!

ఉ. మీపది యొట్టులో నిలచి ♦ మేకొని చేసి సుఖంబుగా నయిన
గాను సముద్రముఁ గడచు ♦ క్రమ్మర వేడుకవీరలేక నే
ప్రేమము బట్టలేక విల ♦ పింపఁ జెలంగ్ చెడవాడు, భృగ్వ్యాలిం
కేమియు నింతలేక, రప ♦ కీర్తి ఘటిల్లను దండ్రి కయ్యెగా

ఒహో యను మహారాజవంశమున జనించి, నాగపురాధీశుని గారాబుపట్టినై, కన్నె తన వంశమను సముద్రమునకు తరణిగా నెంచి, నాకు జనించే సుఖుఁడను దౌహిత్రునివలన తీరముఁ జేరి, అతనికి రాజ్యాభిషేకము చేయించనున్న జనకున కపకీర్తి తెచ్చుటకంటె నేనే ప్రాణములు విడచిన లెస్సగా నుండును.

(అని లేచి సదానందుని పాదములపైఁ బడి యేడ్చుచు)

వేంకటరమణ వృత్తము

అనఁగ సఖుఁడ కనలఁబోకు ♦ మనవి గాంచి రొంచుగా
నను నేలఁగా—వయరాదుగా—తలఁ ద్రుంచుమా

(అని శిరమును వంచి నిలచును)

సదా— అనుట కేటుల మనసు వచ్చె ♦ వలిపనిల్లు చెంపఁగా
పగుపాటుగా—అఘుమానుగా—జనిలేదుగా

సూహి— అనఘ! దయయొ కలిగినేని ♦ యభయ హస్త మివ్వగా
నామ్రొక్కగా—ననుబ్రోవ్వగా—సఖ నిల్పగా

సదా— వనితా! యిట్టుల వగవ నేల ♦ గొనవె యూర్మిక చెప్పగా
నిను గాఢముగా—నమ్మకముగా—దయసేయుగా.

(అని లేచి చేసి తన యంగుళీయము మోహినీ హస్తమున నుంచి) సఖీ! నిన్నిప్పుడే జాయగా బరిగ్రహించితి వినుము:—

ఉ. మంగళసూత్రధారణకు ♦ మారుగ నంగుళియందు నీకు నా
యంగుళిముద్ర నుంచితి ప్రి ♦ యాంగన గానివట్టు లాన నా
లింగన! యా బకావళి స ♦ మాగమ మబ్బిన నద్దినంబె నా
కౌంగిట వాయివోయిక సు ♦ ఖాస్పద కేళిని నొందెదే సుమా

ఇందుల కన్యథా చరింతునేని మజ్జనని జనకుల పాదముల యాన. కార్యదీక్షనుబట్టి నీతో సంతసముకు చెల్మికి వీలులేదని బతిమాలుచుంటిని.

మోహి—(ప్రసన్నవదనయై) మహాభాగా! అంతకే సంతసించెదను. కార్యాశక్తుల కట్టి దీక్ష లేకుండిన ఫలరహితులు కారుగదా? నేనుమాత్ర మంతజ్ఞాన శూన్యురాలనా? కావని కత్తిపీటను కాలుగోసుకుందునా?

ఉ. మోహముగల్గియున్నపుడు ♦ పూరుషుడాడిన పల్కులందు, వ్యా
మోహముగల్గియున్న పుడు ♦ బోడికి నమ్మిక తీరకుండు, నో
బాహుబలాఢ్య! మీ పలుకు ♦ పక్షమునందులు కాదు కావునన్
సాహససముద్రమధ్యమున ♦ ముక్తి మునుంగుదు నిక్క మిత్తరిన్

కావున విధిగా బదునైదు దినంబులలో గొనిపోవుదువని చేత జెయివేయుడు.

(అని తనచేతిని సాచును)

సదా—(మోహిని హస్తమును బట్టుకొని) సఖీ! ఎన్నిదినంబులకు బకావళీ వివాహము చేయగలను?

మోహి—ఎన్నియో దినములా? లెక్క నాలుగు దినంబులు.

సదా—అయిననో వన్నిదినంబుల గడువే యక్కరలేదు. ఏమో దారిలో నేమి యవాంతరములు సంభవించునో? అందుచే సంతసముకు గనుపుంచితివి.

ఉ. లక్షలికేల నొక్కమడి ♦ లక్ష్యముగా మదినుంచు చేనిదే
పక్షములోన వచ్చి నిను ♦ భావజులీలల దేల్చి మీద సం
రక్షకులైన తండ్రి తలి ♦ ప్రాపునకున్ గొనిపోక యున్న న
బ్జాక్షిరో! నాదువంశ ఘన ♦ వార విపాదములాన నమ్ముమా

(అని చేత జెయివైచి) ఇది రెండవసారి ప్రమాణికము.

మోహి—ఆనంద మానందము.

సదా—చెలీ! అల్లదే పశ్చిమదిశ విలోకింపుము.

మోహి—(యూమ టభివయించి) మహాత్మా! తెలిసినది.

ఉ. మనమొక మోహవార్ధిఁబడి ♦ మైకమెుంగక నోలలాడ, నా
మ్మనమున నోర్వఁజాలక క్ర ♦ మంబుగ స్థానమువాసి, పోవు వి
న్ననవ, విదగ్ధనా ద్యుతిని ♦ నార, వనుంగులు తారకా సఖీ
గణము త్యజించి, వార్ధిఁబడె ♦ కాంచితె చిత్రము! యోగవర్ధినీ

సదా—సఖీ! చేతగానివారల కృత్యమే యట్యది. తెల్లవారుచున్నది జాగేల? ప్రయాణసన్నాహముమీఁద నుండవలెను కదా.

మోహి—దేవా! చిత్తము. ఇక్కడికి కనతిదూరమునందే రాజఋషులు వసించెడి యుద్యానవనము కలదు. వారలను దర్శించి వెడలఁగలందులకు ప్రార్థన.

సదా—ప్రియా! మంచిది. పెద్దల దర్శనము సర్వవిఘ్నముల బాధకముకదా! నీవు మార్గము చూపుట్టుము. వెంటనంటుగుదెంచెద.

మోహి—చిత్తము. (ఇర్వురు నిష్క్రమింతురు)

(యవనిక జారును)

తృతీయాంకము

జగదేకదేవుని యుద్యానవనము.

[జగదేకదేవుఁడు సమాధియందు జపముసల్పుకొనుచుండగా
సదానందదేవుఁడు మోహినితోఁ బ్రవేశించును]

మోహి—దేవా! నిష్ఠాగరిష్ఠుఁడై సమాధియందు గూర్చొని జపమాచరించుకొనుచున్న నా రాజఋషియే మజ్జనకుండు.

సదా—చెలీ! ఇట్టి మహనీయమూర్తిని దర్శించుటవలన నా జన్మ తరించినది. అంతియకాక నా కార్యము సఫలీకృతమైనట్లుకూడ కన్పట్టుచున్నయది.

జగ—(కనులువిప్పి చూచును)

మోహి—జనకా! యిదే నమస్కారము!

సదా—మామా! యిదే వందనము.

జగ—స్వస్తి. రాకుమారా! దివ్యదృష్టిగలవ సకల మెఱింగితిని. ఇదివఱలో నా పుత్రిక వివాహ మంగీకరింపక తిరస్కారభావమై కన్యాత్వముతో నుండి తుదకు

మంచి పనిని ఉపదేశించుటకు కారణముగా నున్నయది. మీ బుద్ధిచాతుర్య మత్యాశ్చర్యక
ముగా నున్నయది. ఏమంటిరా?

ఉ. రోగముచేత బాధపడు ♦ రోగిని జూచి భయంబులేనుగా
బాగగునంచు ధైర్యముగ ♦ వైద్యుఁడు పల్కఁగ సంతసించెడా
లాగున మోహవశ్యులగు ♦ రాజముఖుల్ గని వార్ల ప్రేయసుల్
బాగుగ నూఱడింప నగు ♦ నంది విచారము వాసి యుందురా.

సదా—రాజఋషివర్యా! ప్రస్తుతి మంతకన్న నవకాశ మేదియును లేదు.

ఉ. ఈరహి మీరువల్కు మన ♦ వేమని చేయుదు, మోహశక్తి కా
గారము వీడి వచ్చితిని ♦ కాన, క త్రైర్యునిగా దలంతు మా
వారలు, పైగ నన్నవృతి ♦ వాదిని యంత్రా, తలంచు కార్యముల్
వేరుగనెంచి మర్త్య పద ♦ విల్ బ్రమదాబ్ధిని సోలలాడుచోల్

జగ—అవు నామాటనిశ్చయమే.

మోహి—తండ్రీ! మీయల్లుఁడు బకావళీ శుకవాణి నిమిత్తమై చిత్తమందల మందరి కిమ్మాలుఁ రాజ్యమున కేగుచున్నవాఁడు. ఏ యాపాటము కలుగకుండ నిరాటంకముగా ఒదువైదు దివసంబులలో సతీసమేతుఁడుగా వచ్చుచుండులాగున దీవించి పంపఁ గంధములకుఁ బ్రార్థన.

జగ—అమ్మా! మంచిది. రాజపుత్రా! నీ వప్రతిమానుఁడవు కావున నీ ముఖలక్షణమే సూచించుచున్నయది. నీవు తిరుగ బకావళీసహితముగా నీవనము జొచ్చి నాకూఁతును రాజ్యలక్ష్మిని గ్రహించి వెవలఁగలందులకుఁ గోరుచున్నాఁడ.

(ఒక చిన్న బిల్లను జూపి) కుమారా!

చ. ఇదియొక ప్రశ్న బిల్ల ధర ♦ ణీధవ! నీవు తలంచు కార్య మే
యదియగుగాక దాని ఫలి ♦ తార్థము రేఖవమూవకంబుగా
నాదవును దీనిపై నదియు ♦ యొప్పుగ జూచుచు నాప్రకారముల్
వదలకొనర్తు వేని ఫల ♦ భాగ్యము లభ్యము తప్పకుండగాన్

(అని సదానందున కొసంగి) బహు జాగ్రతగా గుప్తపఱచుము. నీవు నాకూఁతునకుఁ బ్రాణప్రియుఁడ వగుటచే నాకును ప్రాణసమానుఁడవే కావున ప్రాణప్రదమైన యీప్రశ్నబిల్లను నీకొసంగితిని. నీప్రాణమట్టుల దానిని భద్రపఱచిన నీకెంతయు నా లాభమే యగు.

సదా—(వినయముగా నందుకొని) మహాత్మా! మహాప్రసాదము. నాకు సెలవొసంగుఁడు. ఇదే నమస్కారము. (అని నమస్కరించును)

సాధు — (సదానందుని శిరముపై హస్తముంచి) స్వస్తి వత్సా! భయంబులేదు. శాదిక స్వస్తిని విలోకించితిని. కార్యకర్తృత్వుండవయి యొకపక్షములో నీ శెంచి మమ్ములను సంతోషపెట్టగలవని తెలియుచున్నది. అమ్మా! ధైర్యముతో పొగ సంప్రము. కుమారా! మరల జపనిష్ఠకై సమాధియందు గూర్చుండెద. (అటు లొనరించును)

(మోహిని సదానందుడును కొంచెము దూరము వత్తురు)

మోహి — ప్రియా! మీ రాప్రశ్న బల్లపై బకావలి చిక్కునది లేనిది ప్రశ్న చూడుడు.

సదా — చెలీ! మంచిమాట చెప్పితివి. అంతిమార్గమేగి యష్టకష్టములు పడి తుద కామదేశగామినిని బహుయాతెక సుఖించుటకంటె యీప్రశ్న బల్లపై చిక్కుదా దక్కునాంగియని ప్రశ్నయిచ్చిన నింక నాయిక్కడు వెదలక, నీవిక్కడనే యుండి సుఖించుటమేలు. (అని నిమీలితలోచనుండై ప్రశ్న బల్లను తీసి) సఖీ! యిందుపై వ్రాయంబడియున్న జవాబు నీవే చదువుము.

మోహి — చిత్తము. (అని యీక్రిందిప్రకారము చదువును)

పాటప. ఈవు బకావలి యిక్కడ రాజా ♦ పోవగనా నలుపూటలలోన
జీవను నొప్పుచు జెచ్చెర దానిన్ ♦ నీవిగనొందవె నవలీలన్

(సంతోషముతో) ప్రియా! నన్ను మఱచెదరా యేమి?

సదా — అసంగతిని గూర్చి ప్రశ్నించవా యేమి?

మోహి — అటులనే కానిండు.

సదా — ఓప్రశ్నఫలకమా! నేను మోహినిని తీసుకొని వెడలెదనా లేదా? నాతలిదండ్రులను గాంచెదనా లేదా? రాజ్యభారము పూనుదునా లేదా? (అని నిమీలితలోచనుడై తియ్యక పలకగాంచి) సఖీ! నీపని పట్టెను. నిన్ను మానిచెదనట. మరలి ప్రాంతము త్రొక్కమానవలెనట. ఇదిగో! బలపముపైగల వ్రాతను జదువుకొమ్ము. నేనబద్ధమాడితినని లేనిది తెలియంగలదు. (అని మోహింపువానివలె నటించి దాచును)

మోహి — (అతురతతో) ప్రియా! నాకు చూపవా? నిక్కముగా నటులనే వ్రాసియున్న నీకోఅకంత కాలము వేదియుండనేల? యిప్పుడే యీగుణ్ణుడు ప్రాణములు నీపాదారవిందముల చక్కని త్యజించిన ఉన్నదె బూడ్డె చేసి మెమెలెదవు. పతి ప్రతకు పతిచేతిలో గతించుటకన్న పుణ్యమేమి?

సదా — (చిఱునగవుతో) అయ్యో! వెర్రివానా! ఎంతమాట. పరిహాసమున కంటిని గాని దీనిపై వ్రాతను జదువుకొమ్ము. (అని చూపును)

మోహి — (మోము టక్కెనవంచి సవిలోపముతో)

మత్తకోకిల. పదియాఱేడవఱేఁ జనంగున ♦ పద్మనేత్రను మేపినిట్
ముదమెలర్పఁగ గాంచి యారెయి ♦ హేమమార్గిని తేల్చి, యా
కిదప నామె బకావళింగొని ♦ వెళ్ళినీను రాజ్యమిం
పొదవ ముఖ్యర స్త్రీలతోఁ జను ♦ లుత్సహింపఁగ నేలెదో

సదా—చెలీ! మోహిని (అని వీపుతట్టి) ఇప్పుడు నీమనస్సంతోషముగా నున్నదా? ఇంక నాకు వెడల నానతిమ్ము.

మోహి—చిత్తము. కొంతవఱకు సాగనంపెద.

సదా—మంచిది.

(ఇద్దరు నిష్క్రమింతురు)

(తెఱచీరపడును)

శ్రీరస్తు

బంగన్ బకావలి

అను

భువనమోహిని

చతుర్థాంకము

ప్రథమరంగము

[ప్రదేశము. బఙ్గన్ రాజ్య ప్రాంతమందలి యెడారి—అందొక గొప్ప యగ్నికోట]

[ప్రవేశము సదానందదేవుఁడు కొంతదూరములో]

సదా—అహా! నేను మోహినీసతిని విడిచి నేటికి నాలుగుదినము లైనవి. అచ్చట ప్రశ్నించు బల్లపై జరుగ్గదివసంబున తప్పక బకావలీ కోకస్తని సమాగమము కలుగునని ప్రశ్న వచ్చినది. ఏది? యెక్కడ బకావలి? ఎక్కడిసమాచారము? (అని కొంచెము ముందుకేగి యిటునటుఁ జూచుటభినయించి) ఓహో! బలారె! భళిరా!

చ. ఇదిగద చెట్లు చేమలొక • యించుకలేని ఎడారియయ్యె నిం
దొక మహాగ్ని గోళ మది • యుర్వికి నింగికి నొక్క జ్వాలయై
పొదవె స్ఫులింగముల్ చెదర • బోరున మండుచు నగ్నికోటగా
నొదవిన భంగి కన్పడెన • హో! యిదియేమి విచిత్రమో కదా?

మహాసముద్రమందు బడబాగ్ని జనించునట్లీ యెడారియందు మహాగ్ని పుట్టి ప్రజ్వరిల్లు చున్నయది. ఇందింతవంట బయలు వెడలుటకుఁ దగిన చెట్లు చేమలా లేవు. కట్టెగాద మంతకన్న లేదు. ఇదేమి వైచిత్ర్యము. (అని నిలుచుంబడును)

[అంతట నామంటనుండి యొకలేడి వచ్చి యాడుచుండును]

సదా—(విలోకించి) ఇది మరీ తమాషగా నున్నయది.

పంచ. బలాబలా తరంగములు • బాడబాగ్నినుండి చ
ల్బలాకిగాను దూఁకుచున్ గు • లాసగాను గంతులన్

విలాసమొప్ప వేసియుండె బ్ర ♦ హ్మ యెంచెనుండు నగ్నిలో
నిలావనమ్ము పెన్న తోచ ♦ నీ యుగేమిమాయరో

(తలపంకించి) ఇంతయోచన నొందగుదు? మనసద్దమున్న ప్రశ్నబల్లపై వ్రాసియుంచిన సంగతి యంతగాను బట్టబయలగును. (అని ప్రశ్నబల్లను పైకెత్తి) మహాత్మా! జగదేక దేవ గురూ! యీ యగ్నికోట వృత్తాంత మేమిటి? యీ పొందికైంచిన జంట సంగతి యేమిటి? తక్షణమే చెప్ప వేడెదను. (అని ప్రశ్నబల్లను చూచును) ఓహో! ఏమని వ్రాసియున్నది.

కం. ఓయీ! దేవాలయము నిను, మాయామోహినికి దండ్రి ♦ మదమొటక్కై నిను
మా యగ్నికోట గూర్చెను, మా యుండెడి మొక్కమగుచుందు ♦ మసలగజొచ్చెద

సరే తెలిసినది. మాయామోహిని తన్ను జేసిన మోసమునకు ప్రతిక్రియ నీగతిగా జనకునిచే బన్నించినదిగా? కానిమ్ము దీనిని సాధించుటకొట్టో యిదియొకడా ప్రశ్న చెడు. బలపమా! ఆ ప్రశ్నను కూడా తెల్పుము. (అని మరల ప్రశ్నబల్లను వ్రాంచి)

స్రగ్విణి. ఒక్క యీ యాచ నోర సిద్ధి ♦ నొప్పగాను నాయెద
జక్క దింపక నగ్గి నేని ♦ జ్వాలలన్ని మాయమై
నిక్క సుల్లు లక్ష్యమేము ♦ నేప్ప నప్పినేని నీ
వక్కటా! యకాలమృత్యు ♦ వందదే సుమా

సరే! యీ ప్రశ్న బాగుగా నే యున్నయది. దీనిని సంహరించకపోయినా నా ప్రేయసి చెల్మి లభించలేదనే విచారము లేకుండ కృతాంతుని సన్నిధి నేగి సుఖించెదను. ఈ జంటను జంకక యమునిచెంత కనిపిన్నా నాపంకజాక్షియగు బకావళితో నిత్యోత్సవగా సుఖింపునదియే నావమ్మకము. ఇదిగో వింటి నమ్ముచు గూర్చెద. ఓ జగదేక దేవ మహారాజా! యిదే నమస్కారము!

(అని బాణమును విడువగా దేనికి దగులుటయు నది మాయమగుటయు
మంటలు నశించి పిల్లలు క్రమ్ముటయు నగు)

(అంత తెరలో)

దత్తు. పుట్టుకొమ్మడి వేగమే ♦ పట్టుకొమ్మడి గట్టిగా
కొట్టు దొంగని సేలమై ♦ జట్టులగుల టట్టుగా

(మతియొక తెర లేచును)

[రాక్షసులవెుక్కటి బడియుండును. భూమికి తగులకుండ నంతరాళమున
నొక చిన్న కోట తిరుగుచుండును]

సదా—(ఆశ్చర్యముతో) ఆహా! యిదియొక రక్కసి మృతకళేబరము.

ఉ. గళరుచి నెమ్మిపేరు లలి ♦ గంబున సింధుర బొట్టునొప్పి, పెన్
బిలమటు నోరు కాలు నలు ♦ పే యన మేను హరిద్ర వర్ణమౌ
కలువ బొప్పు దంష్ట్రికలి ♦ కగ్గి, దిగంబరమైన యీ శవా
బోలయగ జెంకరూపమున ♦ నూనిన మా కులమాతయో యొసగున్

కానిమ్ము. ఇప్పటికి శుభసూచకముగా నున్నయది. కాని యీ యంతరాళమున దిలుగు కోటసంగతి యేమిగాని తెలియకున్నయది. (కొంచెము చెవియొగ్గి విని వాణివలె నాలకించి) ఆ దేవుని కోటసాంనిధ్యాన వచ్చుచున్నయది. ఓయీ వెఱ్ఱివాడ!

చ. తెరలుచు మృత్యుదేవతను ♦ గిల్లియె లేపుచు నుంటివేమి? నీ
యరమరలేని చక్రధన ♦ మంతయు నాటగ జూపుచు? నో
నరుడ! ఆ ప్రయత్నమును ♦ సల్పక వచ్చినవానిబట్టి నే
గరుగ శిక్షింతు నేరములు ♦ కానిది నిర్వదకుండ ద్రుంచెదన్.

(వికటముగా నవ్వి) ఓహో! నీవు నన్ను శిక్షించువాడవా? నేను శిక్షింపబడువాడనా? ఏమీ? యీవిపరీతము! నీతో నింపరాని తప్పు పెట్టుకొని నన్ను దండించుటకు యత్నించువాడవు. ఇదిగో! నీసంగతి గని పెట్టెద (అని ప్రశ్న పలకమును దీసి) ఓ బలపమా! నా జగదేకవన్ద్య పాదములను నమ్మినవాడనే నైతినో ముందు నే కావించవలసిన కార్యమును గురించి ప్రశ్నం జెప్పుము. (అని బలపము వంక చూచి) ఔరా! యీప్రశ్న బహు క్లిష్టముగా నున్నయదే?

మత్త. ఎట్టులెట్టో ప్రయాసమందియు ♦ నెంచుచుండగ నీవు నీ
పట్టుమన్నటి ప్రశ్నబల్లను ♦ పట్టి దుర్గపు గోడకున్
గట్టిగా దగిలింపగల్గిన ♦ గాంతు నా పయి చిత్రమున్
గట్టి యీపని సల్పితే నిక ♦ నీ తలంపు ఫలించుగా

సరే! నా కార్యదీక్షకు భగవానుడే కలడు. నేనే స్వార్థరహితునై నిక్కముగా బకావలి చక్రవాంగిపై మక్కువ గలవాడనే నైతినో అక్కడగా నీ బలప మాకోట కంటేలాము గాక! శ్రీ జగదేకదేవా! వందనము.

(అని బలపము విసరి వేయగా గోటగోడకంటుకొని కోట మాయమైపోవుటయు నిక కోరలెలు లేమిటయు, తలలో గట్టబడియుండిన కోకస్త్రీ పర్యంకముపై పండుటయు కనంబడును)

సుజా—(గమనించి) అహో! ఎంతదారుణ మెంతదారుణము!

కం. మృగమదవాసన పొగలెడు, మృగనేత్రను మృగగమనను ♦ మృగరిపు మధ్యన్
మృగలాంఛన వదనను నిట, మృగబంధిని లోనుగట్టె ♦ మృగయుడు తెలియగున్

ఆహా! కస్తూరివాసనగల మేను, లేడికన్నులఁబోలిన కన్నులు, ఏనుఁగు నడక వంటి నడక, మృగరాజువంటి నడుము, చంద్రునివంటి ముఖమును గల నీ యతివను మృగమును వలలో బంధించినటులుగనే నన్ను నీ వలలోఁ గట్టివైచి యున్నావుగదా. అయ్యారె! యిప్పుడా యువ్వలాడి యత్యంత సుందరముగా నున్నయది. ఎట్లన?

చ. మృగమదఁ గొలుండెడి వచ్చి మడి • యుంచుమరో తన్నను రుందుచే మదిక
బోలుబుము వచ్చిలేల్ కనుడు • హాస్యము కన్నుల నీయసింపి డా
మృగము తెలుంగు నీలి మ్మా • నేకి యామ్మాగి రాజమధ్య పై
గులుకన జూపెమనే గమః • నీలము నేరుపంచు గనుఁగుగా.

ఈమె యక్షి వాలెం బ్రాకినాము గా నున్నయది. ఈమె మేను సౌందర్య మత్యానందముగా నున్నయది.

చ. పలు సొగసైన రంగులను • హారవయుంబున పన్నబడ్డ యీ
వలను బిగింపఁగాఁ జిన • పద్మదళేక్షణ మేను కాంతి చే
దులగమిడుంచి పైకిఁ జెగఁ • క్రోసును వచ్చి కసంపువారికిన్
మిలమిలఁ జూపెమన్ మెఱుఁగు • మేలిమి ముద్దుతెలుంగు నుప్పగా

కానిమ్ము వలను నిప్పి యుండుండిన నేనందు నూవ సంగతి తెలుంగుదుముగాక.

(అని సమీపించును)

(వలనుండి యొక ధ్వని)

ఓరీ! రాజసాహసమా! కపాల! వాపాలిటు మృత్యుదేవతపై నన్ని కాంతారమునకు నీవిచ్చినదేగాక నన్నంటఁ బిందితివా? ఓరీ మూర్ఖా! నన్నెవతెగా భావించితివి? త్రిమూర్త్యాత్మక స్వరూపములో లయకారకుండగు మహేశ్వర వరప్రసాదంబున జన్మించిన బకావలీ యనుదానను. చూడుము! నాశిరంబున బకపుష్పాన్వితమగు కిరీటము గలదు. అది నాప్రియుండగు దక్క నితరు లంటఁజాలరు. పోపొమ్ము. నీ యత్యాశ్చర్యమునకు మహేంద్రుఁడు మెచ్చఁ జెందె నిన్ను క్షమించెదను.

సదా—ఓహో! అశోకమున తీర్థ మెదుర్కొన్నట్లుగ నే చేపట్టదలంచిన వలం దియే నీవలయం దుండుట నా కార్య సాఫల్యమునకే యనికూడా భావించెద. ఓహో! బకావలీ! నిన్నపహరించికొని తెచ్చిన ముక్కుఁడి రక్కసిని నేను గాను. నన్ను జూచి భయంపడవలదు. నేనొక రాజకుమారుఁడను ఇదే వలత్రాళ్లనుఁ దెంచుచుంటిని

(అని వల విప్పును)

బకా—(లేచి కూర్చుండును)

సదా—ఆహా! వినోదవల్లి వచించిన తెలుఁగు రంగు నూహింప నీపికచాక్షి యీమె బకావళియై యొప్పు.

ఉ. బక ప్రసూనవిశ్రమా కిరీటము శౌం ◆ బంధుకోశ సావి
వృక నీ మత్తగజేంద్రయానవయో యీ ◆ భామా సుతారక్క మీ
వీక్షాక్షేక్షణమే బకావలి కదా ◆ బింబోష్ఠి సౌందర్యమూ
ఆటా మధ్యాప్తి కర్షితంబయున ◆ వంగాగ్ని సర్పిలో నుండగాక

ఆహా! యిదివరలో నీమె ఛాయపటము మాచి కుందుచుంటిని యిప్పుడు ప్రత్యక్షముగా జూచితి నంగీకరింపకున్న బ్రమంద సంసిద్ధుండనై యుంటిని.

బకా—(కనులువిప్పి తేఱిపారిజూచి స్వగతముగ) కీ శుద్ధ మోహాన గ్రామ మొదటనుండి యేతెంచి యున్నదను. ఈతఁడు దానూయు రక్షకుండు కాఁడు కదా! వీని చరితము తెల్లగాఁ దెలియువఱకు మాట్లాడరాదు. (అని యూరకుండును)

సదా—(బకావలి కెదురుగా మోఁకరించి నిలువంబడి) మోహనాంగీ! మాటాడవేమి?

కం. జననీ జనకులఁ బాసితి, ఘనమగు రాజ్యంబు విడచి ◆ కాంతాగములో
సెవసి యశోకము లిడుమలు, వనజాక్షీ వచ్చివాడ ◆ పలుకవదేమి

ఏను బంగారుజోకమునను యొంకరాజను. నన్ను సదానందదేవుఁడని పిలచెదరు.

చ. అకటయొసెండి మారని ◆ శాస్త్రము ఝుమ్మని మ్రోఁతతో డా
యురమును జొచ్చి కందుచెను ◆ లోఁదఁగజేసి, విపత్తివే వహో
తక్రమగు మోహవార్ధిని యే ◆ ఒంధుగా బడనెట్టె యందులో
తరియింను నంచుగానక ని ◆ తాంతము నీఁదఁగ జేసె పైవలీ

తే. గీ. అట్టి మోహవార్ధిని దాఁట ◆ నిట్టెంకా
తిరుచి నీవనే వెలలేని ◆ తరిచి దొరకె
గావ కరుణాంచి పయ నేలు ◆ మీన నేత్ర
యుండక యుంటిన ప్రాణముల్ ◆ తొలఁగుచున్న

(అని ఏకదృష్టితోఁ జూచును)

బకా—మహాత్మా! నానామధేయ మెట్లు గ్రహించితివి?

సదా—నీకిరంకుడం గల బకపుష్ప తురాయివలన.

బకా—ఈ సాంకేతిక మెట్లు తెలిసికొంటివి.

సదా—ఇంద్రదత్తంబైన వినోదవల్లి యను దాసివలన.

బకా—(స్వగతముగ) ఓహో! యీతఁడే నాయనో కాయుకుఁడు. నాయొక్క యు.కేతపత్ర శాపహారము సమీపించినని. ఎట్లు పరీక్షింతును. నన్ను కొనివచ్చిన

మాయరక్కసి యెచ్చటనుండి యేతెంచి బాధించునో యను భీతి యొకవంక వీనిపై మోహ మొకవంక బాధించుచున్నయది. ప్రాణము లెస్సగ నుండిన నిమ్మట గదా వీనితో స్నేహము (ప్రకాశముగా) ఓమహాభాగా!

ఉ. ఏల? వనిల్లు వేడెదో న • రేశ్వర! నీయెడ మోహనాస్త్రమే
లీలను వచ్చి బాధ నొన • రించెనొ జాతును వల్లె నీవరో
లీల వికాస విభ్రమము • లేర్పడఁ గాంచఁగ, నీమనంబు జే
పాలుఁడు నిన్ను నన్ను బలి • వాయసు జూచిన పక్షులం బలెన్

సదా—ఓహో! అందుకా జంకుచుంటివి. ఒక్కసారి పర్యంకమునుండి క్రిందికి డిగి రెండడుగులు వైచినచో నీ రాక్షసి యొక్క కళేబర మగపింపఁ గలదు. (అని నిలుచుండి) అల్లదే!

బకా—ఆహా! నిశ్చయము లేదా? ఏదీ చూపింపుఁడు. (అని పంచమునుండి దిగి నిలువంబడును.)

సదా—సఖీ! నరకమున నెన్నిపేగులు, నాడులు సింధూరప్రవాహమ్ము, నొప్పుచుండు పచ్చి నోళ్ళు, కాలుచేతులును మేను, పంపుపచ్చునట్టి నెత్తుటికి దిగంబరమైన యాకారమే నిన్ను గొనివచ్చిన మార్గము. ఎదురుచూడగలు వేయకంటి తిరిగి నా స్పష్టముగాఁ జూడఁగలవు.

బకా—చాలింపుము. అటులనే కావించెద. (అని వదనము ద్రిప్పినయించి) అమ్మబాబో! ఈదురాత్ముఁడేనా? ఈదుష్టుడేనా? యీదుండగీడేనా నన్ను గొని తెచ్చినది? ఆహా! నామనసు దద్దిరిల్లుచున్నయది. నాయొడలునిండ కంపము జనించుచున్నయది. నాప్రాణములు భీతిచే శరీరమునుండి వెడలిపోవునేమో యని తోచుచున్నయది. మహాత్మా! రక్షింపుము. వీని వికృతాకారము నాకు వికారము గొల్పుచున్నయది. (అని కనులు మూసికొనును)

సదా—(స్వగతముగ) ఏదియో వంక కల్పించి యీపంకజాక్షి కరంబును గ్రహించితినా పురుష కరగ్రహణంబుచే మరుతాపము జనింపక మానదు. అప్పై నాకు లొంగక తప్పదు. కావున నటుల నాచరించెదను. (ప్రకాశముగా) చెలీ! గతాసుఁడైన రక్కసుని మృతకళేబరమునకే నీవు భయంబడుచుండ బ్రతికియుండి దైతేయుని కంటె క్రూరుఁడై ప్రాణములఁ దీయనున్న మాంత్రికుని వెంబడవలసినదో యోచింపుము. (అని తన కరములచే నామె కనులు విప్పి) నాదెస విలోకింపుము. నీమనస్సా శాశ్వత మాలోచింపుము. (అని తన శరీరమును జూపును)

ఉ. రాక్షసుబాధ కెట్లు మది • రాక్షి భయంబును బొందితివో సి
రాక్షసుకంటె క్రూరతముఁ • డ్రవ్వుల ప్రాణములే కాల్చుకన్

తక్కుంగాంగ్గవన ♦ పొంగుచు మారుడు నాదు జీవముల్
తక్కణమే హరింపనిదె ♦ దర్పభయంబయె కావు మాదయన్

బకా—(స్వగతము) అహా! యీకుసుమాకునికరగ్రహణము నాకుపాణిగ్రహణముగా నున్నయది. ఇప్పుడు నామనం బెంతో సంతోషముగా నున్నయది. ఇంకా కొంత సేపటివరకు సాగించినచో నిరంగ మతి శృంగార తరంగమున గనపడ్డానుగదా. (ప్రకాశముగా) అయ్యవో మహాత్మా! నన్నేమి చేయమని సెలవు.

కగా—ఏమున్నది? దయాంబారి నుండి నిన్ను తప్పించినట్టుల మనసిజాని బారి నుండి నన్ను గాపాడుము.

బకా—దేవా! ఉపకారమునకు ప్రత్యుపకారమా? అది యెట్టులు?

పదా—ఎట్టులనో నానోటనే బలుకమనియెదవా! బలికిన కోపమురాదుకదా?

బకా—న్యాయముగా వచించిన కోపమెందులకు?

కసా—అయినచో వినుము.

లయగ్రాహి.

కేలిమము బల్కెంము ♦ హాలిక వచించి విడు
 వాలుకనుదోయి పట ♦ పోలికను జూచా
లీలగను బాహులతి ♦ గోలికను సాచి దయ
 కేల కవురింటఁ గొని ♦ లాలసను ప్రేమన్
మేలగను ధారసము ♦ క్రోలగ నెసంగి మది
 కేలమాన హాయిగను ♦ నేలిచిన నాకున్
మారుఁడను మారుఁడను ♦ క్రోలుపులి బారిపడ
 కాలి నుఖించెదను ♦ దూలిచి భయంబున్

బకా—(కటారున వానిచేతిని వెన్కకు లాగుకొని) రాజా! చేయుట్టుపరసము చేయుటకు ప్రారంభించితి వేమి? నీకష్టమునకు దగిన కాన్కక్రింద నొక యుపాయ మూపసగా విప్పించెద. నా వెంట మజ్జనమునకు కడకు రమ్ము. లేదా వలసినంత ధన మొసంగెదను.

పదా—ఓహో! ఎంతమాటాడితివి?

ఉ. వ్వానిని! యెటిమాట లివి ♦ మానుగ నేనొక చక్రవర్తికిన్
 సూనుడనైన నన్ను ధన ♦ కాముని గా మదినెంచి నావె నీ

ప్రాణపణంబు గామటకు ♦ ప్రత్యుపకార మొనర్పఁ దేని నీ
మానధనంబొసంగి ప్రియ ♦ మానిసి గాననఁ జెలంగొమ్మికన్

(అని కడ్డము పట్టఁబోవును)

బలి.—(కొంచెము వెనుకకు తగ్గి) ఓహో! రాజవరా! ఇదేమి పాపము! ఎంత వారించినను మీరు కేగుచుంటిరి? మిమ్ము నే పిలచి పీటలు వేసి యీపని మీరలు చేయవలయు నని ప్రార్థించితినా? అర్థించితినా? వినుఁడు మీపనులె నా కానొకఁడొక వృత్తాంతము వింటిరేని:—

ఉ. మీరలు పిల్వకుండినను ♦ మిక్కిలి చెయ్యతిథించు ముందు నా
హారము మెక్కి పంక్తి నెలవ ♦ టందున గూర్చొని తీరు మీదు క్రొం
గారపు చేత లట్టోడవె ♦ కాని మిఠాయిని గాంచినంత నో
రూరిన లాభమేమి? తిన ♦ నోప్పను నోరు లభింప కుండినన్

సదా.—(చిఱునవ్వుతో) చెలీ! పిలువని పేరంటమునకు వెడలువారి యందెంత సరసమున్నదో గ్రహించితివా? పదార్థము దాశక్తి గలవానికి పిలుపుతో బని లేదు. పిలిచిన పిలుపుపై వెడలిన నందు సరసమే లేదు. ఎందుచేతనంటివా? పిలిచిన వారలు పెట్టకుందురా యను నిర్లక్ష్య భావముతో నాతఁడుండును. ఇఁక పిలువని వాని సంగతియందు వేమో? యింతియో యిచ్చగలవాఁడు గాని పిలువకుండగా వెడలనే వెడలఁడు. అలాగున వెడలిన వాఁడెప్పుడు నాతురిమును జెందుచు తనదగ్గర కాపదార్థము వచ్చునా లేదా యను భయముతో ముందున కేగ దారి నపూర్వింప నభిలాషతో బెనంగులాడును అదియే యొకవిధమైన సరసము, అందము. "రానివారలకు పిలువ లేదుక, బోడితల నంటవేదుక" యను సామెత తెలియంగదా? అది యటు లుండ నిమ్ము. పిలిచియు పిలువని వారల స్నేహ మభిలషించినగతి రాకయు వచ్చినటుల కానిపించువాటి యందమితమైన కోరిక యుండును. ఎటులంటివా?:—

ఉ. రాకనునుండి వచ్చియును ♦ గావటపుటాఁడిన వాని మీఁద నం
దేఁకటు, వచ్చి బైలుపడి ♦ యేకడఁ జూచిన తా మెయూ పదా
ర్థాకరమం దపేక్షొదవ ♦ దారిన నివ్వము రానిదానికై
యేఁకరి యేక రేఁకరయి ♦ నీల్గుచు నొందఁగలేని బెంగచేన్

సఖీ! మిఠాయిని గాంచినంతనె లాభమేమి? తినుటకుఁ దగిన నోరుండవలె నదికదా యనుచుంటివి దాని సంగతి వినుము:—

తే. గీ. చెలి! మిఠాయి యను పెంత నీ ♦ తెలియక నను
మనుభవింపంగ నోర నే ♦ యాపదంబు

కలిగియుంటివి నీకది ◆ తెలియదేమి
సరసురాలవే యైన నా ◆ కరము గొనుము

బకా—దేవా! నీతోఁ జెలిమి యొనర్పుటన్న నేసరసమెఱుంగని దానినే నా?

సదా—ఓహో! విధాయికముగ. ఇంకా విప్పి చెప్పవలెనా? వినినదానికి జూచినదానికి సహస్రము వ్యత్యాసము కలదు.

బకా—అదేమిటి? ఎవరివల్లను వింటిరి.

సదా—వినుటలోను చెవులు చిల్లులు వోయినవి. చెప్పె దాలింపుము.

చ. అవును! బకావలీ సతి మ ◆ హా జగజంత, మొయారి, మేల్బళీ
యనఁదగు రూపు, బల్ సగస ◆ కందున వందిన చేయి యందు నా
యనుఁగు వినోదవల్లి యెస ◆ లాగతి వింటిని, కాని కంటి నీ
పావయకు దగ్గసత్సగస ◆ మొక్కటి లేదని నిక్కువంబుగాఁ

బకా—మీ వినోదవల్లి వచించిన సౌందర్యాదిక్రియ లుండగా నాయందు రసజ్ఞత లేదని యెట్లు నిర్ధారణ యొనర్చితిరి?

సదా—అది కూడా వెల్లడించుమనియెదవా? వినవో వినుము. ఒక్కమాయ రక్కసి చిక్కములో బిగియించి నెక్కొని తన మాయలచే వచ్చువారిని జక్కడంచు చుండ నక్కసిదియొక్కడును భీతిచే నెదిరింపలేక దటస్థముగా నూరకొని యుండ నిక్కాననమునకా తెక్కలి కాముకొనివచ్చి నిన్ను చిక్కులు పెట్టుతలంపుతో నుండ నా క్రూరుక్కడిని జక్కడించి యమచక్కి వారినుండి నిన్ను రక్షించిన యుక్కిడీడను. అట్టి మహోపకారుఁడనగు నన్ను తృణీకరించుటయందేమి సరసమున్నది? పైగా నేనొక చక్రవర్తి కుమారుఁడనని యెఱింగి యుండి నాకొక గ్రామము ఒసఁగుమని నిప్పింతు వంటివి. అందేమి సరసమున్నది? కాక సర్వమును త్యజించి నీకై వనముల జొచ్చి నా ప్రాణములకైన పాటింపక నీప్రాణము గాపాడిన ప్రాణదాతనగు నన్ను వరింపక కరంబు త్రోసిపుచ్చుటయం దేమి సరసమున్నది? పోనీ సౌందర్యమున కంటివా! వలంతలలో నీవెంతస్తుతికి పాత్రురాలవో పూరుషులలో నేనంత నుతికి పాత్రుఁడనైతిని. అట్టి సంగతి కనులారా నన్ను గాంచి మన్నలేక మిన్నక దోసి రాజనుట యందేమి సరసమున్నది? అది యటుండనిమ్ము. ఈడు జోడున కంటివా! మన యిర్వుర మొక్క జోడాగా నుంటిమి. స్త్రీపూరుషుల మనుటేగా తక్క రూపలావణ్యవయసులం దొక సమానముగా త్రాసున వైచిన తులఁదూగుదుము. అట్టి వానిని నిరసించుట యందేమి సరసమున్నది. స్థితిగతులకంటివా? నేనొక చక్రవర్తి పుత్రుఁడను నీవు నబాబు కూఁతువు. అట్టివాఁడనగు నా చెట్టపట్ట కన్యకా తలంచు

లేమిసరసమున్నది? ఇంక దిట్టతనమునకు నొకటి వినుము. గోమాంసాశనులగు మీతురుష్కజాతితో మహారాజవంశంబున జనించిన యుత్తమ క్షత్రియుండగు హిందువు నిన్ను గోర తిరస్కరింప పరిభవింప నందేమి సరసమున్నది? ఛీ! దూది పింజకంటెను నతి సులభముగా నన్నెగురగొట్టుచుంటివే యిది మీ స్త్రీజాతికుండం బడిన స్వభావమా? లేక నీనైజమా? అహా!

తరల. అతివ లెప్పుడు మాటకారుల ♦ కింకివారల వశ్యలై
నతియొనర్చుచు ప్రాణమాన ధ ♦ నంబు లర్పణచేసి సం
గతి యెఱుంగక దాసురాండ్రయి ♦ గడ్పుచుందురు కాలముల్
స్థితిమతుల్ కద డాబులేమిని ♦ స్త్రీలు వారలఁ జేరరో

అనగా నీ ప్రపంచమంతయు డాంబికమయమై యున్నయది. అట్టిది కాకడ లేనిది యగుటచే నేనెంత ఘనుఁడనైన నేమి రాజకుమారుఁడనైన నేమి? నీయుంగల సెందములకును బనికిరామంటిని. పోనిమ్ము. నన్ను ప్రేమింపకుండిన చెంగలేదు కాని నావలన బ్రతికి బయల్పడితివని మాత్రము జ్ఞప్తినుంచుకొమ్ము. ఇదే వెడలెద. (అని వెనుకకు మరలును)

బకా—(స్వగతమున) మూఢురాలి నన్ను గొనిపోవుచున్నప్పుడు మజ్జనకుఁడు నన్ను విడిపించిన వానికి బరిణయం బొనరింతునని వాగ్దాన మొనర్చియున్నవాఁడు. ఆయాశచే బుడమి నెందరో వారై ప్రమందిరి. అంతచే నేల యీసుందరాంగుని తిందుపరచి పొమ్మననేటికి? నాజనకుఁడు విన్న కింక రెండవ మాటనడు. తిరుగ నీతని పిలిపించి పరిణయం బొనరింపక నంతకంటె మానఁడు. ఆయన ప్రతిన నేనేల హానిమొనర్ప నెంచవలె? స్త్రీస్వభావ ధర్మమును బెట్టుసరి చూపితిని గాని వీనికంటె సౌందర్య శాలి భుజబలాఢ్యుండు మహారాజు, నయవర్తనుఁ డింకొకఁడు కలఁడా? నాచాతుర్యము చూపి వీని మగలించెద. (ప్రకాశముగా) ఓమహాభాగా! స్త్రీజాతికి బెట్టుసరి కలదని మీయట్టి రసికాగ్రగణ్యు లెఱింగియుండియు పురుషజాతికిఁ గల తొందరపాటుకు లోనయింపుటకు మీయందేమి సరసమున్నది? మా స్త్రీజాతికిం గల బెట్టుసరికి దగు కారణము వినుండు.

ఉ. బెట్టిదనంబుఁ జూపి తగు ♦ బిత్తరిచేతలఁ జేత నొప్పచున్
గుట్టుకిటూలునం బడుట ♦ కుక్ బడనీక చరించు స్త్రీలపై
గట్టితలంపు ప్రేమ మతి ♦ గౌరవమిచ్చియు పూరపాలికిన్
బుట్టుట నైజ మక్కతన ♦ ముద్దియ లొద్దిక జూపరెప్పుడున్

అంతియ కాని మీపైఁ బ్రేమలేక కాదు. మహాత్మా! యిటు చూడుఁడు.

సదా—(స్వగతమున) ఈబెట్టుసరిపై నుండిన తప్పక నాయొప్పులాడియె మనే తేలుగాఁ జేసెంచి బతిమాలకలను. (ప్రకాశముగా) బోటి! నీబోఁటి బోటులవముఁ గల బోటుల మాటలు విని గారాటుపడుట నాకేటికి? ఒక్కఁటి రెండుమూఁడు సారులు నీసంగతి గనిపెట్టి యుండియును మగల మోసపోదు ననుకొంటివా. (అని నడచు చుండును)

బకా—(స్వగతమున) ఇంతవఱకు వన్ను వర్థించు టయినది. ఇఁక నేను వీనిని ప్రార్థించవలెనుగాఁబోలు (ప్రకాశముగా) దేవా! ఇదియేనా మీచాతుర్యము? ఒక్క దక్కఁవాంగిని తెలిసికొని లోఁగవలేని మీసరసత యేమిటి? మీమారశాస్త్ర పాండిత్య ప్రభావమేమిటి? (అడ్డుగా జని)

వెంకటరమణవృత్తము.

సరసవరుఁడ తెలిసేదు ♦ సరసము రసికతయు చాల్
సరసమెగా—విరసముగా—బరుగిడగా
తరుణి పరిహాసము కాద ♦ సరసమెఱుఁగక సరిగా
చలచలగా—అరిగెదుగా—నగవయెగా

సదా— తరుణి తెపము లెరిసినోసల్పి ♦ అరుగ నపహాసితముకా
ననునవగా—అనువయెగా—గదునుతెగా
తెలవలు చపలులనుమాట ♦ సరిగ సఫలతుకును నీ
వలననుగా—తలపడెగా—స్థిరపడెగా

(అని నడచుచుండును)

బకా—దేవా! బదులనకు బదులు తీర్చుకొను తలంపా యేమి? ఏవవో కటుకే బతిమాలెదు. (ఎదురుగా నిలచి)

సుందరివృత్తము. సరసిజనయనలుతోలుతని ♦ చన్వమాధ్రు పెండుసక
సరుసుఁడ వినికని యెుసుగుడ ♦ సత్యమాడు మీకృపకా
బురువలకును పోలఁతల కిది ♦ పొల్పవ్యత్యయం బహో
అరయుము మనమున నిజమును ♦ సద్గుమాపయిఁకా సఖా

సదా—(స్వగతమున) కొంత బెట్టుసరి తగ్గి లొంగుబాటునకు వచ్చినది. (ప్రకాశముగా) చెలీ! ఏల నన్ను బాధించెదవు?

చ. పొగయి సొంపునింపు సరి ♦ శుభ్రమమైన మిఠాయి తో లభిం
పగ నది లాభమేమి! మెస ♦ వండగు మంచి పసందు నోరు దా

ల్పగ భగవంతుఁడీతనికి • పూర్ణతుషాకర వక్త్ర! నన్నుఁ ద
ల్లగ నియ్యఁ డేమి పాపమిది • ప్రస్తుతి సేయఁగ మించ రెప్పుడున్

బకా—ఏమని ప్రస్తుతింతురు?

సదా—బహు మంచివాఁడని.

బకా—ఏవిషయములోను?

సదా—ఉపకారమున కపకార మెంచకుండఁగ విడిచిపెట్టినందులకు.

బకా—అయ్యయ్యో! ఉపకారమునకు ప్రత్యుపకార మొనర్చుటచే స్తుతికిఁ బాత్రురాలను గాని యుపకారమున కపకార మొనర్పనందున నెట్లు నుతికిఁ బాత్రురాల నగుదును?

సదా—లోకములో నపకార మొనర్చక దుష్టులై యుండువారలు కూడ నుపకారులే యని బుద్ధిమంతుల వచనము. కావున నాకపకార మెంచకుండ నాదారిని నన్నుఁ బోవనిచ్చుటచే మిగుల మంచిదానవని నుతించుచుంటిని.

బకా—ఆలాగునా? మీవలన నాకు నుతి యక్కఱలేదు. నీకు నే నపకారిణై బంధమునందుఁ జేర్చెద.

సదా—ఓహో! ఎప్పుడైతే నా రాజ్యలక్ష్మిని విసర్జించి పరరాజ్యలక్ష్మిఁ గాపించితినో యప్పుడే నాకు బంధప్రాప్తి కలదనియే యెంచితిని. అందులకు కూడా సంసిద్ధుఁడనై యుంటిని.

బకా—మీకొక రాజ్యలక్ష్మి కలదా?

సదా—పుట్టు బ్రహ్మచారి ననుకుంటివా యేమి? ఒకతె పెద్దల యాజ్ఞచేఁ బడసినది. రెండవ దనంతరము తానే యయాచితముగా మధ్యదారిలోఁ గలసినది.

బకా—రెండవది యెద్ది?

సదా—మధ్యపరగణా రాజ్యలక్ష్మి.

బకా—అనగా

సదా—నాగపుర ప్రభువగు రాణా జగదేకదేవుని పుత్రిక మోహిని యను కన్యక. తన రాజ్యమును నాకభిషేకించి నా రెండవ రాజ్యలక్ష్మియై చెలఁగినది.

బకా—(ఆశ్చర్యముతో) మోహినీ రాజ్యలక్ష్మి మిమ్ము పరిగ్రహించెనా? అయినచో భువనమోహినీ రాజ్యలక్ష్మికిఁ గూడ పరిగ్రహింప హక్కు కలదుఁ మహాభాగా!

ఉ. నీదగు రాజ్యలక్ష్మి ధర • నేఁ డిదె! యిట్టి సుబంధ బంధమం
దే దినమున్ నినుంచి మఱి • యేగతి నేఁ జెనొ యిట్టిబంధమం

దాదట నోర్చునట్లుంచె ♦ దక్షముగా మనురాజ్యలక్ష్మికిన్
మూదయులేక చోద్యుత బ్ర ♦ మత్తత నిత్తరి కారణంబుగాన్

(అని యస్తముగా నిలుచును)

సదా—(ఎగతాళిగా) ఆ చాలు చాలు. నిన్ను నమ్మితోని రాజ్యము భోజ్యము పూజ్యముచేసికొని యింతవర్ణ తెంచి ఏవిపదల్ని తొలంగించి. నేను నిన్ను వేడుకొన్న కొలంది తడిసిన మలకమంచము .గిరి ఓఱ్ఱ సిగోసిన పకబాక్షి పిస్సైన నన్ను ప్రేమింతువు ననమ్ము బెట్టాలు? నీచేతిమి కాశించుట కునకపుప్పము గాని యేమి దాంటటకై యాంగకు బడినట్లుండును. ఎందులకీ నిరోధము?

తే. గీ. పణతి! నాకు నీతో నను ♦ బంధ మెంచ
రసవిహీనమై శృంగార ♦ రసము లేని
నిలవెలయు ప్రబంధ రచనా ♦ కృతి యెటుంగు
గలయు నీచెల్మి నాకింక ♦ దలిసెహమ్మ

(స్వగతమున) ఈబెట్టుసరిపై నింక రెండడుగులు వైచిన కాళ్లబేరమునకు దప్పక వచ్చును. (పరిహాసముగా) చెలీ! నన్నెందులకు నిరోధించెదవు? ఇంతటితో నను పోవిడ్వకుండిన నింతవరకు గళకట్టిన యాశృంగార తరంగము యొక్క రంగ మొకవిధముగా మారి యుడకు రసాభాసా లంకారమగునేమో యని భయపడుచుంటిని.

బకా—దేవా! ఎప్పుడు ద్రోహింపనలదు. జరిగిన కొలంది నాటకరంగస్థల మతి శృంగారమై మనసునకు హాయి హాయి గొసంగి యీరంగస్థల మీగతిగా నుండిన బాగుండని యూహించుచూ పరుల మునంబటుత నాతో జేరిమి జరిగిన కొలంది మీయంతరాత్మకట్టి బుద్ధియే జనించును నాతప్పు సైరించి నన్ను క్షమింపుడు.

(బకావళి రుదురుగా మోకరించి)

వేంకటరమణావృత్తము.

పురుషవరుఁడ! పోఁకరి గోర ♦ పోవృటిటుల న్యాయమా
నావలకప్పున్—గావగనొప్పున్—గానరోలుమా
సదా— పురుషులకగుపడ నవాబు ♦ పృతిక వయసౌందిలీ
నల్యోరు నిన్నన్—నవ్వుహరెన్నన్—బుద్ధిదల్పవే
బకా— పరపురుషుఁడవె కమపింప ♦ వర్యోతయుగ నాకయో
ఆయు రెఘోషా—నీయదియోషా—కాగనొప్పదే
సదా— గరిసరి స్థతి నుదులకేను ♦ సంతస మెటు పొందుదున్
నీయవిపల్కుల్—నామొనమూల్కుల్—నీకతాళగా.

బకా—(లేచి నిలువబడి) దేవా! నాకీ బకావలి నామధేయ మెట్లు కలిగినది మీరాదియగు వినోదవల్లి వలన వినంగినగతిగా నేధరించిన యేవస్తువును తమ కొసంగుదునో దానివలన తాము నా భర్తరయినటులకూడ వినియే యుందురు. కావున!

మ. అకటా! నాపయి గోప మేటికి మ ♦ హాత్మా నాశిరంబందునన్
బక పుష్పార్పితమై రుచుల్ గులుపి యా ♦ ప్పారెండు శాఖల్ విధా
యక మెవ్వాఁడు ధరించునో యతఁడె నా ♦ యాత్మేశుఁడౌ గాన నా
రక నీ పుష్పలతన్ గ్రహించి ప్రియమా ♦ రన్ దాసిగా నేలవే.

(అని తనశిరమునగల బకపుష్పతురాయిని సదానందుని శిరమునునుంచి ముద్దిడును)

[తెఱలో దుందుభులు మ్రోయును]

సదా—(ముఖవికాసముతో) నాదాదివచనంబులటుల నీవాగురాయి నాకలంకరింపఁజేయుటచే నాచెలి వైతివి. ఇప్పటి నాకష్టము లన్నియును గట్టెక్కినవి ఎట్లంటివా?

ఉ. తల్లిని తండ్రినిన్ సఖుల ♦ దారను రాజ్యములాది నీకుగా
నెల్ల త్యజించి కానలకు ♦ నేఁగి, ప్రయాసల పొందినట్టి యా
తొల్లి శ్రమల్ నశించె నిక ♦ తూర్పుగెలుంగు నుపద్రవంబు నీ
వల్లన కాఁగలించి ప్రియ ♦ మారగ ముద్దిడి యుంటచే సఖీ!

బకా—మహాత్మా! నాకును నట్టులే.

ఉ. దక్కఁసి నన్ను దొంగిలిన ♦ రాయిడి నాకనుపింపలేదు నా
యిక్కను పాసినావనిన ♦ నేఁపరియుంతయు మున్నె లేదు పెం
పెక్కిన తల్లిదండ్రులను ♦ వీడితినన్న భయంబులేదు మీ
చక్కని చెల్మి చేకుఱుట ♦ స్వర్గసుఖం బటులుండెడి మిత్రమా.

సదా—చెలీ! యిందుక ర్తవ్య మేమి?

బకా—ప్రియుఁడా! అగ్రహ మొందకున్న మనవిచేసుకొందును.

సదా—సఖీ! నీచెల్మి కలుగగానే యాగ్రహమనునది పోయి యనుగ్రహమంటి వది. కావున త్వరితముగా వచింపుము.

బకా—మహాత్మా!

ఉ. తల్లిని చూపుతో మిగుల ♦ చక్కని ప్రేమతో నెల్లవేళలం
దెల్లసమొప్ప చూచుకొను ♦ చొయ్యన నన్నొక పేరువట్టులో
వల్లన వంశదీపిక మె ♦ లాగతి నెందుచు సంతసించెడా
తల్లిని దండ్రి వీడఁదివటే ♦ దైవములందు కలారె చెప్పుఁడా?

సదా—హా! నిశ్చయము. అయినచో?

బాలా—వారలను వర్ణించి వారికలన దీపన లొందినపిమ్మట మన రాజధాని యగు కాశీపట్టణమునకు వెడలుదము.

సదా—మంచిది. పెద్దల దర్శనమువలన పెక్కు లాభము లున్నవి. పద వెడలుదము.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు)

తెరవాలును.

ద్వితీయరంగము

ప్రదేశము బర్ద్వానపట్టె—దేవీ పాదుషా మహాలు.

[దేవీ పాదుషా యొకకుర్చీపైఁ గూర్చొనియుండ వారిని కనుఁగొనగా
సోఫాకుర్చీపై సదానందదేవుఁడు బాలావళితోఁ గూర్చొని
యుండగా వేశ్యలు నృత్యముతోఁ బాడుదురు]

వేశ్య—(వీణమీటుచు)

రమణీవృత్తము.

సుందరాకరా! అతి శోభనాకరా! కడుమీర ధీవరా! విశుద్ధభావరా!
ఇందిరావరా! భుజియించె దిందిరాప్రియము, నిందిరాకుమార మారబంధు, రా!
చందశేఖరా! యింక నాలమేలరా! చెలి యోగజాల దాబకావలీ, స్మరా
నందమీయరా! సుఖ మొందఁగోరెరా! యొదయుందుఁ జేర్పరా! ధరామరేశ్వరా!

నాదనామక్రియరాగము—ఆటతాళము

ధరణీవర నీ - తమకంబె మదిఁగోరి
విరతంబు నినుచెంచి - స్మరియించు సతిఁగాంచు। ధర॥
సరసాగ్రణి నినుబలో - పరసుంపెనవిగా
సతినీ - జతనీ - గతినీ - గతినూనె। ధర॥
దయతుండు ప్రియకూర - దత్తతో బాలావలి
చెలిపై - దలపై - తలపోత - నిలిపుంచు। ధర॥

మురబంతి యీ చెలి - విరిదోంతి ఈ పాళి
కసుమా - గోసుమా - ఇనవంశ - గుణరత్న! ధ॥
(అని యభినయముతోఁ బాడుదురు)

సదా — వేశ్యారత్నములారా! మీ గానకౌశల్య మత్యద్భుతముగా నున్నయది మీ యభినయ మభినందింపఁజేసినది. మామగారివద్ద సెలవు గైకొనుఁడు.

దేవి — వెలచేడియలారా! మీమీ నివాసములకు పోవలుఁడు.

వేశ్య — చిత్తము. (అని నిష్క్రమింతురు)

బల — తండ్రీ! యేలజాగొనరించెదవు?

ఉ. అలిక యౌవనంబలమ ♦ వాసుదిరోగును వత్తయింటి కం
బాలిక లోకధర్మముగ న ♦ వారిమ! యొఱెంగి విచారమొంద నే
నీతిని గూర్చిపావన సు ♦ నీతిచరిత్ర! విధాయకంబు గాఁ
గూఁతును గన్నవారి కొన ♦ గూడును గోట్లకొలంది పాట్లుగా

దేవి — అమ్మా! నీవచనంబుల రచన యదార్థము. కానీ నీతోఁబుట్టిన వొక్కరు మగవాఁడుండిన నాకంత విచారముండదు. ఇయ్యది వినుము.

చ. కొడుకులులేనియక్కఱతన ♦ గూర్మి వివాహమొనర్చి నీవు, నా
పుడమిభరంబు వల్లు నడి ♦ మూఁపువమోపి విరామమొంది నే
గడుపదలంచితి న్వ్యధిగ ♦ గాలము నిశ్చలదైవభక్తితో
నెడపక, గాన కూఁతువని ♦ యీవె కుమారుడవంచు నెంచితిన్

కాని వాతలంపోకటైనది. దైవవిధాన మొకటిగా నున్నయది. అందులకై కుందుచుంటిని గాని వేరొండు కాదు. ఏనుమాత్ర మెఱుంగనా! కాని

ఉ. పుట్టిన కూఁతురంచనఁగ ♦ పొల్పుగ బొట్టును బెట్టి వొక్కటికిన్
న్నట్టిన గోసి వేయుమను ♦ నీతిమనీషల సల్పవింటి నే
పట్టి! ఇఁకేటిమాటలు ప్ర ♦ పంచమునందున సాదుపిల్ల నే
గట్టావగాంచునో ? ధిగ ♦ గట్టిగ దానిని శిక్షచేయనా

సదా — మామయగారు! కూఁతుండ్రను గనిన వారిని శిక్షింపవలసిన దని మీ రొక శాసనము నేర్పాటు గావింపుఁడు.

బల — ఆర్యా! స్త్రీలకేనా పురుషులకుండదా యట్టి శిక్ష.

సదా — చెలీ! మీ నాన్నగారు తెలియఁగరాయేమి? సూల్బకావలియందు మంచి నక్షత్రమందు నిసుంగును కనలేదనిరేకదా జయపదుఁడను పుడమి కేఁడు తనపడతిని

కుపుత్రుని వధించుట కాజ్ఞ యొసంగను తనభార్యకుఁగల శక్తి తనకుండ దని యోచించెనా? యీనాఁడు మీతండ్రి యోచించుటకు.

బకా—జనకా! మహాత్ముల నిట మసలనిచ్చెదవు? మీకు మీ యల్లుని వలన నిని యేమి యుండును.

ఉ. నాగపురాధిపుఁడు తల • నాఁగను మోహిని కల్లుటందు, నీ
నాగబలంబు దర్శనము • నర్పకయుంచిన జ్యోత్స్నవగ్ని, యా
నాగసతీమణీస్మృతికి • నాయకుఁడీగతి బెట్టుట బ్రుందు, నీ
నాగసుధీరుఁడై చనడె • నాగతిమార్గము గ్రుగ్గనాకఁదా

కావున మా కింత త్వరలో సెలవిచ్చిన సంతోషము కలదు.

దేవి—అమ్మా! నేనవల్లె యోచించుచుంటిని.

ఉ. నందన! బంగళా ప్రభువు • నాథుఁడు నీకవనాడుదాని కా
నందమె, కాని రాజ్యరమ • నాఁడెడి వాఁడలు లేమి నాభుజా
బంధమునందు నిల్చె నటి • భాగములందున నుందునయ్యొనో
మందును? దీనికేమిగతి? యమ్మరో! తోఁచదికేమి చేతుగా

సదా—మామా! నావల నైనను నీకైన సేకరించవలసినదే. ఏముందును?

ఉ. అగలతండ్రియూఁపును మ • హాధరమై పడియున్న రాజ్యమున్
నావిధియేకఁదా తలఁగ • నంగను దానిని కొందుపల్లనో
భూవర! సీధరాభరము • భూనుటయెట్టులు? పోనిపూనినన్
గెలమంతకంటె యప • కీర్తి మరొక్కటి యుండునే మహిన్

దేవి—"తనకుమాలిన ధర్మము మొదలు చెడ్డబేర" మందురా? కష్టపడి కని పెంచి విద్యాబుద్ధులు చెప్పించి పెద్దవానిగా నొనర్చిన తండ్రికంటె మధ్యను పిల్లనొసంగిన మామయొక్క యాధిక్యమేమిటి? దైవమేమి చేసినను మేలుకొఱకే యను నమ్మకముఁగల దైవభక్తుల యోచనగతిగా నా యోచన యన్యథా యైనను నదియే నాకందులకే మంచిదని తలంచుచుంటిని.

బకా—తండ్రీ! నిశ్చయమే.

మత్త. నీవు నన్నొక బీదవానికి • నీతవస్తువు కిమ్మనన్
భావజుండన దగ్గవూరుదు • నర్థ్యమిచ్చి వివాహమున్
తీవిగా నొనరించి రాజ్యము • తేవగా నభిషేకమున్
భూవరా! తపణించి సౌఖ్యము • పొందనెంచితి కాకఁదా!

సదా— చెలీ! మీనాన్నగారి యోచనకు దైవసంఘటన కదియా వ్యత్యాసము. సరే! దానికిఁ దగినయోచన కూడా యోచింపుము.

బకా— జనకా! ఏదియొనర్చినను దైవము మేలుకొఱకే యనికదా నీదు దృఢ నమ్మిక. అట్టి మేలెట్టిదో యోచించెద వినుము.

మా॥ పుత్రికంచును లేదనే మది ♦ పొక్క, రాజ్యము పూనగా
పుత్రుఁడైనను కల్గలేదను ♦ పొందు దుఃఖము, బాపఁ దా
మిత్రుఁ డారిన దైవ సత్కృప ♦ నేను నీకిదు దాతఁడే
పుత్రుఁడై ధరమోము పుత్రిక ♦ పొల్పునకు ముదమిచ్చుగా

దేవీ— అంతవఱకు నీరాజ్యము నీభర్తయొక్క మీదనే వ్యవహరించెదను.

బకా— అయ్యా, ఇగ్గుని యానతియేకదా.

సదా— మీచిత్తము.

దేవీ— సరే! మీప్రయాణసన్నాహమునకుఁ దగిన సైన్యమును వాహనచయంబును నౌకర్లను మధ్యాహ్నమున నియమించెద. చల్లపాటువేళ మీరు వెడలవచ్చును. రండు భోజనాది క్రియలు కావింతము.

సదా— చిత్తము.

(తెఱ దిగపడును)

శ్రీరస్తు

బంగన్ బకావలి

అను

భువనమోహిని

పంచమాంకము

ప్రథమరంగము—ప్రదేశము నాగపురము

మోహినిసౌధము

[మోహిని విచారముతో సోఫాపైఁ గూర్చొనియుండ జుట్టు చెలులు నిలచియుందురు]

మోహి—(విచారముతో)

మ. ప్రియుఁడా! యిచ్చటనుంటివీవు చలిపైఁ ♦ బ్రేమంబు రాకుండెనే
అయయో! దుఃఖముబోటిగైరి బవలు రే ♦ యందున్ నినున్ బాయకన్
తుయాగోగంబయె నీవియోగమున ని ♦ స్సారంబు చేకూర నిం
కయినా, కూర్మి జనింపదా సఖుఁడ నా ♦ యందున్ వడింజేరఁగా

మహాత్మా! సదానందదేవా! నీనామమే నిరంతరము రామనామముగా జపించు చున్నదానను. నాకంఠస్వర మెట్లు క్షీణించినదో నీకుఁ దలియదా? హాసదానందా! ఆనందా! చిన్మయానందా!

బాపత—చతురశ్రగతి

ప్రాణేశ్వరా! దయుంచవేమి? నీశుభాంగిపై
నిన్ గన్నదాదిగా—మన్మథాగ్నిలో జ్వలించెగా
సాంగ్— ఆహా! నిర్లజ్జాంగినైయై ఏదేకభక్త
చిత్తనై నీపదాబ్జములు నమ్మి పోధ్యాన్నించెఁదా

సుందరిపై మనం బేల కగ్గదయుమో? ధరామరా!॥ ప్రాణే॥
హే సుగుణాఢ్య! సత్యవచన ప్రియా!
పాంగ్ — సఖసదానందమూర్తి! బంగరుచక్రవర్తి!
ఇఁక జాగు సలుప ప్రాణములు నిలువవు చనుము దేవ॥ ప్రాణే॥
(అని కుర్చీపై జారగిలఁబడును)

1 చెలి — చెలీ! యిదేమి ప్రార్థనము. అతఁడు పెట్టిన గడువు నేఁడుగదా? అంతగా దొందరపడ నేటికి?

2 చెలి — సఖీ! ఇంకా జాముప్రొద్దైన నెక్కలేదు. అప్పుడే గడువతిక్రమించినట్లు దుఃఖించుచుంటివి. లేలెమ్మా. ఎందులకీ యాత్రము.

చ. ననవవలాడు తేఁజిగురు ♦ వందిన పర్ణము లారగింప జా
ప్రవిమలమైన కొమ్మఁగల ♦ పజ్జను కోవెల తేగుభాతిగా
ననవవలాడు తేఁటయును ♦ నందధరామృత మారగింపనా
ప్రవిమలమైన కొమ్మఁగల ♦ పజ్జను గావరు తేగుడించరే

3 చెలి — అమ్మా! యెట్టిపగవారికైనను వలపను పని కూడదు. అది స్త్రీపూరుషులకు ప్రాణాంతమును దెచ్చును. ఎట్లంటివా!

కం. వలపనియెడి వస్తువు తాఁ ♦ దొలుత నొక్కరుని జంపి ♦ తొరగా వార్తన్
తెలిపటు రెండవవారిని ♦ బొలియింపఁగ జేయుగాద ♦ పూర్ణేందుముఖీ!

కావున విచారముడిగి యోపిక బట్టుము.

మోహి — చెలీ! ఎంతకని యోపికపట్టను? ఆమహనీయునికై తపించుటచే నారూప మెటులున్నదో చూచితివా?

ఆ. వె. తెల్లవారుజాము ♦ దీపంబు వగిదిగా
వెలవెల నగురూప ♦ మొలసియుంట
వెలుఁగు రాఁగదీప ♦ కళతగ్గునటులుగా
సంతసంబు దగ్గి ♦ సమసెదింక

1 చెలి — అయ్యయ్యో! యిదేమి గ్రహచారము! రేయిగడచినపిమ్మట పవ లేతెంచదా? ఆకులు రాల్చిన కొమ్మ చిగర్చదా? దుఃఖమంతరించి మరల సంతోషము రాదనుకుంటిరా?

మోహి — రానివో

2 చెలి — తమ్మికవధిగా వచ్చితీరును. కాని యంతవఱకోపిక పట్టవలెను.

(అంతట తెఱలోపల కలకలము)

[ఒక స్త్రీ పరుగెత్తుకొని వచ్చి]

స్త్రీ—అమ్మా! నాగపురరాజనందనా! సదానందమూర్తి మిగుల నానందముతో నొక సుందరాంగితోఁ గలసి యాందోళికముపై యేతెంచుచున్నవాఁడు. అల్లదే తూర్పుదెసగా విలోకింపుము.

మోహి—ఆ. చాలు. నన్నిప్పుడా యెగతాళిచేయు కాలము. (చూచుటభినయించి) ఈశుభవార్తయే నిజమైన భూదేవి నాకై యూసవిడువవలసినదే.

3 చెలి—అమ్మా! ఇంక ననుమానమేమిటికి? నిక్కముగా నాతఁడే నీమక్కువ ప్రియుఁడు. ఆచక్కనున్నదియే బకావలి.

మోహి—(సంతోషము నభినయించుచు పైట జక్కపఱచుకొని) నెచ్చెలులారా! చూచితిరా! మున్నా వన్నెకాఁడు ప్రయాణబడలికచే కృశించియున్నవాఁడు. ఇప్పుడు మనమాతని యానవాలు పట్టలేనంత దృఢగాత్రుఁడై యున్నవాఁడు.

1 చెలి—చెలీ! ప్రియానురాగమున కృశించి నిర్జీవప్రతిమవలె గదియుక్రింద కాన్పించిన నీవే యిప్పు డెటులుంటివో యెఱుంగుదువా?

ఉ. అప్పటచేతనే ప్రియుని ♦ జాద్యభర బర్వన మంతమాత్రనే
యుబ్బె కుచద్వయంబు, మది ♦ యుబ్బె, ననేకములైన కోరికల్
యుబ్బె, శరీరమంతయును ♦ నుబ్బె ముదంబున, నింక స్పర్శనం
బబ్బిన నేమి కావలయు ♦ సంగన నీదగు రంగు తెల్పుమా!

2 చెలి—నీవాడినంత మాత్రమున ననుభవములేని మన నెచ్చెలి యేమి యచించ గలదు.

మోహి—నెచ్చెలులారా! యేమి యెగతాళి చేయుచుంటిరి?

3 చెలి—సఖీ! నాగపురరాజనందనా! ఆయాందోళికము నాన్నగారి యుద్యానవన ముఖద్వారము చొచ్చినది.

1 చెలి—అవును నిశ్చయమే. చెలీ! మోహినీ. ఇఁక నీవు పూర్ణాలంకృతురాలవగుటకు మనకు వ్యవధికలిగినది. అటుల కానిమ్ము.

మోహి—సరే! రండు. అంతిపురమునకు వెడలుదము. ఇంతలో మానాన్నగారి వద్దనుండి పిలుపు రాఁగలదు.

చెలికత్తెలు—మంచిది.

(నిష్క్రమింతురు)

(తెర వాలును)

ద్వితీయరంగము

జగదేకదేవుని యుద్యానమందిరము.

[జగదేకదేవుఁ డున్నతాసనముపైఁ గూర్చుండెఁగా నెదురుగా సదానందుఁడు, బకావలి, మోహిని యున్నతాసనములపైఁ గూర్చుందురు. ప్రక్కను చెలికత్తియలు పుష్పహారములతో నిలచెదరు]

జగ—ఓసుకుమార! సదానంద! "కన్యావరయతే రూపమ్" అను వాక్యము సార్థకమైనది.

ఉ. అందము నిస్స్వరూప మతి ◆ యందము లా మృదువాక్యసంచయా
నందము వర్తనంబు గన ◆ నందము లౌ కడఁ గంటిమూపుల
త్యందము నెన్నఁడున్ వినన ◆ మందము నీయెడ లంటఁ జే సదా
నందము జైత్రవంతము మమ ◆ నందన బొందవలంచె పొందుగాన్

సదా—(నవ్వుచు) మీపలుకులు యథార్థములే. ఏమంటిరా?

కం. అందము ప్రతివారికి నా, నందంబై క్రియకు నెంచ ◆ నరుదగు బ్రహ్మా
నందమును గూర్చి మోహా, నందములోనికిని ద్రోయు ◆ నద్దినుమాత్మా

బకా—ప్రియా! మీ వచనంబులయందు కూడా రచన కలదు. అందులకే తాము జగన్మోహినిని బరిణయంబై భువనమోహినిని జేకొని మోహినికై పరితపించుట యానందముయొక్క మహిమయే కదా?

జగ—అమ్మా! నీనుడులు నిశ్చయములే. (అని లేచి) ఓసదానంద! సస్సదానంద! ఆనందా! (మోహినిని జూపి) ఎట్లు చూచుకొ నెదవో?

ఉ. ఓసుకుమార మా! సుగు ◆ ణోజ్జ్వలసుందర! నాకుమాత్రయా
యీసుకుమారగాత్రిని య ◆ హీన శుభాంగిని బాలమోహినిన్
దాసిగ నంది నీకుఁ గల ◆ దాసియలందున నొక్క దాసిగా
నాసిగ నేలవయ్య బుధ ◆ వర్య వరాంగన నీకు నంగగున్

(అని మోహినిచేఁ బుష్పహారమును సదానందుని కంఠమున
సదానందునిచే మోహినికి వేయించును)

సదా—(చిఱునవ్వుతో) ఏమీ? యీహారయంత్ర ప్రభావము!

ఉ. హారము రెండు శబ్దముల ◆ కర్థము హా "హరియించు" నంచ నే
సౌరుగ కల్గుదానికది ◆ సార్థకమై కనుపట్టెనూమ! యీ

హారము నెవ్వఁడిచ్చె గళ ♦ మందున వైచెనొ యెవ్వఁడే వనో
హారిశ్రేష్ఠుఁ హరించె మది ♦ యుంపు దలంచెద నిశ్చయంబుగాన్

కావున మీకుఁ నేఁగతిగా గాంచెదనో యను చింత వలదు.

మోహి—తండ్రీ! నాకిదివఱకుండిన స్వేచ్ఛ వదలిపోయి యీ హారమువలన నిర్బంధ మొకటి కలిగినది. ఎట్లంటిరా?

ఉ. హారము వైవఁగా ధవుఁడు ♦ బానకు సంస్కృతి భార్యమై ప్రతీ
హారగ నిల్లుగాచి వ్యవ ♦ హారము సల్పుచు భర్త కింపుగా
హార మొసంగుచు మరి వి ♦ హారము జాతిమి నాపుమన్ సమా
హారముగా ప్రతీ విషయ ♦ మందు మెలంగిన బద్ధ దక్షగా.

బకా—(పక్కున నగి) చెల్లెలా! ఒక్కహారమున కిన్ని యుదాహారములను దెప్పితివి?

సదా—బాగీ! అందుల నుపహార మొసంగవలసియుండునా యేమి?

మోహి—మీ తెల్ప వ్యాహారములే మా కుపహారములు.

బకా—అవియే మాకు మంచి ఫలహారములు.

జగ—ఆర్యపుత్రా! పుత్రికాభారమును దీర్చినట్లు రాజ్యభారమును గూడా తొలగింతును.

సదా—దేవా! మీ రాజ్యభారమును తొలగింపనెంచిన మా తండ్రిగారి భారమును భరింతువా రెవరు?

బకా—బాబయ్యగారు! ఈవిషయములో నిదివఱకే యొక రాచబాట మా తండ్రిగారివద్ద పడియున్నది. ఎట్లంటిరా? వినుడు:—

ఉ. పుత్రులు కల్గరే దనెండి ♦ పొందెను దుఃఖము, చింత లేదనే
పుత్రిక వైన జెంగ లివి ♦ పోవదు పక్షమ్ జనియింపఁ గాని దౌ
హిత్రుని బంప మీదటికి ♦ నెంచఁగ నాతఁడె ధాత్రి మోచుచో
బుత్రుఁడెయై ముదంబిడఁగ ♦ బుత్రికయై కనుపట్టు నెట్టనన్

దేవి—అమ్మా! యింత యదృష్టమా?

బకా—తండ్రీ! మీరు సర్వజ్ఞులు. రాజ ఋషిచంద్రులు. త్రికాలవేత్తలు మీకు తెలియని సంగతి కలదా?

ఉ. ఇమ్మెయి నిశ్వగాత్మజను ♦ నే మనుజుండు మనః ప్రమోదియై
నమ్మి యొసఁగునో యతని ♦ సర్వ్మలి నిక్కముగా ఫలించునంచ నే

యమ్మ సుకృతుల్ పఠింపఁడమ ♦ నంటె బుధాళి యసత్యమాడెనే? స
త్యమ్ముగ దేవునిం గొలచి ♦ యాతనవారు తలారఁ జెప్పరే.

దేవి—అమ్మా! దైవమును నమ్మక చెడినవారలుం గలరు కాని నమ్మి చెడినవారలు లేరు. కాని దైవము శోధించుటకై మన మనస్సు ననేక యుక్తులను గూర్చుచుండును. వాటికి జంకక భక్తిని విడువక తదేక దీక్షతో సల్పువారికి మనోరథ మీడేరుట నిశ్చయము. ఇయ్యది నా నమ్మకము. కావున నాకు భగవానుఁడు దౌహిత్రు నొకవత్సరములోఁ బ్రసాదింపగాత. అమ్మా! మోహినీ!

ఉ. ఈవు బకావళి సఖిని ♦ నెన్న సహోదరి యట్లు లెంచి, ఆ
మేవిధమైన నాన నిడ ♦ నీకు వహింపక నాదలంచెదన్
బూవులకు త్తిఁ దాల్చినటు ♦ పొందుగ దాల్చి మెలంగవమ్మ! ఓ
నా వరహాలమూట సుగు ♦ ణాలకరాట! పసిండి కోటరో!

బకా—తల్లీ! మీయాత్మజ నావలెనే యొక మహారాజు ననుఁగుపట్టి. నా వలెనే బంగళాచక్రవర్తికి గోడలు. నాయందలి మీరుండుకొనిన గౌరవముచే నట్లొప్పుగించుచుంటిరి గాని వేరొండు కాదు.

ఉ. ఊహఁదలంప నొక్క వగ ♦ పుంగవు నగ్గలి పట్టిగాన ఆ
మోహినియందలో, యంతె బ్రియ ♦ పుత్రి నవాబుకు నైన యీ భువ
న్మోహిని, వంగివంగి కయి ♦ మోడ్పు లొనర్చుచునుంట నా జగ
న్మోహినిపట్ల యిద్యోగము ♦ యొక్కటెనాయధికం బదేమొకో.

సదా—చెలీ! బకావళీ! నీకంటె ముందుగా బెంగాలీదేవ వెలువ యగుటచే పెద్దరికందాయని మీరలు గౌరవించిన గౌరవించవచ్చును గాని నాకుమాత్రము నీయందు లనే గౌరవ మెక్కువ. ఏమంటివా!

ఉ. స్వార్జితమైన వస్తుచయ ♦ మందలి యుండెడు గౌరవంబు పి
త్రార్జితమైన వస్తుచయ ♦ మందున నుండ దదెంతదైన పి
త్రార్జితమైన దానికద ♦ దానియెడన్ గరువంబుకంటె నా
స్వార్జితమీవు నీయెడ స్వ ♦ భావము గౌరవ మంకురించుటల్

మోహి—మహాత్మా! మిమ్ములను మహాపెన్నిధిగా నెంచి వరించిన నీతియని యథోగతియేనా?

సదా—చెలీ! ఎంతమాట!

చ. గురుతరమైన కల్పన, న ♦ యంతితమైన ప్రియంబు మైత్రిచే
గరువ మెలర్ప నన్ను గను ♦ కాంతయుడన్ గరువంబు మాపకన్
గరువముగా మెలంగివ, న ♦ గౌరవ మొందుటె, యేనిలుంగ నే
గరువమెసంగి గౌరవము ♦ గైకొనుమంచును నాడుటల్ బుధుల్

పరస తెలింగిన భార్య నెంతగౌరవించిన నంత యనుకూలముగా సంచరించును. అందువలన పురుషున కెంతయైనను సౌఖ్యము కలదు. దానితో సంసారము స్వర్గమందలి విహార మటులుండును.

బకా—ప్రియా! మీకెదుటున్నదే పెండ్లికూఁతురని మా యభిప్రాయము.

మోహి—అక్కా! నిక్కమే. ఎదుటవారిని స్తుతించుటయు నెక్కడనో యున్నవారిని నిందించుటనుబట్టి యీ మహనీయుఁ డట్టివాడే. యని గన్పట్టుచున్నయది.

సదా—(నవ్వి) ఆహా! ఎంతవఱ కూహించితిరి. మీయక్కను నేను నిందించు చుంటినని యీ మీ యభిప్రాయము. దాని గౌరవమునకు ఘన మందలము లోక్కు. ఎట్లంటిరా?

ఉ. ఆడితి గేలికట్లు పితృ ♦ రార్జితమైన ధనంబుచేత, చే
కూడెను స్వార్జితంబు గన ♦ కొప్పుగ నా పితురార్జితంబుకున్
గూడిన గౌరవంబు సమ ♦ కూడునె యేయెడ స్వార్జితంబుకో
చేడెలు! మీ తలంగని వి ♦ శేషము లేనువచింప నేర్తు నే

దేవీ—బాలికలారా! మీ యూటమఁదగిన యోటు మద్దెలకాడే యీతఁడు. అనఁగా మీమాటల కోటుపడువాఁడు కాఁడు. ఇక్కడ పితురార్జితమనగా దండ్రిగారు పెండ్లిచేసిన భార్య. స్వార్జితమనగా దాను సంపాదించిన భార్యలు. అనగా మీయిద్దరు. భార్య గుణవంతురాలు కావున నీ యామె యంగీకారభావమున మిమ్ములను చేపట్టుటకు వీలయిన దని భావము. అందువల్ల నామె గౌరవము మీకెల్లు వచ్చునని శ్లేష.

బకా—తండ్రీ! ఆగౌరవ మామెయం దుండవలసినదనే మా యభిప్రాయము.

మోహి—జనకా! ఆమె గురువారివారమే మేము.

దేవీ—అమ్మా! అట్టి మమేకము మీకు నాకసౌఖ్యమువంటిదే. ఎట్లంటిరా?

ఉ. మీరలు ముప్పురుం గలసి ♦ మిక్కిలి స్నేహము గుండిరేని మీ
గారపుభర్తకా ప్రియము ♦ కాంచెడువారలకా ముదంబు మీ
కూరిమి యత్తమామలకు ♦ గొప్ప ప్రమోదము గాన నట్టి సం
సారము స్వర్గతుల్యము వి ♦ చారము లేమిగ లోటు లేమిచేన్

సదా—మామా! మీమాటలు నిశ్చయమౌలే. ఏమియును లోటులేని సంసారములో నైకమత్య ముండిన నంత సుఖము స్వర్గమైనను కాదని నాయభిప్రాయము. పోరాటములచేఁ బ్రొద్దు పుచ్చుచు లేమిచే బాధపడు సంసారపుబాధ ఘోరనరక బాధయే యని నా తాత్పర్యము. అయ్యా! మాకు సెలవొసంగ వేడెదను.

దేవీ—ఇచ్చట మూఁడు రాత్రులు గడపినపిమ్మట వెడలవచ్చును. రండు వెడలుదము. భోజనమునకు ప్రొద్దెక్కినది.

అందఱు—మంచిది.

తెఱవాలును

తృతీయరంగము

[ప్రదేశము అరణ్యము. పూర్వము సదానందుఁడు మునింగిన చెర్వు]

[ప్రవేశము సదానందుఁడు బకావలి మోహిని చెర్వుగట్టుపయి]

మధురగతి రగడ

సదా—
మాయామోహిని ♦ మాయవనంబిది, మాయురె! కాంచఁగ ♦ నాయే భయంబది

బకా—
ఏమది ప్రియుఁడా! ♦ యేమటుపల్కెఁగ, నీమది సంశయ ♦ మేమది దెల్పఁగ

మోహి—
హేమహనీయా! ♦ ఈకాసారము, ప్రేముడితోఁగను ♦ బెడఁకువిచారము

సదా—
మును చెలులారా! ♦ మునిఁగీ వనమున, పొనరుగఁ దేలితి ♦ మోహిని వనమున

బకా—
ఓహో! యదియా ♦ యొనరించిన బల్, సాహసమున కిటు ♦ జంకితి వేచాల్

మోహి—
చెలఁగు బకావలి ♦ చెలియాకారము, కొలఁకునకవఁబడ ♦ గొనుటకు నీరము

బకా—
లందుమునింగిన ♦ సుందరకుమారుఁడే, యంచెటులందును ♦ సందియ మొందఁడే

సదా—
అందముల కరయోగా ♦ సుందరులారా, లొందని కష్టము ♦ లొందితినారా?

మోహి—
రక్షాబంధము ♦ ప్రశ్నబలపమును, రక్షగ మంత్ర దండ ♦ లంకగ నేలను

సదా—
ఆ హేతువుచే ♦ వంత తెగువగను, మోహిని యౌంటెని ♦ మునుపటిగం జెను

బకా—
సరిసరి యింక ప్ర ♦ శంసను విడనగు, అరుదగు చిత్రము ♦ లవిరోవి గననగు

[ప్రవేశము రెండవయుద్ధున మాయామోహిని మహిళ]

మహి—చెలీ! నీపాతిపగలుడు మరలిన్ని దినంబులకు వొలికినవాఁడు వానిని లోఁగొనుటకు యత్నింపవా?

మాయా—సరిసరి. ఇంతనే పాలోచింతువా? నాకు కొలికదాని కొయ్యనై నాకు. యేమంటివా?

కం. సాక్షాద్దైవము తెలుఁగున, రక్షాబంధంబు సాక ♦ ప్రశ్నబలపమా
రక్షకు నిల్వఁగనో యు, బ్జాక్షీ! వాని నెటులొంచ ♦ నగుగాఁ జెప్రమా

మహి—ఆ రెంటిని సంగ్రహించు శక్తి యుక్తిగాఁ బన్నము.

మాయా—సఖీ! వీని వల్లను గదా నను గన్న జనకుని గోలిపోయితిని. మోహ మంతటి పాడువస్తువ యీప్రపంచమున వేఱొకటి లేదు. ఏమంటివా?

సీ. కనిన జననినైన ♦ కట్టుకొనినబాయు, కేని జంపింప య ♦ త్నింపఁ జేయు
తన ద్రవ్య మనగాని ♦ తక్కువా నల ద్రవ్య, మపహరింపఁగ జేయు ♦ మమతఁగొల్పు
అదిపాప మిదిపుణ్య ♦ మను విమర్శనలేక, మొదలంత బొంకుట ♦ కెదఁదలంచు
అదిమంచి దిది చెడ్డ ♦ దని యోచనయులేక, నట్టికీడున కొడి ♦ గట్టనెంచు
తే. గీ. అదిమహామోహమది మహా ♦ నాకమటుల
రేఁబవలు విడువక సంచ ♦ రింపఁజేయు
మోహమనెడి పిశాచంబు ♦ మూర్ధ్న మెక్కు
యట్టి తుచ్ఛవస్తువు లేదు ♦ గట్టిగెంచ

చూడుము! మజ్జనకుని బరిమార్చినన్న కినుక లేదు గాని వీనినివంచించి నావలలో జిక్కుకొనలేకపోతినే యని కినుక గట్టిగా బాధించుచున్నయది. ఇప్పుడు నాకొక చక్కని యుపాయము పొడగట్టినది. నా మంత్రశక్తిని వినియోగించి వీరికి నిద్రావస్థను కలిగించితినా? వీనిని తృణప్రాయముగా జయించితిననియే యెంచుము?

(అనికొంచెముబూడ్దెను చేలనుండి తీసి) ఇదిగో బూడిద దీనిని నేమంత్రించి పైకి విసరెదను జూడుము (అని ఓ కాళి భద్రకాళి యను దండకమును చదివి పైకి బూడ్దె నెగుర వేయును)

బకా—దేవా! ఎంతలో నభోంతరాళము మారినది?

వేంకటరమణవృత్తము

కాఱునల్లనైన మేఘ ♦ వార మావృతంబు బల్
తీరుగా హోయల్—గప్పుచుండెగా బయల్
మోహి— మీఱిమించు తీగలార ♦ మించి యాకసంబునన్
భూరిజగ్గనన్—కల్లు చీకిలించెడున్
బకా— భోరుమంచు హోరుగొల్పి ♦ వారిదావళి ధ్వనుల్
చేరి వినులన్—సల్పెదిమ్ము వట్టిగన్
మోహి— మారుతంబు వీచెడిందు ♦ మాహా! హోయిహోయిగై
కూరుకొందె మై సొమ్మరికంబు దప్పగాన్

బకా—వెచ్చెంబులారా! నిశ్చయముగా నీయున్నా నిలచి వర్షించినచో నేమగు తోంపములావరి ధారపడి యొక్క ఘడియలో నీయవనీతలమును మహార్ణవము క్రింద మార్చివేయకుండునా?

మోహి—అందులకే భగవానుడు ప్రసంపావాయువు నుత్పత్తిచేసి మేఘమాలను పాఱదోలుచున్నాడు.

మాయా—మహీశా! ఇక భయము లేదు. సదానందుడీ మాయమేఘమాల మనవలన నిర్మింపబడినదని గుర్తించలేకపోవుటచే వీనినిపంచించుటతి సులభము.

మహి—ఎట్లొనర్చగలవు?

మాయా—నీవు చూచుచుండుము. వీరికి నిద్రాదేవతను నావహింపజేసి గాఢనిద్రలో నుండగానే యొకవంక బన్ని రక్షాబంధమును, ప్రశ్నబలపమును దీనికొని యాపైన వీనిని కూదాక్రాంతునిగా జేయుదున్న వన్నీపేరను భిల్వకుము. ఇదిగో బూడిద నిద్రాపిశాచము వారల నావహించుటకై మంత్రించి యెగురవేయుచుంటిని. (అటుల చేయును)

బకా—ప్రియా! ఈగాలి సోకినంబోలు శరీర మంతయును జిలుకపొడిచినట్లుగా యుండి యొక విధమైన మైకము కూడా వచ్చుచున్నయది.

మోహి—మహాత్మా! నాకును నట్లే యున్నది. కనురెప్పల నినుపగుండ్లు వ్రేలగట్టినంత బరువులుగా రెప్పలు పడిపోవుచున్నవి. ఒక విధమైన నీరసము కూడా యొదవి నిద్రాశక్తికి మనసును లురిగొల్పుచున్నయది.

సదా—చెలులారా! నిశ్చయమే. ప్రయాణ బడలిక వలననో లేక నీచల్లగాలి మహాత్మ్యము వల్లనో నాకును నట్లే యున్నది. రండా తిన్నెపై మన సేవకులు మనకై పఱచియుంచిన శయ్యలపై విశ్రమింతము.

బకా, మోహి—చిత్తము.

(సదానందుఁడు బకావళి మోహిని నిష్క్రమింతురు)

మాయా—మహిళ, మనయుక్తి సాగినది. ఇఁక తాయెత్తు నొక్క తృటిలో సంపాదించెదను. నావెంట రమ్మా.

మహి—మంచిది. (ఇద్దరు నిష్క్రమింతురు)

తెఱవాలును

చతుర్థరంగము

విశాలమగు బయలు—అందు డేరాలు

[వేరువేరు మంచములపై బకావళి, మోహిని, సదానందుఁడు నిదురించుచుండ గా మహిళయు దాసివేషముతో మాయామోహిని ప్రవేశింతురు]

మహి—సఖీ! మాయామోహిని! నీ వేష మచ్చముగా నొక దాసిదాని గతిగా గన్పట్టుచున్నది సుమా?

మాయా—చెలీ! మాటాడవలదు. నేనే యీ విచిత్రచేష్టలను గనిపెట్టుచుందును. నీవిచ్చటనే నిలిచియుండుము

మహి—మంచిది. బహుభద్రము. సదానందుని దెబ్బ యిదివఱ కెఱుంగుదువు కదా? జాగ్రతగా వంచింపవలె.

మాయా—(సదానందుని సమీపించి) ఆర్యపుత్రా! బకావళి, బకావళి. పాపము, పాపము.

సదా(పరుండియే) ఏమది. దాసీ! ఏమది.

మాయా—ఆమె భరింపరాని తలనొప్పిచేఁ బాధపడుచున్నది.

సదా—(పరుండియే) అందులకు నన్నేమనెదవు?

మాయా—ఏమియును లేదు. మీవద్దనున్న వస్తువులేమైన, ప్రశస్త బల్పము నొసంగినచో దానిని కడిగి యానీరు త్రావించిన సులభముగా నుండునట. కావున నాకేంటి నొసంగుఁడు. ఒక్క ఘడియలోఁ దిరుగ గొనివచ్చెద.

సదా—(పరుండియే) ఆ యిదిగో! యీ వెండి భరిణయందున్నవి జాగ్రత. పని ముగియఁగానే కొనిరమ్ము. (అని యిచ్చును)

మయూ—మహాప్రసాదము. (అని తీసుకొని మహిళ చెంత కేతెంచి) చెలీ! మనము వచ్చినపని నైనది. ఇఁక నాతమాషా చూతుము. రమ్ము చాటున దాగి మంత్రప్రయోగము గావించెదం.

మహి—మంచిది. (అని యిరువురు నిష్క్రమింతురు)

(అంగట నెట్టులో)

ఉ. మందమతీ! దురాత్మ! యెవ ♦ మాన మొనర్చిన దుష్టరో! సదా
నంద! యికెందు బోయెదవు ♦ నాచెయిఁ జిక్కితి వీవు నీచెలుల్
బొందను ప్రాణ ముండఁగను ♦ బోవఁగఁ జాలరు మిమ్ము నెల్ల నే
నిందు సమాధిచేసి సమ ♦ యించెద పాతకుఁగా సమూలముగ్

అటులఁ గావించితి నా జనకుని నీవు బరిమార్చిన ఋణమును దీర్చుకొనిన కూఁతు వగుదును. పైగా నన్నిదినములలో బరాభవించిన పరాభవమును దీర్చుకొనినదాన నగుదును. ఇదిగో నీకు ముందుగాఁ గూర్పఁ బోవు దాపదను గూర్చి వినుము.

మత్త. ప్రీతి నమ్మికఁ జూపి నాదగు ♦ పేర్మి తాయము నాఁచుకొన్
ఘాత నొనర్చిన ఘాతకుఁ బ్రతి ♦ ఘాతగా మిము మార్చి పెన్
రాతిబొమ్మల క్రింద నాపయి ♦ రట్టు పెట్టి కలంచి నే
గోతఁ ద్రోతును నాదు చెల్మికిఁ ♦ గూర్మి నీకొనరుండెనన్

(హేకాళి భద్రకాళి యను దండకమును బాడును)

బకా—(పరుండియే) హా! ప్రాణప్రియా! యిదేమిపాము? యిదేమిగ్రహచారము? నా శరీర మంతయు బఱువెక్కి రాయివలె ఘనీభవించుక పోయినది. అయ్యయ్యో (విచారముతో బిగ్గఱగా)

గత్తు. ప్రియుఁడ ప్రియుఁడ నన్నికన్, దయను త్వరగ నేలగాన్
వలపు దలఁపనేనికన్, త్యాయము కలుగు దప్పకన్

మోహి—మహాత్మా! యిదేమి? ప్రారబ్ధము. శరీరమా కంఠమువఱకు శిలాకారముగా మాఱినది. ప్రాణము కంఠమందున నున్నది. అయ్యయ్యో! అన్నన్నా! (యని బాధ నభినయించుచు విచారముతో)

మనోజ్ఞ. దడదడమంచును గుండె ♦ తద్దయు కొట్టుకన్
గడగడ మంచొడలెల్ల ♦ కంపము నొందఁగాన్

తడఁబడె ప్రాణము లాహా ♦ తథ్యము పోవటల్

ఒడయుఁడ! యేగతి గాచె ♦ దూహ యొనర్పనౌ

సదా—సఖియలారా! నాశరీరము కూడా శిలగా మారినది. ఏమిచేయుదు.

మత్త. మాయమోహిని కల్పితం బిది ♦ మాయచే మనలందరిన్

హాయిగా వశ పర్చుకొనెను ♦ నన్ను యీవాను ముందుగా

రాయిక్రిందను మార్చి కొల్పిన ♦ రిట్టు, లోనవునంము నో

ప్రేయసీ విడకున్న ధైర్యము ♦ వీడుగా మన యాపదల్

బకా—దేవా! నతినులేమాని ప్రశ్న బల్పను లేమయినవి?

సదా—చెలీ! అరఘుడియక్రిందటనే నీకు శరీరములో స్వస్థత లేదని నీదాసి వాటితో నీటను గడిగి ద్రావించుటకు లేలేదా?

మోహి—మహాత్మా! అవియుండిన మన కీ దూపదలు దరికే రాకుండును. వానిని మోహినియే మీరలు నిద్రావస్థనం దుండ మోసము జేసి హరించియుండును.

సదా—నిశ్చయమే.

(అంత లోటలో)

మాగా—ఓహో! క్రియకు ప్రతిక్రియ చేయఁజాలని నీయట్టి యవివేకులు ధైర్యమూనక నేమిచేయుదురు? ఇదిగో! యీ ప్రయోగము చెల్లను గాముకొమ్ము.

మత్త. చిమ్మచీఁకటి కొల్పి మబ్బుగ ♦ జేసి యాపయి సర్ప రా

జమ్ములన్ జలధార మారుగ ♦ జల్లుజల్లన విస్ఫులిం

గమ్ము లెన్నఁగ శీకరంబులు ♦ గాను వర్షముక్రింద నో

కొక్కమ్మదిన్ గురిపించి మిమ్ములఁ ♦ గూల్చి కాల్పఁగఁ జేసెదన్

(అని మరల హోంకాళి భద్రకాళి యను దండకమును జదువును)

బకా—(వణంకియే) మహాత్మా! చచ్చితి, చచ్చితి. ఇంక దిక్కెవ్వరు? యీ ఘోర విపదాబ్ధిని దాఁటించువా రెవ్వరు? అయ్యయ్యో (విచారముతో)

మత్త. కుప్పతెప్పల క్రిందఁ బాములు ♦ కోట్లు మేట్లుగ నాయెడల్

కప్పె నిప్పు కణంబు లాపఁగఁ ♦ గప్పె యూపిరి యాడకన్

గొప్పబాధ లభించె దేవర ♦ కోలుపోయిన ప్రాణముల్

జప్పునన్ మరలింపఁగల్గిన ♦ సాధ్యమొక్కటి యుంచుమా?

మోహి—సఖా! యిదేమి పాపము! ఓ దేవతలా విడిచిపెట్టితిరే!

మార్తిక మాల. నతునుత్రైమాని ♦ వరవరా! ఆ, రక్షకమా ప్రశ్న ♦ రమణ బల్పం

ఠీకుణమే యున్న ♦ నీ సిలుగున్ బ్రత్యక్షముగా గాదు ♦ దైవమ్ముదంగిన్

[అంత ప్రవేశము మాయామోహిని]

మాయా — ఆరెంటియొక్క సత్తా మాచుకొనియె నాపైకిఁ గత్తికట్టినవాఁడు. ఇప్పుడవి యూడినవి. కాని యింకా గర్వమూపలేదు. అంతియె కాదు సదానందా! మాటాడవేమి? సిగ్గాయేమి?

బకా — (స్వగతమున) అమ్మా! యిదే కాఁబోలు కట్టుబోతుది.

మోహి — (స్వగతమున) ఇదే కాఁబో లిదివఱలో సదానందునిచే వంచింపఁ బడిన మంత్రికత్తె.

సదా — (స్వగతమున) మఱల మన ప్రాణమునకు యముమూతవలె యీనాతి దాపరించిన దేమిపాపము. ఇప్పుడీ మాయలాడినుండి యేవలఁ బడుటెట్లు?

మాయా — సదానందా? యేమిటు యోచించుచుంటివి? "వత్తుసు లేమాట" మునలవాఁ డోసంగిన ప్రశ్నబలపము లేమైనవి? ఒక్కటేమాట విను?

ఉ. జీవములందు నాసోదవి ♦ చెన్నెఱభూమి సుఖింపఁ గల్గు నీ
కావిరి కోర్కెకల్గిన బ ♦ కావలి మోహినులన్ త్యజించి నా
కైవసమందు నుండుమటు ♦ గాదన క్రిద్దల కాకి మూఁకకు
నీవనజాక్షులన్ విను ము ♦ న్నెగ్గ వధించిట మేత చేయుదున్

సదా — (నిర్లక్ష్యముగా) హుంపోవే. నీవల్ల నేమగును? భగవానుఁడు నాముందట సేతులచ్చాపియున్న నటుల జఱుగును. నీవు నన్ను జాపుదానవు. నేను చచ్చువాఁడ ననుకొంటివా? ఛీ! యావలకు బొమ్ము. నాయెదుట నుండకుము.

మాయా — (తల పంకించి) ఆహా! యింకా చింతచచ్చినను పులుపు చావలేదనిన గతి నీవద్ద నున్న యంత్రతాయతు బలపము లివి పోయినను పౌరుషము గర్వము పోలేదు. వెనుకటివలెనే నిర్లక్ష్యముగా మాటాడుచుంటివి బహు జాగ్రత!

సదా — ఛీఛీ! నీది యొక బ్రతుకే. వయసు చచ్చినను నీయ్యాగము చావలేదను గతిగా నానిమిత్తమై కన్న జనకుని గంగపాల్జేసుకొన్నను నాపై వ్యామోహము మరల్చుకొనలేకుంటివి. పోపో! బానిస!

మాయా — మొదటినుండియు నీకీ పెంకితనమె యింతకు దెచ్చినది. నాసాత్త్వికతనము దానికిఁ గొంత తోడైనది. సరే యిఁక నేను కూడా నీయెడ కాఠిన్యము వహించెదను. ఇదే వినుము!

ఉ. ఇచ్చితి యొక్కగంట గడు ♦ విప్పుడు నీకు తదీయ మానసం
బచ్చుగ నాపయిం గొలిపి ♦ నమ్మలి (సేయని గాన నెంచి జీ

నేర్చుకు విన్నగించెవో! న♦ శేశ్వర! కానిడ నీదు స్త్రీలతోఁ
జచ్చెదవో తెగించి మను♦ జాల జ్వాలాగ్నిని గూలి చెల్వఁగాన్

బకావలీ! నాగపుర రాజతనయా! యీవిషయములో మీ ధర్మకుఁ దగిన సలహా చెప్పుడు. ఇదే నేనెడలి యొక్కగంటలోఁ దిరుగ పరి వ్యవసాన మరయుట కేతెంచెద.

(అని నిష్క్రమించును)

బకా—దేవా! వచ్చి వచ్చి యీ యంత్రజాలమను సుడిగుండములోఁ దగులు కొంటి మిదేమిపాపము?

మోహి—ప్రియా! దీనినుండి బయటఁ బడఁగలమా? లేక నిందు మునింగి హాత మగుదుమా?

సదా—చెలులారా! నే నేమిచేయఁగలను. ము న్నీప్రాంతమందు విడనాడిన మా దాసియగు వినోదవల్లి యేతెంచినచో నీవంత తృణప్రాయముగా దాఁటగలము.

[ప్రవేశము వినోదవల్లి]

వినో—(స్వగతమున) నా దివ్యదృష్టిని గని నట్లె సదానందుఁడు భార్యలతో శిలాకారము గొంది బాధపడుచున్నవాఁడు. (సమీపించి ప్రకాశముగా) రాజకుమారా! జ్ఞప్తి యున్నదా?

సదా—(పరుండియే) ఓహో! జ్ఞప్తి లే కేమి? నా దాసియగు వినోదవల్లివి గావా? ఆనాఁడు నీమాట వినక నిట్టి విపదాంబుధిని మునింగితిని. అరఘడియ క్రిందటనే నిన్ను దలంచితిని. నిన్ను విడచి సుమారు మాసము దినము లైనది. ఇంతవఱ కెచ్చట నుంటివి? తిరుగ నిప్పుడిట కెట్లు వచ్చితివి?

వినో—కుమారా! ఏనాఁ డటవిని నన్ను విడనాడి పోతివో యానాఁడె స్వర్గాధిపతి చెంతకు వెడలి నీచర్య లన్నియును దివ్యదృష్టిని కనుగొనుచుంటిని. ఇప్పటి కీ యవస్థ తటస్థించుటఁ జూచి దీనినిఁ దొలగించి యీ నాటకము ముగింప నిట కేతెంచితిని.

సదా—ఆనందమే కదా? కాని యాపని యెటులు?

వినో—ఇదిగో! యింద్రుని ప్రార్థించెద. అతనివలన మనకార్యము గట్టెక్కఁ గలదు. (చేతులు జోడించి ఆకసమువంకఁ జూచి)

దండకము. ఇంద్రా! దయాపూర్ణసాంద్రా! సదానందచంద్రా! సురేంద్రా! మహేం
ద్రా! అమర్త్యేంద్ర! దేవేంద్ర! బృందార కేంద్రా! మహేంద్రా! సదా,
నందు నాకంద సంద్రంబునం దెల్ప రాకల్ప! యీ యల్ప కార్యంబుకై వేగ
ప్రత్యక్షమై రాక్షసాకారియై యక్షిణీ కాంతయా మోహినిన్ బట్టి శిక్షించి
యీ దుర్మదిప్రక్ గారు రాదేవ దేవా! సుభావా! నమస్కారముల్
గొమ్ము రారమ్ము శక్రా! నమస్తే నమస్తే నమః.

[ప్రవేశము - ఇంద్రుఁడు]

ఇంద్రు—వినోదవల్లీ! నన్నేమిటికై ప్రార్థించితివి?

వినో—మహాత్మా! స్వర్గాధిపా! నీభక్తురాలై శిలారూపమును ధరించిన సదా నందు బకావలి మోహినులను రక్షించుటకై ప్రార్థించితిని.

ఇంద్రు—సరే! యిది నాపనియేకదా? ఇంక నుపేక్షించిన నాటకాంతమెట్లు కాఁగలదు? నీవీ వజ్రాయుధమును వీరికిఁ దాఁకింపుము. ఎప్పటట్ల వజ్రశరీరులై ప్రకాశింపఁగలరు. (అని వజ్రాయుధము నొసంగును)

వినో—చిత్తము. (అని తీసికొని సదానంద బకావలి మోహినులకుఁ దాఁకింప నెప్పటివలె నిలువంబడుదురు)

సదా, బకా, మోహి—మహాత్మా! యింద్రా!

కం. మాయామోహిని మంత్రో, పాయమునకుఁ జిక్కి బాధ ♦ పడగా మము నా
పాయమున సాకితివి స్వ, గ్గాయిక పదివేల వందనంబులు ♦ మీకుఁ

(అని ముగ్గురు నమస్కరింతురు)

ఇంద్రు—(ముగ్గురిని వీఁపు తట్టి) స్వస్తి! రాజా! స్వస్తి, బకావలీ! మోహినీ! మీకోర్కె ఫలించుఁగాక. వినోదవల్లీ! అల్లదే పుష్పకము. ఆనంద జగన్మోహనుల దోడ్కొని రమ్ము. నాటకాంతము కావలెను.

వినో—చిత్తము.

(అని నిష్క్రమింతురు)

బకా—(స్వగతమున) ఆహా! యీమహానీయుని హస్తస్పర్శనము వలన నాకు దివ్యజ్ఞాన మలవడినది.

మోహి—(స్వగతమున) ఓహో! ఈయన కరస్పర్శనము వలన పూర్వజ్ఞానము తెలిసినది. ఇదేమి చిత్రము.

సదా—(స్వగతమున) అయారే! ఈమహాత్ముని హస్తాంకుశమువలన మూఁడు తరములనాటి జన్మవృత్తాంతము తెలియవచ్చుచున్నయది.

ఇంద్రు—మీరలు యోచించుచున్న దేమిటి?

బకా—దేవా! యోచన కేమున్నది. ఇది మూఁడవ జన్మ యనియును మీయొక్క దాసిననియును ఇంక రెండు జన్మలకుగాని మిమ్ము చేరననియును విచారించుచుంటిని.

మోహి—దేవా! నేను సిద్ధే.

సదా—మహాత్మా! నే నుజ్జయినీ పురాధీశుఁడ నగు విక్రమార్కుఁడనని స్ఫురించుచున్నయది. నాకు నాలవదిగా నీనవజన్మ యేర్పడి యున్నయది.

(ప్రవేశము వినోదవల్లి ఆనంద. భువనమోహినులతో)

వినో—ఇంద్రా! మీయాజ్ఞపై యానంద భువనమోహినులను గొనివచ్చితిని. ఆనందదేవా! యీతఁ డమరనాయకుఁడు. ఈతఁడు నీకుమారుఁడు. వారలిద్దరు బకావలి మోహినీ సతులు. నీకోడండ్రు. అమ్మ యువరాణి ఈతఁడు నీభర్త. ఈవాఁడు నే వర్ణించిన వర్ణాంగియే యాబకావలి. వీక్షింపుము నేవచించినదానికి నీవు చూచినదానికి వ్యత్యాసమున్నదేమో

ఆనం—మహాత్మా! యింద్రా! పుత్రభిక్ష మొసంగినందులకుఁ బదివేల వందనంబులు.

(అని నమస్కరించును)

ఇంద్రుఁడు—రాజా! శుభమగుగాక.

సదా—తండ్రీ! వేనవేల నమస్కారములు.

(నమస్కరించును)

మోహి—బకా, మామా! పదివేలవందనములు

(నమస్కరించును)

ఆనం—కుమారా! రాజ్యభారము వహించి చిరంజీవివై యుండుము గాక. స్నుషలారా! శుభమగుగాక.

భువ—మహాత్మా! సఖా! ఇదే పదివేల వందనములు. నాతప్పు క్షమించి నన్ను మన్నించుము.

(అని పాదములపైఁబడి)

ఉ. చక్కఁదనంబు తెల్వియును ♦ సంపద లియ్యవి పొందియుంటకై
యెక్కట గొప్ప వంశమును ♦ నట్టిదియే బనిలే దిదన్ని యొం
చొక్కరి సొత్తుగాదు తలఁ ♦ పొక్కరి మించి మరొక్కరిమ్మహిన్
నెక్కని క్రొవ్వుమందురని ♦ నేఁడు తలంచి బిడెంబు వొందితిన్

సదా—చెలీ! ప్రసన్నుఁడనైతిని లెమ్ము. (అని లేవనెత్తును)

ఇంద్రుఁడు—సదానందా! ఆలిమగల మధ్య కలహమడ్డమై బెదరగింజ వైచినంత నేప్రకంటె యెక్కువ కాలము యుండదనుసామెత నాకిప్పుడు జ్ఞప్తికి వచ్చినదిసుమా

సదా—దేవా! దేవరకుఁ దెలియని సంగతు లేమున్నవి. అయినను జెప్పెదను.

తే. గీ. వారి లేకున్న లేదు సం ♦ సారమనని
వారియే ప్రాణముగావ క ♦ లారియగును
ఏరయ సుఖదుఃఖముల రంటి ♦ కాస్పదులగు
కాన పురుషులు స్త్రీలతో ♦ గప్పఁదగదు

[ప్రవేశము మాయామోహిని]

మాయా—(స్వగతమున ఆశ్చర్యముతో) ఆహా! యేమిది? నామంత్రప్రభావ మేమైనది? వీరలు నిజరూపము లెట్లు తలంచిరి. మద్గురువు నేఁడుగుడు కాన్పించుచుండిరే? ఈ యున్న పురుషుండెవఁడు? ఆశ్చర్యముగా నున్నయది. సమీపించిన సంగతి యంతయును తెల్లము కాఁగలదు. (సమీపించును)

సదా—మహేంద్రా! చూచితివా? అకట్టుబోతు దానిని, దానివలననే మాకిట్టి యిక్కట్టులు చేకూరినవి. ఇఁక దీనిని మాయెదుట గ్రుంచిన పాపము లేదు. స్త్రీహత్యాదోష ముండదు. ఓసీ మాయామోహిని.

వేంకటరమణవృత్తము

ఓసిపాపి! దుర్మదాంధ ♦ మోసమిట్లు చేయఁగా
దోషమేమి గా—మేము జేసినాము గా
మాకిదెవ్విఁ దాయి ♦ జేసి బాధనొంచుటల్
వానికగ్గమేల్—నీకు తోషమయ్యె చాల్
దానిగాడ్డ నిన్న వా క ♦ రాసికిప్పుడే యిటన్
జేసెదన్ బిరాన్—ప్రశ్నోగోపదన్ మరిన్
వాసవుండె యడ్డుగాక ♦ నీకుఁ దైవ నిల్పఁగా
కీసుదీస్తుగా—గ్రుంచి వేసి పోదు గా

(మీద కేఁగబోవ నింద్రుఁ డడ్డి నివారించి)

ఇంద్రు—ఓయీ! స్త్రీహత్యాపాతకమున కొడిగట్టకుము. సంగతి నే నరసెద ఓసీ! మాయామోహిని! యెందుల కిట్టి యకృత్య మాదరించితివి?

మాయా—ఏమని వచింతును, దేవా? చేసిన పాపము చెప్పఁబోవుదుఁగదా?

మంజరి. పలుచితి సాతని వలదని ద్రోయుట ♦ వాటమె బోటివరింపన్
పలుకరె పండితవరులిల పాపము ♦ పైదలి కోరిన వీడన్

తాలుకన సేయుట పగముల కియ్యది ♦ శూరతె ధీవర! అపై
వలుక జనించి శిలలుగను మార్చితి ♦ నందుకు లొంగుచుంటిమా

ఆనం—ఆహా! నీ వాకారమునకు రాకాసుధాంశు బింబానన యనవచ్చును గాని కృత్యములకు రాకాసివే యన నొప్పు.

వినో—మహాత్మా! పెపనే పిశాచము స్వర్గమందు నిలచి యాడించుచుండ దాని తప్పేమిటి?

మాయా—రాజా! నాకా బుద్ధి చెప్పుచుంటివి. అయుదానను గాన నన్నను మంటివి గాని మగవాఁడగుట చేతనా! నీ కుమారుని మందలింపవు. సార్థకనామ ధేయుని చెప్ప నొప్పు జగన్మోహిని సతినై యొప్ప భువనమోహినికై యత్నించ నేల? పోనిమ్ము యత్నించుగాక స్వర్గమున మోహిని యను నామె నెందులకు బలిగా యుంచు కాకలెను? ముప్పూర మోహినులను గొన్న నాఁడు నాలవ దానిని యను నన్నేల గ్రహించరాదు. పదిలో బదకొండు దాఁకొనగూడదా!

బకా—ఓసీ! మాయామోహిని! కొద్దిరోజులను పాఁపతికను లేక నుట్టికి నాలుగు చేరులను గ్రెంచుకొనివట్లు మాట్లాడెద వేల? నీవలన లోకములో స్త్రీలకు దగుబాటు కలుగును. ఊరకొమ్ము.

మోహి—ఇసీ! స్త్రీలకు లజ్జయే భూషణ మని యెఱుంగవా?

జగ—ఛీ! మానధనము గాపాడుకొనని స్త్రీకి ప్రాణధన మెందుకు?

మాయా—ఆహా! ఏమీ యీ వేదాంతము. ఆకదీతిర పిచ్చి టంపరు వేదాంతులే.

ఉ. స్వాంతఫల ప్రపూర్ణలయి ♦ సౌఖ్యము లెల్లను బొంది దానిపై
భ్రాంతి తొలంగిన న్విదప ♦ వట్టి విరాగుల రీతి మెట్టవే
దాంత ముపక్రమించెదరి ♦ దంతయు వ్యర్థమునాత్వమంచు ను
ద్దాంతుల భాతి "వృద్ధ వని ♦ తా సుచరిత్ర" యటన్న తీరుగాఁ
కావున నిట్టి నీతుల కేమిలోటు.

ఆనం—స్వర్గనాయకా! నీచకుల కెంరికలకు నీతింతయుండదను పెద్దల పలుకు లేల వ్యర్థమగును. తెఱుండెదవ మాయట్టి నురనాయకుని చెంగట యుంగితము తెలిసి యీ యంగన నిట్టి యసంగతులు పలుకుచునా? ఇదియెల్ల రేయక గొప్పకులాంగన [illegible] పెదవి యెత్తునా?

మాయా—ఆర్యా! అకలంకప్రభా! ఏమేమీ? సర్వోత్కృష్ట ఉత్కృష్టజాతి స్త్రీనిగా బహిష్కరించుచుంటివా? అయ్యో! యిది యేమిపాపము. జాతిని బట్టి దూషించిన నేను కూడ మీతోఁ బాటు హిందువుల తెగలోఁ జేరినదాననే, ఒకానొకచో?

మ. హిందువుల పరిశుద్ధమందునను ♦ హిందువులు పోఁ[illegible] డి యుం
పొందుగా భుజియింపు వారిని ♦ మోదమెక్కుడ నంటి, నా
యందునన్ దిగఁగోసి కోపలె ♦ నన్ను మ్లేచ్ఛ[illegible] స్థానం
గంద దగ్గు స్వజాతి నాతిని ♦ వందనాగ్గులు భూవరా!

బకా—సురనాయకా! దివ్యజ్ఞాన మొసంగక జిజ్ఞాసలై వచ్చితి నీ వారికి మీరు దక్కు తక్కిన వారల ప్రత్యుత్తరమిచ్చుట యుక్తము కాదు తరువాతి విచిత్రము.

ఇంద్రు—బకావలీ! నీ కోరిక ప్రకారము మ్లేచ్ఛజనాళి చెప్పెద. (వజ్రాయుధము నెత్తి మాయామోహిని శిరమున నుంచి) ఓసీ! మాతృకల్పీ! నీకిప్పుడు ఒక్క నాపల్లి నవా బేవర్ణస్థునిగా గాన్పించుచున్నవాఁడు.

మాయా—మహాత్మా! జాతు లన్నిటిలోని కత్యుత్తమమైన హిందుప్రజాతిలో నగ్రగణ్యమైన బ్రాహ్మణవంశీకుఁడుగా గాన్పించుచున్నవాఁడు.

ఇంద్రు—ఇంకా నీకేమి కాన్పించుచున్నయది.

మాయా—దేవా! అతఁడు కాశినుండి గంగను గొని రామేశ్వర మేగి శ్రీరామలింగేశ్వరున కభిషేకించునట్లు గాన్పించుచున్నయది?

ఇంద్రు—ఎన్నిసార్లు?

మాయా—ఏడుసార్లు

ఇంద్రు—తరువాత

మాయా—ఆహా! అతనికి రామలింగస్వామి కాఁచో లీలగా గన్పట్టుచున్నవాఁడు

సీ. సగమేను స్త్రీత్వము ♦ సగమేను పురుషత్వ, మొప్పనౌ దలదాఁటి ♦ యొప్పుచుండ
నొకచేత శూలంబు ♦ నొకచేఁ గపాలంబు, మెలయు ఫణితతిమై ♦ చెలఁగుచుండ
గళమెన్న నీలమ్మై ♦ కచపంక్తి రక్తిమై, యముఁ జర్మము మేన ♦ నమరుచుండ
ఒడలంత రత్నమ్మై ♦ మెడను రుద్రాక్షలై, మొలయు మాక్కుంటిచే ♦ మెలఁగుచుండ

తే. గీ. వృషభవాహనా రూఢుఁడై ♦ నృపవరుని
కెదుట నిలుచి మది మెచ్చి ♦ లేమి నలరె

కోరుమని పల్కె నా బ్రాహ్మణి ♦ కామమునగ
ఈముకొనుగతి తెలియామి ♦ మాయమయ్యె.

ఇంద్రు—ఆ. అటుతర్వాత తర్వాత.

మాయా—ఆవిప్రుఁ డటనుండి వెడలి పోయిపోయి వేఱొక దేశము చేరి విశ్రాంతి కొఱకొక దవ్వానది పైఁ గూర్చుండె. హాహా! ముత్తైదువతి ముస్త్రీయై బంగరు కలశంబుతో నీరంబులు గొనివచ్చి యాబ్రాహ్మణుని పాదంబులపైఁ బోసి పూల హారంబు వేసి మూపున నిడుకొని వేనవేలు ప్రజలు చూచుచుండ నొక రత్నాసనముపైఁ నొక కోటలోనికిఁ గొనిపోయి గూర్చుండఁ బెట్టినది.

ఇంద్రు—(మాయామోహిని శిరసు నుండిన పుష్పహారమును దీసి ఆవిప్రుఁడే యీబ్రాహ్మణుఁడని తలంచుచు. అతఁడే బ్రహ్మరాక్షసవాసుఁ. బ్రాహ్మణి తాలకు కూఁతురొక్కతే కలదు. అతఁడు గతించు నప్పుడాతని మంత్రులతో దన పుట్టపేయుఁ గొప్పురుషుని కొఱకు కరఁగి హారము వేయునో వానికిఁ దన రాజ్యమును గూఁతు నిచ్చునటుల శాసించు టచే నటుల గావించిరి.

అనం—మహాత్మా! బ్రాహ్మణుఁడు తుచ్ఛుఁడయి రాజాయెనె? మరి భ్రష్టుఁ డాయెనా?

ఇంద్రు—అందుల కొక కారణమున్నది.

తే. గీ. ఈశ్వరావతారుఁడు వేంక ♦ టేశ్వరుండు
వసుధ బ్రాహ్మణోత్తముని ♦ పలికినట్టి
దాద్యుజుం డధిష్ఠింప ♦ నలుకఁ జెంది
యితనికి తురుష్కకులమిచ్చి ♦ యిటుల కూడ
మెంచ లేకల్గుననుచు శ ♦ పించెనుమ్మ

దానం జేసి తిరుగ విప్రజన్మ మెత్తి శాపకారణమున మ్లేచ్ఛుఁడయ్యె. నాతి కూడ మ్లేచ్ఛజాతిదియే చేకూరినది.

సదా—మహాత్మా! భగవానుని నారాధించినందులకు రాజ్యాధిపత్య మిచ్చినది. అధిష్ఠించినందులకు తురుష్కమత మొందవలసి వచ్చినది.

విరో—మాయామోహినీ! నీసందేహము తీరినదా?

మాయా—సందేహము తీర్చినట్లుగా మహేంద్రా! సమాధానము కూడా కలుగ జేయరాదా?

ఇంద్రుడు — ఇదే. కట్టుకోతువా నావా? కట్టిక తప్పి మిట్టిపడుము పుట్టుపూర్వోత్తర
మెఱుంగక దట్టి దిర్భాగ్యపు శాపము లభమయుంటివి. స్త్రీజన్మ మెత్తలేదా? ఇదిగో
నీజన్మమును స్త్రీత్వ మొందుము.

(అని జాతరూపమును శిరమున నుంచును)

మాయా — ఆహా! తారకాపురప్రభూ!

కం. తేజోపసన్ ధరాధిప, నీజతివిడి క్రిందజనని ♦ శీలము మరల
నే జరియించితి పాపపు, నైజముచేత శపియింప ♦ నాకపతి సఖా!

(సదానందునితో) ఓయీ! సదానందా! క్రిందటిజన్మలో నేనుగా తేజోపసన్ బకావళి నాటకపాత్రము యందు నిష్ఫలసందర్భ నేను మోహావళినై జన్మించితిమి. అప్పుడు నీకదే ముప్పనొందితి నిన్నొడిచా యనుగ్రహించి ఏయుప్పులుతప్పగా దప్పక నాడకింపరాదా?

సదా — ఏ! సిగ్గులేనిదానా? పూర్వజన్మ మువాసనగలుగగా నాకే కలతరింపమంటివా? నన్ను పెట్టిన బాధలు మఱచితివా?

పంచ. వృషుండు భూమనుబంధు నెంత ♦ సేవసించి యుండగా
నిన్నీ! కులాము! లజ్జలేక ♦ నీకటిక్ దడింబడక్
నిషాగ విస్ఫుల్రొండి కల్లు ♦ నెల్లఁ ద్రావి వైపుచే
బాసంతు రన్నమాట లేక ♦ నాటఁ ద్రుంగ పాపమా

(అని ఖడ్గముతో కొట్టి మోహావళి నేల మ్రగ్గఁబడును)

ఇంద్రు — సదానందా! చాలుఁజాలు. సంగీతబకావళియందలి నా శాపముచే నీకీలోపము రాగలందుల కాపాపిని పారి విగ్గులేక నానిచది. అంతే కాని వేఱు కాదు. మాయామోహినీ! ముందు రాబోవు సంగీతబకావళి నాటకమునందు సదానంద, బకావళి మోహిని, జగన్మోహిని, వినోదవల్లి, తిరుగ జన్మించెదరు. ధర్మబకావళియందు గాని వీరల శాపము పూర్తికాదు. అందుచే వీరితోఁబాటు నీవుగూడ కష్టపడవలెను. సంగీతబకావలిలో నీభర్త తేజోపసన్ భూలోకమున జన్మించి సదానందుని కకారణ ప్రేమ కలవాఁడై యాతనివలన నీతోఁ జెల్మిపొంది సుఖింపఁగలుగును. అంతవఱకు నీది యుండుము.

అవం — మహాత్మా! యింద్రా! వీరందఱవరు? ఎందులకీ శాపము వీరికి కల్గినది.

ఇంద్రు — రాజా వినుము. (ఒక్కొక్కరిని చూపును)

సీ. ధర్మజంత్రిప్రభో మస్క • రిదికొప్పె దుర్యోమస్క, మునుగంధయే భువ • నోన్మోహినయ్యె
విద్యుల్లతాద్యుతి • వెలుగొప్పె దాసరి, మును మేనకయు జగ • న్మోహినయ్యె
మరుని పూవుబంతి • తెలుగొప్పె దాయుండి, మున్నాగ్నిశిఖయెకదా • మోహినయ్యె
శక్రు పరాక్రమ • సముద్రైన నలనిక్ర, మాధి పతియె సదా • నందుడయ్యె

తే. గీ. సురగుణముల పాల్వెల్లి వి • నోదవల్లి
దాపి గానుండె గాద భే • తాళు రాణి
ఏని మును జోస్యసై చెప్పె • తెలిసి చరిత
మూక నాశాపమున పీరు • లిట్టులైరి

తాను పంక్ బకావళిలో రాజా పసందను పేరుతో సదానందుండను డబ్బిల్ పసందునకు దాన్రిష్నై జన్మించితిని. నా రోశన్ సాని గుల్బకావలి, పసందు బకావలి యను నిరువురు నాటకరాజములు వడిగిన పిదప శాపాంత క్రమమాది రెల్లసంగతులు తెలియఁగలవు. మనమింక ఏ నాటకమును ముగింపవలెను. నీ రాజ్యభారము నీకుమారున కప్పగింపుము.

ఆనం.— దేవా! నా కంతకంటె వలసిన దేమున్నది? మును పె నిర్వహించిన నే నిప్పుడు బాగుసేయుదును. (అని తన కిరీటమును దీసి) కుమారా! రాజ్యాంగమందలి రహస్యము వినుము.

ఉ. లోంగ సుపాయముల్ గలిగి • లోవల కాపదిరుగ ప్రతిక్రియా
సంగతముగ గ్రహించువారు • సాయము పొందు నైసర్గ్యదుర్గ రసం
వంగుగ దేశ కాలగతి • గల్లన వర్తిల కార్యసిద్ధి రా
జ్యాంగమునందు గల్గు గద • యబ్బుడు రాజ్యభరంబు మల్వేయరా

శిరము, పాదయుగము, బాహుయుగము లాదిగాఁగల యవయవాంగముల యాధారమున శరీరాంగ మేర్పడినటుల, స్వామి, అమాత్య, సుహృత్త, కోశ, రాష్ట్ర దుర్గ, బలములు సప్తాంగములచే రాజ్యాంగ మేర్పడి నిలువఁబడి యున్నది. వాటి యుపయోగ క్రమ మెట్లంటివా?

సీ. రాష్ట్రమునుపదియె • రథ చక్రముగ నెంచి, దుర్గమనెడిగూడు • తొడరఁగూర్చి
సైన్యమును పదియె • సైంధవ తతిగాంచి, కోశ మనెడి వాగి నేసికట్టి
అలఘమార్యులను వి • యంతులుగ గొలిచి, సుహృదుల పార్శ్వ ప • తులుగ నిల్పి
అటుపైన రథికుఁడై • యవనీశుఁ డనువాఁడు, గడుప నారాజ్యాధి • కారమనెడి

తే. గీ. కిరీట మొక సరాసరిగ నే ♦ తికమకగొన
కరిదియౌ రాజబాటను ♦ సరణిఁబట్టి
నడుచు నెంతకాలముకైన ♦ చెడక నిదియె
రాజ్యచక్రంబు నడిపించు ♦ రహి వెలుంగు

ఇదియే యిందలి పరమరహస్యము. నాశిరమునున్న కిరీటము నీ శిరమున నునిచెద, హాయి చక్కగా రాజ్య మేలుకొనుము. (అని కిరీటమును సదానందుని శిరమున నునిచి) అమ్మయ్య! యిప్పటికి నాతల మిగుల తేలికగా నున్నయది. పుట్టెడు బరువు తగ్గినటు న్నది. (అని తల తడుముకొనును)

ఇంద్రు—నవ్వి, ఇఁక తపోధన మార్జించి పుణ్యమును బడయుము.

అనం—చిత్తము.

ఘృతా—స్వర్గాధిపా! నమస్కారము. జనకా! వందనము.
(అని నమస్కరించును)

ఇంద్రు—స్వస్తి. మీ కేమివలయునో కోరుకొనుఁడు.

అనం—దీర్ఘాయురస్తు.

మోహి, బకా, జగ—సురనాయకా!

బృందారకులకెల్ల ♦ మందిరంబైన నా, కంబు విడిచి చాల ♦ కాలమయ్యె
నందనమునుగూర్చె ♦ డానందనమున షి, కాగొనరిచి చాల ♦ కాలమయ్యె
వజ్రి! తాము వసించు ♦ వైజయంతముపొడ, గాంచి నేటికిఁ జాల ♦ కాలమయ్యె
అరయ కోర్కె లొసంగు ♦ నైరావతము కల్ప, కంబును గని చాల ♦ కాలమయ్యె
స్వర్ణదీయందున ♦ సఖులతో జలకంబు, లేలాడు టది చాల ♦ కాలమయ్యె
మేరు నగంబున ♦ మీతోడ గేలితో, గడపి కాలము చాల ♦ కాలమయ్యె
దేవతా సభయందు ♦ గావించి నృత్యంబు, హాళిఁగొలిపి చాల ♦ కాలమయ్యె
వ్యోమయానంబుపై ♦ నామోదమున తిరు, గాడి మీతోఁ జాల ♦ కాలమయ్యె

ఆ. వె. మంజుఘోష ధాన్య ♦ మాలి ఘృతాచి తి
లోత్తమల సుకేశి ♦ నుత్తమాది
యమఁగు చెలులతో స ♦ యాట లాడుకొనుట
చాల కాలమయ్యె ♦ స్వర్గనాథ!

కావున నివియన్నియును మాకిప్పుడొక్కసారి చేఁగూర్ప గలందులకుఁ బ్రార్థించు తము.

ఇంద్రు—చెలులారా! వీరలో [illegible] బకావలియందు దీర్చెదను. వందా నీకేమి వలయునో గోరుము.

సదా—మహాత్మా! నాకేమి వల[illegible] మ్లేచ్ఛకన్యను బెండ్లియ త్తిననే తప్పు లేకుండగ నుండునట్లుగా:—

ఉ. అందుగ సౌఖ్య సంపదకు ♦ నాకమె[illegible]పై సదా
నందము గూర్చుచుం బ్రజల ♦ కక్క[illegible] కల్పకంబవై
హైందవ రాజ్యలక్ష్మి యిటు ♦ లాగుచు [illegible] జాతి వైరముల్
హైందవ మ్లేచ్ఛ సంఘముల ♦ కద్భుత [illegible] జేయుతన్

ఇంద్రు—తథాస్తు. తథాస్తు. తథాస్తు.

గద్య. ఇది శ్రీమద్వేణుగోపాల చరణారవింద మరంద తుందిలేందిందిరాయమాన మాన సోదారైనాపురాన్వయ క్షీర నీరాకర రాకా సుధాకర బాపనార్య పౌత్ర సోమరాట్పుత్ర భారద్వాజ సగోత్ర పవిత్ర కాత్యాయనీసూత్ర విచిత్ర సుందరాంబాగర్భ శుక్తి ముక్తాఫల విబుధజన విధేయ సుందర రామయ నామధేయ ప్రణీతంబైన బంగన్ బకావలి నాటక రాజంబున పంచమాంకము సమాప్తము

